

si non posset esse alius mundus oportet qd idem ipse iter fieret. Deinde cum dicit. (Sed tñ rē.) Ostendit qd restet dicendū: r dicit qd ex posterioribus erit manifestū vtrū hoc sit possibile: r si quidem si hoc referatur ad immediate dictū de opinione ponentiū infinitos mūdōs: non est intelligendū qd posteriora hic nominet ea: que immediate sequuntur. in quibus nulla de hoc sit mentio: sed intelliguntur posteriora: ea que dicentur de opinione Democriti in quarto huius. r in primo de generatione: si vō ly hoc referatur ad totū precedens. vbi actū est de opinione ponentiū mundū esse genitum. per posteriora intelliguntur immediate sequentia. r ad hoc concordat qd immediate subditur: sunt enim quidam quibus videtur esse contingens: qd aliqd quod nunq̄ fuit generatū: corumpatur. r qd aliqd de nouo genitum: incorruptibile perduret: sicut in thimo dicit Plato: non soluz qd celū sit factum de nouo. sed et qd duret de cetero: sempiterno tempore: r sic ponit vtrūq̄ dictionū. s. qd materia inordi nata que nunq̄ incepit esse inordinata: quandoq̄ eē de finat. r qd mundus incipiat r nunq̄ desinat. r p̄tra istos sic ponentes mundū generari. supra circa principū huius libri. naturalibus rationibus processum est solū quā tū ad celū: qd probauit eē igenitū r incorruptibile. tāq̄ nō habens contrarium: sed nūc hoc manifestabit vniuersali consideratiōe de omnibus entibus.

Lō. lio.

Rimum autem diuidendū. quomodo i generabilia r generabilia dicimus: r coruptibilia r incorruptibilia. Lec. rriij.

Ostq̄ p̄bs prosecutus est opiniones aliorū circa propositam questionē de mundo an sit genitus r corruptibilis: hic prosequitur predictam questionem s̄m suam opinionem. r primo premitit quedaz que sunt necessaria ad inuestigationē propositi. scdo prosequitur propositaz questionem ibi. (De terminatis autez his rē.) Circa primum duo facit. primo distinguit multiplicatē horū nominum: quib⁹ vtitur in questione. s. geniti r ingeniti. corruptibilis r incorruptibilis. scdo distinguit multiplicatē quorūdā nominum que in predictorū diffinitione cadunt. s. possibilis r impossibilis ibi. (Si itaq̄ hec sic habent rē.) Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. scdo propositum prosequitur ibi. (Dicitur autem ingenitum rē.) Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. r dicit qd circa inquisitionem predictę questionis. primo oportet distinguere quibus modis aliqua dicunt generabilia r ingenerabilia: r iterū corruptibilia r incorruptibilia. C Deinde cū dicit.

Multipliciter enim dictis. r si nulla differentia ad sermonem: necesse intellectus confuse habere: siquis diuiso multipliciter tanq̄ indiuiso vtatur. Immanifestum enim s̄m quā naturam ipsi accidit: quod dictum est.

Assignat rationem sue intentionis r dicit: qd quando aliqua multipliciter dicuntur. contingit quandoq̄ qd illa multiplicitas nullam differentiaz inducat quantum ad rationem que proponitur. quando. s. in illa ratiōe sumitur nomen solum in vna significatione: tunc autem multiplicitas differentiam facit in ratione: quando nomen sumitur in diuersis significationibus: sed tamen lz nulla differentia fiat quantum ad rōnez: tñ intellectus audietis se confuse habz. si aliqs vtaf nomie qd multipliciter pōt distinguī tanq̄ distinguī non posset: qz quando aliqs vtaf idistincte multiplici: non est manifestum s̄m quā naturam significatum accidit conclusio.

Lō: llii

Deinde cū dicit. Dicitur autem ingenitum vno quidem modo:

si sit aliquid nunc prius non ens sine generatione r transmutatione: quemadmodum quidā tangi r moueri dicunt. Non esse enim generari quidam dicunt tactum neqz motum. Vno autē siquidem contingens fieri aut non fieri non est. Similiter enim r hoc ingenitum: quod contingit non fieri. Vno autem si quid omnino impossibile fieri: vt r quandoqz fit: quandoqz autem non. Impossibile autem dicitur dupliciter. Aut enim simpliciter non verum erit dicere: qd fiet vtiqz. Aut non facile: neqz cito: aut bene.

Distinguit predicta nola. r primo igenitū r genitū. scdo corruptibile r incorruptibile ibi. (Et corruptibile autem rē.) Circa primum duo facit. primo distinguit hoc nomen igenitū. scdo hoc nomē genitū ibi. (Eodē autē mō rē.) ponit autē qd hoc nomē igenitū dī trib⁹ modis. quorum primus ē put dī aliqd igenitū qd qdem nūc est. sed p̄ nō erat. ita tñ qd hoc cōtingat sine generatiōe r trāsmutatiōe eius qd eē icipit. sicut aliq ponit exēplū de eo qd ē tāgi r moueri. dicit enī qd tactū r motū nō cōtingit generari: r hoc p̄batū est i. v. pbicoz. qz cū generatio sit qdā spēs motus sine trāsmutatiōis. si motus generaret: sequeret qd mutatiōis eēt mutatio. Si ergo tactus r motus lz eē icipiant: tñ dicunt igenita. qz nō gnerantē nec nata sunt generari. Scdo modo dī aliqd eē igenitū: qd qdem contingit fieri vel nō fieri. r tñ nondū ē factū: sicut hōiem q nascet cras cōtingit i futurū fieri vel nō fieri. r tñ dī igenitus. qz nōdū ē natus. s. n. r hoc pōt dici igenitū quasi nō genitū: qd contingit generari. Tertio modo dī aliqd igenitū qd oīno impossibile ē fieri: s̄m mō vt qd sit r qnqz nō sit. siue p gnationē siue quocūqz alio mō s̄m hoc igenita dicunt q nō p̄nt eē. vel que nō p̄nt nō ē hic modus distinguit i duos: nā impossibile dī duplī esse vel fieri. vno mō absolute. qn. s. simplr nō ē vez dicit qd hoc aliq̄ fiat. scdo modo put dī aliqd impossibile fieri: qz nō de facili pōt fieri. r hoc qz nō cito pōt fieri. vel qz nō ē bñ factibile: sicut si dicam⁹ aliqd malū ferz nō ē bñ fabricabile. C Ad euidētā autē horū modoz p̄siderandū ē qd gnatio iporat aliqd eē qd ē icipe eē. r ēt iporat determinatū modū eēndi. s. p trāsmutationem. Negatio igit q iporat hoc nōle igenitus. vno mō potest negare vtrūqz. s. icceptionē r modū icipiēdi: vel pōt solū negare modū icipiēdi: r vtrūqz cōtingit duplī. vno mō s̄z actū. alio mō s̄m potētā. Si igit p̄dicta negatio nō neget icceptionē s̄z solū modū icipiēdi. sic ē prim⁹ modus s̄m quē dī aliqd igenitū: qd pōt icipe eē: s̄z nō p gnationē. si vō neget nō potētā s̄z solū actū. vtp̄ta qz pōt icipe eē. r p̄ gnari nō tñ adhuc icipit eē. vel ē gnatus. sic ē scds modus. Si vō nō solū neget modū icipiēdi. sicut in primo mō. nec solū actū gnatiōis sicut in scdo. s̄z modū icceptionis r icceptionē r q̄tū ad actū: r q̄tū ad potētiaz: sic est tertius modus q ē p̄fectissim⁹: s̄m quez p̄prie r simplr dī aliqd igenitus: q̄zuis r hic modus distinguat s̄m qd possibile dicitur aliquid: vel simplr vel s̄m quid.

Deinde cum dicit. Eodem autem modo r genitum: vno quidem si non ens prius: posterius siue genitum siue nō generatum: siue sine generari quandoqz quidē non ens: iterum autem ens. Vno autem si possibile siue per verum determinato possibili: siue per facile. Vno autem si sit generatio ipsius et non ente in ens siue iam existente: per fieri autez existente: siue etiam nondum existente sed contingente.

C Distinguit

Distinguit significationem huius nominis genitum. et dicit quod eodem modo genitum dicitur tribus modis: quorum primus est: si aliquid prius non fuit: et postea incipit esse: siue per generationem sicut homo siue siue generatione. sicut tactus dummodo id quod dicitur genitum quandoque non sit: et iterum postea sit. secundo modo dicitur aliquid genitum si possibile sit id incipere esse. siue possibile determinetur per verum. ut. s. dicatur possibile: quod potest esse: siue determinetur per facile. ut. s. dicatur possibile fieri: quod de facili potest. tertio modo dicitur aliquid genitum: cuius potest esse generatio: ut per hoc procedat de non esse in esse: et hoc indifferenter siue iam esse inceperit: et hoc per fieri. i. per modum generationis: siue nondum esse inceperit: sed contingat illud esse incipere per modum generationis. Apparet etiam secundum premissa ratio horum modorum: quia cum dicitur aliquid genitum secundum primum modum: asseritur actualis inceptio: non autem modus determinatus incipiendi quem significat generatio. secundum autem modum secundum asseritur possibilitas inceptiois: absque determinato modo incipiendi: et huiusmodi potest distingui in duos secundum distinctionem potentie. secundum autem modum tertium asseritur non solum inceptio: sed determinatus modus incipiendi: et hic modus potest distingui in duos: quia vel asseritur determinatus modus incipiendi secundum actum: ut quia sit aliquid iam generatum: aut secundum potentiam. ut quia aptum natum sit generari. Et si quis recte consideret modos quos posuit circa genitum: differunt a modis: quos posuit circa ingenitum dupliciter. Uno modo secundum distinctionem quidem: quia indistinctionem modorum ingenitum sub alio modo comprehendebat negatio determinati modi incipiendi secundum potentiam: et in alio secundum actum. Nam in primo modo dicebatur ingenitum quod non poterat incipere per generationem: sed nondum erat generatum sed quantum ad negationem inceptiois in communi sub eodem modo comprehendebat negationem potentie et actus. Dicebatur enim tertio modo ingenitum quod nec incipit esse. nec potest incipere. Sed circa modos geniti e converso ex parte inceptiois in communi distinguit modos secundum potentiam et actum. Nam primus modus est quod actu incipit esse quocumque modo. secundus est quod potest incipere quocumque modo licet nondum inceperit. Sed ex parte determinati modi incipiendi sub uno modo comprehendit potentiam et actum. Dicitur enim tertio modo genitum: quod vel est genitum: vel potest generatum esse: vel poterit generari. Et sic patet quod isti tres modi non directe opponuntur tribus primis: quia quod ibi distinguebatur: huiusmodi remanet indistinctum: et e converso. secundum ordinem autem differunt isti modi: nam in modis ingeniti premittebat id quod pertinet ad determinatum modum inceptiois eius: quod pertinet ad inceptioem in communi. Sed circa modos geniti premittebat id quod est ex parte inceptiois in communi: et hoc subtili ratione Aristoteles fecit. Voluit enim primo ponere modos imperfectos: et ultimo modos perfectos. differenter autem se habent negatio et affirmatio. circa proprium et commune. Nam negatio que negat proprium: est imperfecta. Negatio autem que negat commune est perfecta: quia negato communi: negatur proprium. et ideo ultimum modum ingeniti quasi perfectum posuit. quo negatur inceptio in communi: Et quia negatio particularis modi incipiendi est imperfecta. ideo ex hac parte posuit parciales modos distinctos secundum potentiam et actum: sed affirmatio proprii est perfecta. quia posito proprio ponitur commune. affirmatio autem communis est imperfecta: ideo ultimum modum geniti posuit tanquam perfectum: quod incipit esse per generationem. Et comprehendit sub hoc modo tanquam sub perfecto et potentiam et actum: sed modos autem pertinentes ad inceptioem in communi: premittebat tanquam imperfectos: non enim perfecte dicitur aliquid genitum ex hoc solo: quod incipit esse. Et ideo

ex parte distinguit hos modos: tanquam parciales secundum potentiam et actum. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Et corruptibile autem et incorruptibile similiter: siue enim prius aliquid ens: posterius autem non est: aut non esse contingit: corruptibile esse dicimus siue corruptum aliquando et transmutatum: siue non. Est autem quando et quod per corrumpi contingens non esse corruptibile esse dicimus. Et adhuc aliter quod facile corrumpitur: quod dicitur utique aliquis eustarchon.

¶ Distinguit modos corruptibilis et incorruptibilis. et primo corruptibilis. secundo incorruptibilis ibi. (De incorruptibili etc.) Dicit ergo primo quod corruptibile. similiter et incorruptibile dicuntur multipliciter: et ponit tres modos corruptibilis. Ubi considerandum est. quod sicut generatio importat inceptioem cum determinato modo. ita corruptio importat desitionem cum determinato modo: scilicet transmutationis. Primus ergo modus corruptionis ponit desitionem in communi absque distinctione potentie et actus. Et est eadem ratio ordinis. que est supra de genito. sicut enim non dicitur aliquid perfecte genitum ex hoc quod incipit esse. ita non dicitur aliquid perfecte corruptum: ex hoc quod desinit esse. nec perfecte corruptibile. ex hoc quod potest desinere esse: est ergo primus modus: secundum quem dicimus aliquid esse corruptibile. quod cum prius sit aliquid. posterius autem vel non est: vel contingit non esse. siue hoc contingat per corruptionem: et transmutationem sicut homo est corruptibilis. siue non per corruptionem et transmutationem desinat esse sicut tactus et motus. Secundo modo dicimus aliquid esse corruptibile: et non contingit illud non esse. id est quando potest desinere esse per specialem modum corruptionis.

Tertio modo dicitur aliquid corruptibile quod de facili corrumpitur: quod potest dici eustarchon. i. huiusmodi corruptibile. Est autem considerandum quod licet modi corruptibilis cum modis geniti conveniant quantum ad ordinem. quia sicut ibi premittebat generalis inceptio: ita huiusmodi premittebat generalis desinitio: est tamen differentia quantum ad distinctionem. nam ibi distinguebantur modi secundum actum et potentiam: hic autem distinguuntur modi secundum potentiam absolutam et perfectam. que est ultimus modus tanquam perfectissimus. perfectissime enim est corruptibile quod de facili potest corrumpi: et huiusmodi ratio est quia genitum dicitur secundum actum. corruptibile autem dicitur secundum potentiam. unde genitum potest intelligi secundum actum et potentiam. Sed corruptibile non potest intelligi nisi secundum potentiam. ideo autem posuit genitum secundum actum: et corruptibile secundum potentiam. quia cum generatio sit de non esse in esse: corruptio de esse in non esse: id quod est generabile nondum est ens. sed solum id quod iam est genitum. e converso id quod est corruptibile est ens: non autem id quod iam est corruptum: intendit autem philosophus farere questionem de entibus. non autem de non entibus: et ideo utitur nomine geniti et corruptibilis.

¶ Deinde cum dicit.

¶ Et de incorruptibili eadem ratio: aut enim quod sine corruptione quandoque quidem ens: quandoque autem non ens: puta tactus: quia sine corrumpi prius existentes postremo non sunt. Aut ens quidem impossibile: aut non fore: aut non futurum aliquando: nunc autem ens. Tu enim es et tactus nunc: sed tamen corruptibilis: quia est aliquando: quando non verum te dicere: quia es: neque hoc tanquam: maxime autem p-

Lō.
ii3.Lō.
ii4.

prie ens quidem : impossibile autem corrumpi sic: vt z nunc ens postremo non sit : aut contingat non esse. Et si nondum corruptum contingens autem postremo non esse. Dicitur autem incorruptibile z qd non facile corrumpitur.

C Distinguit modos corruptibilis. Et dicit qd de incorruptibili etiam est eadem distinctionis ratio. ponit enis tres modos. quorum primus est fm negationem determinati modi desitionis fm. s. qd incorruptibile dicitur. quod quidem potest desinere. sic qd quandoqz sit ens. et postmodum non ens: sed hoc sine corruptione. sicut tactus z motus. qui cum primo sunt: posterius non sint: s; hoc est sine corruptione eorum: qz eorum non est corruptio sicut nec generatio. Unde hic modus respondet primo modo ingenti. Secdo modo dicitur aliquid incorruptibile fm negationem inceptionis in comuni. z sic dicit. qd illud quod nunc est ens. z est impossibile qd postea non sit: vel quandoqz non sit futurum dicitur incorruptibile: z hic modus incorruptibilitatis non competit alicui rei qua possit desinere esse per corruptionem. tu enim qui potes desinere esse per corruptionem: es nunc in presenti. z similiter tactus. qui potest desinere esse: sed non per corruptionem est nunc: sed tamen vtriusqz horu dicitur aliquo modo corruptibile. s. fm modum primus corruptibilis: qz. s. erit aliquando. quando non erit verum dicere qd tu sis. nec erit verum dicere qd hoc tagat. ideo id maxime dicitur proprie incorruptibile. qd quidem est ens. sed impossibile est illud corrumpi. hoc modo: vt cum modo sit ens: posterius non sit ens: aut contingat non esse: z quis nondum sit corruptum contingat postremo id non esse. id enim quod non hoc modo se habz dicitur proprie incorruptibile. Tertio modo dicitur aliquid incorruptibile quod non de facili corrumpitur. qd etiam respondet tertio modo corruptibilis. z secundus scdo. z primus primo.

L. 5. ff. 5.

Si itaqz hec sic habent. considerandum quomodo dicimus possibile z impossibile. Rec. xxv.

Philosophus ostendit quot modis dicitur genitum z ingenitum. corruptibile z incorruptibile. hic exponit significationem huius quod dicitur possibile z impossibile. Et primo dicit de quo est intentio. Secdo exequitur propositum ibi. (Si itaqz aliqd potest etc.)

Circa primum duo facit. primo dicit de quo est intentio. z dicit qd cum ita se habeant ea que dicta sunt circa significationem geniti z ingeniti. corruptibilis z incorruptibilis. oportet considerare quomodo dicatur aliqd possibile z impossibile. **C** Secundo ibi.

Propriissime enim dicitur incorruptibile: eo qd non possit corrumpi: neqz aliquando quidem esse: aliquando autem non. Dicitur autem z ingenitum: quod impossibile: z quod non potens fieri sic: vt z prius quidem non sit: posterius autem sit: puta dyametrum simetrum.

Assignat rationem sue intentionis. qz. s. possibile z impossibile includuntur in ratione predictorum. qz vt supra dictum est: propriissime dicitur aliquid esse incorruptibile quod non solum non potest corrumpi: sed nec et quocumqz modo aliquando esse. postea non esse: z sibi ingenitum proprie dicitur quod est impossibile. s. esse z non esse: z quod non potest fieri quocumqz tali modo qd prius non sit. z postea sit. sicut dyametrum quadrati est simetrum. i. comensuratum lateri quadrati: est ingeni-

tum. quia nullo modo potest accidere esse.

C Deinde cum dicit.

Si itaqz aliquid potest moueri stadia centum aut leuare pondus: semper ad plurimum dicimus: puta talenta leuare centum: aut stadia ire centum: quauis z partes potest que intus: siquidem z super abundantiam: vt nominetur ad finem: z excellentie virtutem. Necessse quidem igitur potens fm excellentia tanta: z que infra posse: puta si talenta centum tollere z duo: z si stadia centu z duo posse ire: virtus aut excellentie.

Ostendit quomodo dicatur possibile z impossibile. vno modo dicitur aliquid possibile z impossibile absolute. quod. s. fm se est tale. qd possit esse verum vel no possit esse verum: propter habitudinem terminorum ad inuicem. alio modo dicitur possibile z impossibile alicui. quod. s. potest esse vel non esse verum. vel fm potentiam actiuam vel passiuam. z sic accipitur hic possibile z impossibile fm qd aliquid agens aut patiens potest aut non potest. hec. n. significatio maxime congruit rebus naturalibus. primo ergo ostendit quomodo si dicatur aliquid esse possibile vel impossibile. scdo excludit objectionem ibi. (Nihil aut nos etc.). Circa primum duo facit. primo manifestat quomodo dicatur aliqd esse possibile. secundo ostendit quomodo dicatur aliquid esse impossibile ibi. (Et vtriusqz si quidem etc.). Ad primum manifestationem dicit. qd si contingat aliquam rem posse in aliquid magnum. puta qd aliquis ambulet per centum stadia. aut possit leuare aliquod magnum pondus: semper determinamus sine denominamus eius potentiam per respectum ad plurimum id quod potest. sicut dicim? potentiam huius hominis esse qd potest leuare pondera ducentorum talentorum. aut qd potest ire per spacium centum stadiorum. quibus possit omnes partes infra istam quantitatem contentas. si quidem potest in id quod superabundat. nec tamen denominatur ab illis partibus. puta qd determinetur eius potentia qd potest ferre. 50. talenta. aut ire. 50. stadia. sed per id quod est maximum. ita. s. qd potentia vniuscuiusqz denominatur per respectus ad finem. i. per vltimum z per maximum ad quod potest. z per virtutem sue excellentie. sicut etiam z magnitudo cuiuslibet rei determinatur per id quod est maximum. sicut quantitates tricubiti notificantes non dicimus qd sit bicubitum. similiter rationem hominis assignamus per rationale z non per sensibile. qz semper per illud quod est vltimum z maximum z completiuum z dans spem rei. sic igitur pz qd ille qui potest in ea que excellunt necesse est qd possit etiam que sunt infra. puta si aliquis potest portare centum talenta. poterit et portare duo. z si potest ire per centum stadia: potest ire per duo. sed tamen virtus rei non attribuitur nisi excellentie. i. fm id attenditur virtus rei quod est excellentissimum omnium rerum in qd potest: z hoc est quod dicitur in alia translatione. virtus est vltimum potentie. quasi. s. virtus rei determinet fm vltimum in quod potest. z hoc et habet locum in virtutibus anime. dicitur. n. virtus humana per qua homo potest in id quod est excellentissimum in operibus humanis. s. in opere qd est fm rationem. **C** Deinde cum dicit.

Et vtriusqz siquidem impossibile tantu fm excellentiam dicentibus z plura impossibile: puta no potes mille ire stadia: z manifestu qd z mille z vnu.

Ostendit quomodo dicatur aliquid alicui esse impossibile: z dicit. qd si aliquid tantu est impossibile alicui: si aliquis accipiat ea que excellunt: manifestum est qd impossibile erit ei portare vl' facere plura. sicut ille qui non potest ire per mille stadia: manifestus est. qd non potest ire per mille

per m...
libile...
potest...
possi...
non po...
mum...
corum...
ter de...
non p...
C De...
C Mil...
fm ex...
sibile...
non ne...
um no...
sed cor...
aut au...
tesur...
C Exclu...
secundo...
mo qd...
citur po...
lentia...
rum in...
bere inf...
det aliq...
di: non...
ris quan...
tur: sed...
dare pur...
leat et...
maiora...
C Sed...
tur eni...
eniz dic...
minori...
C Soluit...
dicit est...
qd possi...
modi exc...
determin...
quando i...
tum stad...
tiam ope...
potest ag...
rem. Sec...
do aliq...
cellentia...
ca potent...
bilis tan...
sine sum...
vt qui po...
autem q...
sus qui el...
te. sic at...
velocitas...
Illud eni...
sus spaci...
in virtute

per mille et unum. Unde patet. quod sicut determinatur possibile id quod est possibile alicui per maximum in quo potest. in quo attenditur virtus eius. ita id quod est impossibile alicui. determinatur per minimum eorum in quo non potest. in quo consistit eius debilitas. puta. si maximum. in quo potest aliquis ire. 20. stadia. minimum eorum in quo non potest. est. 20. et unum. et ad hoc oportet determinare eius debilitatem: non autem ex eo quod non potest ire per centum vel mille.

¶ Deinde cum dicit.

Nihil autem nos turbet. **D**ecrementus enim secundum excellentiam terminum dicitur quod proprie possibile. Forsitan enim instabit. quis utique quasi non necesse quod dictum est: videns enim stadium non utique que intus videbit magnitudines sed contrarium magis potens videre punctum aut audire paruum sonum: et maiorum habebit sensum.

¶ Excludit quandam obiectionem. Et primo movet eam. secundo solvit eam. (Sed nihil differt etc.) Dicit ergo primo quod nihil debet nos turbare. quia id quod proprie dicitur possibile sit determinandum secundum terminum excellentie. posset enim aliquis instare: quia non sit necessarium in omnibus id quod dictum est: videtur enim habere instantiam in visu et alijs sensibus. ille enim qui videt aliquam magnam quantitatem: puta unius stadium: non potest propter hoc videre magnitudines minoris quantitatis que infra quantitatem illam continentur: sed magis accidit contrarium: quia iste qui potest videre punctum: id est aliquid minimum sensu perceptibile: etiam qui potest audire paruum sonum: potest et maiora sentire. ¶ Deinde cum dicit.

Sed mihi differt ad rationem. **D**eterminetur enim aut in virtute: aut in re excellentia. Quod enim dicitur manifestum: visus quidem enim quod minoris excedit: velocitas autem que maioris.

¶ Solvit predictam obiectionem. Et dicit quod hoc quod dicitur est nihil differt ad rationem qua determinabatur quod possibile determinatur secundum excellentiam: quia huiusmodi excellentia. secundum quam attenditur virtus rei potest determinari: vel secundum virtutem: vel secundum rem: secundum rem quidem quando in ipsa re est excellentia sicut dictum est de centum stadiis vel centum talentis: et secundum hanc excellentiam oportet determinari virtutem activam: quia quod potest agere in re maiorem: potest etiam in re minore. Secundum virtutem autem attenditur excellentia: quando aliquid quod non excellit in quantitate: requirit excellentiam virtutis: et hoc maxime videtur accidere circa potentias passivas: quanto enim aliquid est passibilius tanto a minori potest moveri: et quia potentie sensive sunt potentie passive. ideo in sensibilibus accidit. ut qui potest sentire minus. potest sentire maius. Illud autem quod dictum est hoc modo manifestat: quia visus qui est sensitivus minoris corporis: excedit in virtute. et sic attenditur hic excellentia in virtute: non in re. sed velocitas est excellentior: quod est maioris magnitudinis. Illud enim est velocius. quod in eodem tempore per maius spacium movetur: et talis excellentia non solum est in virtute: sed etiam in re.

Determinatis autem his. Dicendum quod deinceps. Si itaque sunt quedam possibiliter esse et non: necesse tempore aliqua determinatum esse plurimum: et eius quod est esse: et ei

quod non. **D**ico autem non possibile rem esse et ens possibile non esse secundum quacumque predicationem: puta hominem aut album: aut tricubitum: aut aliud quodcumque talium. Si enim non erit quantum aliquod: sed semper plus proposito: et non est cuius minus: in infinito erit tempore ideo possibile esse et non esse alio infinito: sed hoc impossibile.

Lectio. xxvi.

Postquam philosophus exposuit significationes nominum que in questione proponuntur hic incipit argumentari ad questionem propositam: utrum scilicet aliquid possit esse genitum et incorruptibile: vel ingenitum et corruptibile. Et primo ostendit hoc esse impossibile per rationes communes. Secundo per rationem propriam scientie naturalis ibi. (Et naturaliter etc.) Circa primum duo facit. Primo ostendit quid sequitur ex premissis circa propositum. Secundo incipit argumentari ad propositum ostendendum ibi. (Principium autem sit hinc etc.) Dicit ergo primo quod terminatis premissis circa significationem nominum: nunc oportet dicere illud quod consequenter se habet in hac consideratione. dictum est enim supra quod possibile dicitur secundum aliquod determinatum. puta potens currere dicitur aliquis secundum centum stadia: sicut autem in rebus quedam que possunt esse et non esse: necesse est ergo ex premissis quod sit determinatum aliquod plurimum tempore: et respectu ipsius est ita: scilicet quod non possit ampliori tempore non esse. Et ne hoc intelligatur solum de esse substantiali: subiungit quod cum dicimus possibile non esse. potest intelligi secundum quacumque predicationem: id est secundum quodcumque predicamentum. puta hominem esse vel non esse: quod pertinet ad genus substantie: aut album esse: aut non esse: quod pertinet ad genus qualitatis: aut tricubitum esse vel non esse: quod pertinet ad genus quantitatis: aut de quocumque alio consimili. Et quod oportet intelligi secundum aliquod determinatum tempus: cum dicitur aliquid posse esse vel non posse esse: probat ducendo ad impossibile: quia sicut ipse dicit si non est aliquid tempus determinate quantitatis in quo possit esse vel non esse: sed semper accipitur maius tempore proposito. puta si potest esse in quin quaginta annis. et adhuc plus. et iterum plus: et non sit devenire ad aliquod tempus respectu cuius omne tempus in quo potest esse sit minus: cum id possit esse et non esse: ut dictum est: sequitur quod id possit esse in tempore infinito: et non est in tempore infinito: quia eadem ratio est circa hoc quod est non esse: et circa hoc quod est esse: non tamen ita quod id tempus respectu cuius aliquid potest non esse: quod concluditur esse infinitum: sit idem cum illo tempore infinito respectu cuius aliquid dicitur posse esse quia sic posset esse et non esse in eodem tempore: quod est impossibile: ut infra dicitur: secundum quod aliquid tempus in finitum sit eius quod est non esse: et aliquid eius quod est esse: quod est impossibile. non enim possunt esse duo tempora infinita: quia sic essent duo tempora simul. hoc autem impossibile sequitur ex hoc quod dicitur quod possibile esse: vel possibile non esse: non intelligitur respectu determinati temporis. hoc ergo oportet primo esse manifestum quod possibile est esse: respectu determinati temporis: similiter possibile non esse: quod etiam consonat his que sunt premissa de significatione possibilis.

¶ Deinde cum dicit.

109. **C**oncipiū aut sit hinc. Impossibile et falsū nō idē signant. Est aut impossibile et possibile: et falsum et verū. hoc quidē ex suppositiōe. Dico aut vtpote trigonum impossibile duos rectos habere: si hoc. Et diameter cōmensurabilis: si hoc. Sunt aut simpliciter et possibilia et impossibilia et falsa et vera.

Concipit argumētari ad ppositū. Et circa hoc duo facit p^o arguit ad ppositū p cōes rōnes. scdo p p^o rōnes scie nālis ibi. (Et nāliter aut rē) Circa primū duo facit primo ostendit veritatē. s. q^o icorruptibile et igenitū se cōsequunt. et sicut corruptibile et igenitū. scdo iprobat positio nē hīā ibi. (Dicere itaqz nihil rē). Circa primū duo facit. primo ostendit ppositū ostēdendo quō se hēat sepiter nū ad igenitū. et icorruptibile ad genitū: et corruptibile. scdo quō ista se habeāt adinucē ibi. (Palā aut rē de terminatiōe rē). Circa primū tria facit. primo ostendit q^o oē sempiternū est icorruptibile et ingenitū. scdo ostendit q^o nullū sempiternū est genitū vel corruptibile: nec ecōuerso ibi. (Q^o nī aut negatio rē). tertio q^o oē igenitū et icorruptibile est sempiternū ibi. (Igit^o si rē ingenitū). Circa primū duo facit. primo pmittit quedā necessaria. scdo arguit ad ppositū ibi. (Si itaqz aliqd rē). Dicit ergo primo q^o opz hinc sumere principū ad ppositū ostēdendū q^o impossibile et falsum nō significāt idē. Circa qd^o quatuor ponit: quoz primū ē q^o tā possibile q^o impossibile. tā verū q^o falsum dicunt dupliciter. Uno modo ex suppositione quod. s. necesse ē eē verū vel falsum: possibile vel impossibile suppositis qbusdā: sicut triāgulu^o fm rei veritatē necesse ē habere tres āgulos equales duob^o rectis: sed tñ hoc ē ipossibile suppositis qbusdā. puta si supponamus q^o triāgulus sit quadratū ad qd^o sequit^o triāgulu^o habere quatuor rectos. sicut et diametrū quadrati sequitur eē cōmensurabilē lateri si quedā supposita sint vera: puta si ponam^o q^o quadratū diametri sit quadruplū quadrati lateris. Sic. n. sequit^o q^o pportio diametri ad lateris sit sicut pportio numeralis q^o ē rō cōmensurabilis. Alio mō dicunt aliqua simplr. s. absolute et fm se possibilia et impossibilia: falsa et vera. **C**Secundū ponit ibi.

CNota aut idem est falsum aliqd eē simpliciter et ipossibile simpliciter. Te eni nō stantē dicere stare falsum quidē: nō ipossibile aut. Similiter aut citharizantē: nō cantantē aut cantare dicere falsum: sed nō ipossibile. Simul aut stare et sedere: et diametrū cōmensurabilē eē nō solum falsum: sed et ipossibile.

CEt dicit q^o nō est idē aliqd eē falsū simplr. i. absolute. et eē ipossibile absolute. si. n. dicas te stare q non stas: sed sedes: falsum erit qd^o dicit^o: nō aut ipossibile: sed sicut falsum erit: et nō ipossibile: sed quis dicat cātare eū q citharizat: sed nō cātat: sed q^o aliqs simul stet et sedeat: vel q^o diameter sit cōmensurabilis lateri: nō solū ē falsum: s^o et ipossibile. **C**Tertium ponit ibi.

CNon itaqz idē est supponi falsum et ipossibile. Accidit aut ipossibile et ipossibili.

CConcludit ex pmissis cum idē nō sit falsum et ipossibile: sequit^o q^o nō sit idē supponere falsum et ipossibile: naz ex falso sequit^o ipossibile: sed ex ipossibili sequitur falsum. **C**Quartum ponit ibi.

CHoc quidē igit^o sedere et stare simul hz virtutē qz qnqz habet illam et alterā: sed nō vt simul sedeat et stet: sed alio tempore.

CEt qz dicit^o est q^o simul stare et sedere est ipossibile: et clu

dicit q^o hz aliquid simul habeat virtutē ad opposita. puta ad sedere et stare: tali rōne: qz qnqz vna potētia reducitur in actū: qnqz altera. nihil tamē hanc habz potētias: simul habeat opposita: puta vt simul sedeat et stet: s^o q^o hoc in alio et alio tempore esse. Deinde cū dicit.

CSi itaqz aliquid infinito tpe pluriū hz virtutē nō est in alio tpe: sed hoc simul. Quapropter quidē infinito tpe ens corruptibile ē. Virtutem habebit utiqz eius qd^o est non eē. Si itaqz in finito tpe est sic existens q^o pot^o nō eē: simul igit^o erit et nō erit fm actum. Falsum quidē igit^o accidit utiqz: qz falsum positum est. Sed si non ipossibile erat: non utiqz impossibile esset quod accidit. **O**mne igitur semper ens.

COstendit ppositū. s. q^o oē sempiternū sit icorruptibile et ingenitū. et primo ostendit q^o oē sempiternū sit icorruptibile. scdo q^o oē sempiternū sit ingenitū ibi. (Sicut aut rē ingenitū). Dicit ergo cōcludēs primo ex pmissis in qbus dicit^o ē possibile dēterminari ad aliqd tps: si aliqd habz virtutē ad plura tpe infinito: nō pot^o dici q^o possit aliqd eoz respectu vnus tps: et aliud respectu alterius tps: sed qd^o pot^o. potest respectu huius tps: qz nō est aliqd tps extra tēpus infinitū. Si ergo ponamus q^o aliqd existens in infinito tpe sit corruptibile: sequit^o ex hoc q^o corruptibile q^o hēat virtutē ad hoc q^o qnqz nō sit: qd^o q^o opz itelligi respectu eiusdē tps infiniti in quo ē: vel respectu alicuius tps eius: qz ergo ē in infinito tpe: et tñ pot^o tur potēs nō eē: eo q^o ē corruptibile: sic existēs: q^o pot^o nō eē: et q^o poterat nō eē respectu infiniti tps: vel alicuius tps ei^o: sequit^o q^o simul fm actū sit et nō sit: qz in infinito tpe ponebat eē: et postea ponebat nō eē respectu eius tps: manifestū qd^o igit^o q^o hoc falsū accidit ex falso pposito. s. ex hoc q^o tñ ponebas istud existēs in infinito tpe nō eē qnqz: sed si hoc falsum eēt verū: tūc nō sequerē^o ipossibile: sequit^o aut ipossibile. s. idē simul eē et nō eē: qz ipossibile fuit illud nō eē: nō ergo poterat nō eē: ita nō erat corruptibile. Sic ergo p^o q^o oē quod erat ipossibile pot^o eē corruptibile. et ita simplr est icorruptibile. **S**ed dicit q^o iste pcessus Aristo. necessitatē non habeat: qz quicuis nullius potētia sit ad hoc q^o duo opposita sint in eodē tempore: in actū tñ nihil phibet q^o potētia alicui^o sit ad duo opposita respectu eiusdē tps sub distinctione eoz ter et eodē modo: sicut potētia mea ē ad hoc q^o cras in ortu solis: vel sedeā vel stem: nō tñ q^o vtrūqz sit simul: sed equaliter possum stare nō sedēdo: vel sedere nō stando: sic igit^o posset aliqs obuiare rōni Aristo. ponamus enim aliqd semp ens. ita tamē q^o istud eē suum sempiternū sit cōtingēs: et nō necessariū. poterit ergo nō eē respectu eius iuscūqz tps tps infiniti. vt in quo ponit semp eē: nō tñ ppter hoc sequit^o q^o aliqd sit simul ens et nō ens: si. n. ponamus q^o aliqs sit in domo semp p totā diē: tñ nō ē ipossibile eū in domo nō esse in quacūqz pte diei: quia nō ex necessitate est in domo p totā diē: sed ptingent. **C**Sed dicendū ē q^o nō est eadē rō vtrūqz: nā id qd^o ē. s. p infinitū tps habz potētia: vt sit in infinito tpe. potētia aut existēdi nō ē ad vtrūqz respectu tps: in quo pot^o eē: oia. n. appetit eē. et vniūqz tā tū ē: qz tū pot^o ē et h^o p^o p^o in his q^o sunt a nā: qz nā est dēterminata ad vniū: et sic qd^o semp est: nō cōtingent semp est: sed ex necessitate. **C**Deinde cum dicit.

CSimiliter aut et igenitū. Si. n. genitū tpe: tpe erit possibile quodā nō esse: corruptibile quidē eni est: prius quidē ens: nūc aut nō ens aut cōtingens qnqz posterius nō eē: genitū aut ens qd^o cōtingit

cōtingit prius nō eē: sed nō est in quo tpe possi-
 bile: qd sp ens: vt nō sit: neq; infinito tpe. neq;
 finito. Et eni finito tpe pōt eē: siquidē 7 infinito.
 Nō igit cōtingit idē 7 vnū sempq; posse eē 7 non
 eē: s; 7 neq; negationē: puta dico nō sp eē. Im-
 possibile igit 7 sp qdē aliqd eē: corruptibile at es-
 se. Similiter at neq; genitū. Duobus. n. termi-
 nis si impossibile posterius sine prio existere: 7 il-
 lud impossibile existere: 7 qd posteri⁹. Itaq; si sp
 ens nō cōtingit qnq; nō eē: impossibile 7 genitū eē.

Cōdit idem ex pte geniti vel ingeniti. 7 dicit q; simili-
 ter illud qd ē sp. i. i infinito tpe: necesse ē eē ingenitū. q;
 si eēt genitū eēt possibile q; quodā tpe non eēt. sicut de
 corruptibili vcm est. sicut. n. corruptibile: qd tamē pri⁹
 fuerit nūc n̄ ē: vel ptingit nō esse qnq; in futurū. ita ge-
 nitū est quod nūc ē: sed prius nō fuit: nō ē autē dare ali-
 qd tēpus i quo id qd sp est: possibile sit non esse: neq; i
 tēpore finito: neq; in tēpore infinito: q; qd pōt eē tēpore
 infinito: sicut id qd sp est: pōt eē quolib; tpe finito quod
 kludif a tpe infinito. 7 ita seqt̄ fm p̄dictā deductionē q;
 aliq; simul sit 7 nō sit: qd est impossibile: nō igit ptingit
 q; vnū 7 idē sp possit eē 7 semper non esse. q; hoc esset
 sp esse: 7 sp non esse: tempore infinito. Similiter et nō est
 possibilis negatio ei⁹ qd ē sp esse: puta vt si dicamus: q;
 id quod semp est: possit nō sp eē b. n. esset posse nō esse
 ad minus tēpore finito. sic igit p; q; impossibile est aliqd
 sp esse: 7 q; sit corruptibile: vel et q; sit genitū. q; si sint
 duo termini: ita se habētes q; posteri⁹ nō possit esse sine
 prio sicut hō nō pōt esse sine alali: si id. i. primū est ipol-
 sibile eē. sequit̄ q; posteri⁹ etiā sit impossibile eē: sicut si i.
 possibile est lapidē esse aial. impossibile est lapidē esse
 bolem. B autē qd ē aliqd nō esse sequitur ad corruptibile
 7 genitū: sicut quoddā cōmuniū: vt ex dictis. p; si er-
 go id qd semp ē: non contingit qnq; nō eē: seqt̄ etiā q;
 impossibile sit id qd semp est esse genitū: 7 similiter ipol-
 sibile est id esse corruptibile: 7 sic patet q; omne quod ē
 sempiternū: est ingenitū 7 incorruptibile.

Aoniā autē negatio eius quidez
 quod est semper possibile eē: non
 semper possibile esse: semper autē
 possibile non esse contrarium. cui
 us negatio non semper possibile
 non esse. **Lectio. xxvij.**

Stedit q; oē sempiternū ē i gēitū 7 i cor-
 ruptibile. hic pparat sempiternū ad cor-
 ruptibile 7 genitū: ostēdens q; simul esse
 n̄ possūt. 7 prio p̄mittit qdā ex qb⁹ p̄ce-
 dit rō. scdo ex illis argumētat̄ ad p̄po-
 sitū ibi (Neq; ita sp existēs 7c). Circa

primū tria p̄ponit. prio qdē declarat oppositionē eius.
 qd ē sp esse. 7 sp nō esse. Et quāuis adiungat b qd ē pos-
 sibile: nō tamē tradit oppositionē q; atredif fm possibi-
 le 7 nō possibile: s; fm sp eē. 7 nō sp esse. dicit ergo prio
 q; huius affirmatiue q; est: possibile sp esse. negatio con-
 tradictorie ei opposita est possibile nō sp esse. nō qdē ex
 parte ipsius possibilis cui⁹ hec est affirmatiua. possibi-
 le est nō semp eē: s; qnq; ad ipm qd est non sp esse: s; b
 quod est possibile sp nō esse: opponit̄ p̄rie fm eūdez mo-
 dum ei qd est possibile sp esse. Negatiua autē hui⁹ ē: pos-
 sibile nō sp nō esse. Et hui⁹ rō ē: q; hoc aduerbiū sp
 significat vniuersalitatē tēporis sicut hoc signū: ois de
 signat vniuersalitatē suppositoꝝ. Cū sicut hūc enun-
 ciationi. ois hō ē: cōtradictoria est. nō ois hō est: eqpol-
 lens ei q; ē. aliquis hō non: p̄ria vō hūc: ois hō ē dicit̄
 ois hō nō ē: equipollens hūc: nullus hō ē. huius autē

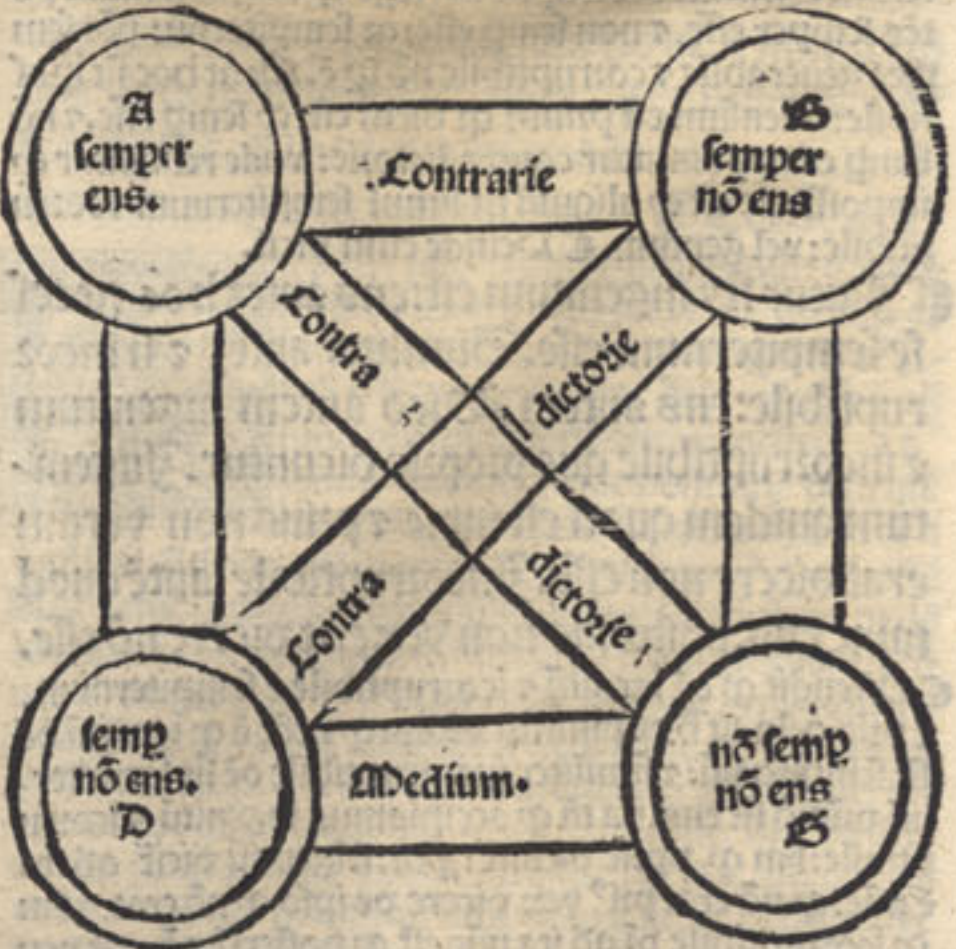
contradictoria ē: nō ois hō nō ē. eqpollens hūc. aliq; hō
 est: ita hūc quod dico. sp esse cōtradictorie opponit̄: nō
 sp esse: quod eqpoller ei qd est aliquādo nō esse: s; ei qd
 ē semp esse: contrarie opponitur: semper non esse: quod
 equipoller hūc quod est nunq; esse. hūc vō contradi-
 ctorie opponitur non semper non esse quod equipoller
 ei quod est aliquando esse. **C**Secundo cum dicit.

Necessē negationes ambarum eidem existe-
 re 7 esse medium semper entis 7 semper nō en-
 tis quod possibile esse 7 non esse.

Cōcludit ex p̄dicto modo oppositiōis: q; o; eidē subie-
 cto inesse negationes ambarum. i. eius quod est semper
 esse: 7 eius quod ē semp non eē: q; i. negationes sunt nō
 sp eē: 7 non semp nō esse: que qdē negationes eodez mo-
 do isunt eidē: vt illud sit medium inter semper ens 7 nō
 semper ens: quod quidem pōt qnq; esse: 7 qnq; nō esse
 sicut si dicamus inter omnem hominem esse: 7 nullum
 hominem esse medium est aliquem hominem esse. 7 ali-
 quem hominem nō esse. **C**Tertio ibi.

Atriusq; enim negatio quādoq; existet: si nō
 semper sit. Quare 7 non semp nō ens erit quā-
 doq;: 7 nō erit: 7 nō semp possibile eē simul: sed
 quādoq; ens: quare 7 non esse. Idēz igitur erit
 possibile esse 7 non: 7 hoc ē amboꝝ medium.

Probat hanc p̄clusionēz seq; ex p̄missis. 7 prio rōne p̄-
 pria: que. i. sumit̄ ex rōne terminoꝝ in qōne positoꝝ di-
 cēs vtriusq; n. negatio. i. tā eius que est sp esse: q; eius
 q; ē sp nō esse: qnq; existet. i. ponit aliqd qnq; esse: si nō
 semp sit. i. si p negationē non ponit qd sp. verbi gratia:
 ista negatio nō sp ens: nō ponit sempiternū: neq; circa
 esse: neq; circa nō esse. 7 id ponit qnq; eē: 7 qnq; nō esse
 Et simile est de hac negatione nō semp nō eē. p̄cludit
 ergo q; id qd non semper ē nō ens: erit qnq;. 7 qnq; nō
 erit: q; sic negat̄ semp nō esse: q; nō ponit sp 7 eē simili-
 ter ista negatio. q; est non semp possibile esse. quia remo-
 uet sempiternitatem circa esse. ita q; nō ponit sempiter-
 nitatem circa non esse. Et ponit ens qnq;. q; non ponit
 esse semper: nihil p̄hibet illud non esse. sic ergo idē erit
 possibile esse qnq;. 7 non esse qnq;. 7 b est medium inter
 duo p̄ria qu e sunt semp esse 7 sp non esse. **C**Secdo ibi.

Ratio at vniuersalis hoc. Sint. n. a. 7
 b. nulli eidē possiblea existere. D; at.
 a aut. g. 7. b. aut. d. necesse itaq; cui
 neq; a. existit: neq; b. oi existere. g. d.

Co
 123.

Sit itaqz. e. inter mediū eoz q. a. b. **C**ōtrario-
rū. n. q. neutrū mediū. Quic' itaqz necesse am-
bo crūtere z g. z. d. omni eni g. aut a. quare z ei
quod est e. Quoniam igitur a. ipossibile g. cri-
stet. Eadem autem ratio z in d.

C Probat idē rōne coi. q. s. in quibuslibz terminis locū
hnt. Sint. n. duo termini a. z. b. ita. se hntes q. nulli ei-
dē possint iesse. qz sūt 3ij: sicut sp ens. z sp nō ens. Ac-
cipiat aut alius terminus. s. g. qui ita se habeat ad a. q.
oi subo isit vel s. vel g. habeat. n. se sicut affirmatio z ne-
gatio: vt semp ens: z non semp ens: sit aut alius termi-
nus. s. d. qui eodē modo se habeat ad b. sicut semp non
ens z nō semp nō ens. Necesse est ergo q. oi d qd neqz
est a. neqz b. i. quod neqz est semper ens: neqz sp nō ens
sint. z g. z d. q. sunt negationes amboz. qz a quo remo-
uet semper esse: z semp nō eē: necesse est q. attribuat ei
nō semp esse. i. qnqz non eē. z nō semp nō eē. i. qnqz esse
z sic illud subm a quo remouet vtraqz affirmatio cui at-
tribuit vtraqz negatio est mediū iter a. z b. qz id qd ne-
gat vtrūqz extremū: ē mediū iter duo 3ia: sicut q. neqz
est albū: neqz nigz: est mediū iter albū z nigz. huic er-
go mediū necesse ē q. ambe negatōes isint. s. g. z d. qz si
cut dictū est: o3 q. cuiusqz isit g. aut a. vñ o3 q. alterz eo-
rū isit ei qd ē e. qz igit ei qd ē e. ipossibile ē q. isit a. seqz
q. isit ei g. Et eadē rōne pbat q. isit ei d. Sic igit z g. z
d. pdicatur de e. z a. a quo remouet. z a. z b. qz. s. aliqd
ē qnqz ens: qnqz nō ens: qd neqz ē sp ens: neqz sp non
ens: z b ē qd pbare itendit. **C** Deinde cum dicit.

Co.
124.

C Neqz itaqz semper existens genitus: neqz cor-
ruptibile: neqz semper ens. **P**alā aut qz z si ge-
nitū: aut corruptibile non sempiternū. Simul
enim erit possibile semp esse: z possibile nō sp ef-
se. **H**oc aut qd ipossibile ostensum est prius.

C Ex pmissis argumētat ad ppositū. si. n. ē aliqd sp exis-
neqz est genitū: neqz corruptibile: sicut z si est semper nō
exis: neqz est genitum: neqz corruptibile: manifestum ē
aut q. z eodūso si aliqd est genitum: aut corruptibile:
nō est sempiternum: neqz quātū ad esse: neqz quātū ad
nō esse. Si. n. dēt oppositū. s. q. aliqd sit simul semp-
iternū. z genitū: z corruptibile: seqz q. aliqd sit simul po-
tēs semper esse. z non semp esse: qz sempiternū: pōt sem-
p eē generabile z corruptibile nō sp ē. **Q** at hoc sit ipos-
sibile: ostensum est prius: qz dictū est: q. semp esse. z nō
semp eē opponuntur contradictorie: vnde reliquitur q.
ipossibile est q. aliqd sit simul sempiternum z corru-
ptibile: vel genitum. **C** Deinde cum dicit.

Co.
125.

C Igitur si z ingenitum est: ens autez hoc neces-
se sempiternum esse. Similiter autez z si incor-
ruptibile: ens autem. **D**ico autem ingenitum
z incorruptibile que proprie dicuntur. **I**ngenitum
quidem quod est nunc z prius non verum
erat dicere non esse. **I**ncorruptibile autē quod
nunc ens: posterius non vez erit dicere nō esse.

C Ostendit q. oē ingenitū z incorruptibile ē sempiternum.
z priō pcludit b ex pmissis dicēs: q. necē ē q. ingenitū oē
sit sempiternū: z similiter incorruptibile oē sit sempiter-
nū dūmō sit ens. ita tñ q. accipiamus ingenitū z incor-
ptibile: sm q. pprie dicunt: put. s. ingenitū dicit qd ita
ē nūc: q. nō erat pri' vez dicere de ipso q. nō erat: z sm
q. incorruptibile dē qd ita nūc est q. posteri' nō erit vez
dicere de ipso q. nō sit: sicut pz ex his q. supra dicta sunt
in distinctione horum nominum. **S**ecundo ibi.

C Aut siquidem hec adinuicem consequuntur z
quod quidem ingenitum incorruptibile: z quod

incorruptibile ingenitum: necesse z sempiternū
vtrūqz consequi: z siue aliquid ingenitum semp-
iternum: siue incorruptibile sempiternum.

C Probat idē ex his q. infra ostendent dicēs: q. cum
igenitū z incorruptibile: z sequuntur seiuicē. hoc modo q.
oē ingenitū sit incorruptibile z eodūso: necesse ē q. sem-
piternū z sequat ad vtrūqz: vt. s. oē ingenitū: z oē incor-
ptibile sit sempiternū. **E**x oibus aut pmissis talis pōt in-
telligi ratio: nullū sempiternū est genitū: neqz corrupti-
bile. oē ingenitum z incorruptibile est sempiternum. er-
go nullum ingenitum est corruptibile: z nullum incor-
ruptibile est genitum: nec corruptibile.

Palam autem z ex determinatiōe
ipsoz. **E**st enim necesse: si cor-
ruptibile genitū: aut. n. ingenitū
aut genitū. **S**i enī ingenitū: incor-
ruptibile supponitur.

Lectio.

xxviii.

Ostē pbs ostēdit ppositum ex p te sempiter-
ni. nunc at ostēdit ppositum ex parte geniti e
igeniti. corruptibilis z incorruptibilis. z priō
probat ppositum ex suppositione. secundo
ex necessitate ibi. **Q**uod autem necesse con-
sequi zc). **C**irca primum duo facit. primo ex supposi-
tiōe hui' q. ingenitū z incorruptibile puerat: pbat q. ge-
nitū z corruptibile eodūso. scdo ostēdit vñ sit supponē-
da pueratio ingeniti z incorruptibilis ibi. **S**i aut nō psequi-
tur zc). **D**icit ergo priō q. id qd itēdīm' pōt fieri māse
stū ex determinatiōe ipsoz. i. ex diffictiōe z hūidine boz
trū adinuicē: z priō ostēdit q. genitū sequat ad corrupti-
bile. ita. s. q. si aliqd sit corruptibile. ex necitate sit geni-
tū: o3. n. id qd est corruptibile: aut eē genitū: aut ingeni-
tū. qz de quolibet existētiū alterz boz o3 pdicari. si ergo
aliqd sit incorruptibile qd nō sit genitū: seqz q. sit ingeni-
tū. supponimus aut q. ingenitū z incorruptibile puerant.
z ita si aliqd ē ingēitū: erit incorruptibile. si ergo aliqd cor-
ruptibile non sit genitum: sequitur q. aliquod corrupti-
bile si incorruptibile. **C** Secundo ibi.

C Et si genitum autem: corruptibile necesse: aut
enim corruptibile: aut incorruptibile: sed sim-
corruptibile ingenitum supponitur.

C Probat eodē mō q. necesse sit q. si aliqd est genitū sit
corruptibile: o3. n. id qd ē genitum: aut eē corruptibile
aut incorruptibile: s3 b supponit si aliqd ē incorruptibile:
q. ingēitū sit pp eoz puerabilitate: seqz ergo q. sit aliqd
genitū: z q. sit ingenitū: qd ē ipossibile. **E**t sic pbatū ē q.
oē corruptibile ē genitum: z eodūso. supposito tamen
q. ingenitum z incorruptibile conuertantur. **C** Deinde
cum dicit.

C Si autem non consequuntur adinuicem incor-
ruptibile z ingenitum: necesse: neqz ingenitum
neqz incorruptibile sempiternum esse.

C Ostēdit vñ b oporteat supponi: z dicit si nō psequit se-
iucē incorruptibile z ingēitū. nō ex necessitate b qd ē eē sem-
piternū erit psequēs ad b qd ē ingenitū z incorruptibile
quod tamen supra ostensum est. **C** Deinde cum dicit.

C Qd autem necesse cōseq ex his: manifestū. **S**e-
nitum enī z corruptibile cōsequit adinuicē.

C Probat ppositū ex necessitate. z p ostēdit q. genitū z
corruptibile puerant. scdo ex b vltari' ostēdit: q. er ingeni-
tum z incorruptibile puerat ibi. **S**i itaqz i quo ē e. 3).
Circa primum tria facit. priō pponit qd itēdit. z dicit q.
ex his q. dicent: manifestū erit. q. necesse ē pdicta seiuicē
eē pseq. qz priō b manifestabit q. genitū z corruptibile
seiuicem consequuntur. **S**ecundo ibi.

Palam

¶ Malam autē et hoc ex prioribus: semper enim entis: et semper non entis: est intermedium cui neutrum consequitur. Hoc autē est genitum et corruptibile: possibile enim et esse: et non esse determinato tempore utrumque. Dico autē utrumque. et esse quāto quodam tempore et non esse. **¶** Si igitur est quod genitum: aut corruptibile: necesse hoc intermedium esse.

¶ Inducit rationē ad hoc ostendendum: et dicitur quod sicut inuertibilitas incorruptibilis et ingenitum. manifestat ex prius dictis. ita et hoc quod genitum et corruptibile sunt inuertibilia manifestatur ex prioribus: quia iter semper ens. et semper non ens: est intermedium. sicut supra dictum est: id est. si quod neutrum consequitur. id est. quod neque est semper ens neque est semper non ens: tale autē est genitum et corruptibile quod utrumque eorum est possibile esse et non esse: si aliquid tempus de terminatum. ita. si quod aliquo tempore finito. utrumque eorum sit. et iterum non sit quodam alio tempore. si ergo est aliquid quod sit genitum aut quod sit corruptibile: necesse est quod huiusmodi sit intermedium iter semper ens. et semper non ens: et sic utrumque eorum eidem attribuitur. et se invicem consequi videntur. **¶** Tertio ibi.

¶ Sit enim. a. semper ens. b. autem ens non semper. g. autē genitum. d. autē corruptibile. Necesse itaque. g. intermedium esse a. et b. his quidem enim non est tempus ad neutrum terminum. in quo a. non erat: aut b. erat genito autē necesse: aut actu: aut potentia esse: **¶** His autē que a. b. neutro modo: quāto igitur quodam et determinato tempore et erit. et iterum non erit. g. similiter autem et in. d. Genitum igitur et corruptibile utrumque. Consequuntur igitur invicem genitum et corruptibile.

¶ Manifestat premissa rationē in terminis dicens: sit a. semper ens. et b. sit semper non ens. g. aut sit genitum. d. aut sit corruptibile: necesse est g. quod est genitum: esse intermedium iter a. et b. iter semper ens. et semper non ens. quia his. a. et b. non est aliquid tempus ad neutrum terminum. id est. nec ante: nec post: in quo vel a. quod est semper ens non sit: aut b. quod est semper non ens sit. et hoc vel secundum actum vel secundum potentiam: cum tamen his que sunt a. et b. neutro modo existat tempus ad oppositum. id est. nec secundum actum nec secundum potentiam. Relinquitur ergo quod genitum quod est g. in quodam determinato tempore est. et quodam determinato tempore non est. et similis ratio est de d. igitur quod utrumque eorum sit ingenitum et incorruptibile ita. si quod genitum sit utrumque. et corruptibile sit utrumque. Sic ergo patet quod genitum et corruptibile: se invicem consequuntur: sed videtur quod hec ratio non sit efficax: non enim necesse est quod quod est intermedium iter duo genera sit unum et idem. nam iter album et nigrum intermedium quod est quod neque est album: neque nigrum et tamen hoc dicitur de diversis quod se invicem non consequuntur. quia et rubrum et pallidum: et quilibet mediorum colorum: neque est album: neque nigrum. et tamen isti colores non se invicem consequuntur. et ita posse aliquis dicere quod intermedium iter semper ens: et semper non ens est: quod neque est semper ens: neque semper non ens: sed alio modo hoc venit corruptibile. et alio modo generabile: nam genitum hoc non esse ante quod sit. corruptibile autem hoc non esse post quod fuit: sed hec obiectio excluditur per hoc quod dicitur quod utrumque eorum est: et non est quodam determinato tempore: et ita oportet quod utrumque habeat esse post non esse. et ante non esse. et hoc magis manifestabitur in sequentibus. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Sit itaque in quo est e. ingenitum. quod autē. z. genitum: quod autem in quo. i. incorruptibile. quod autem in quo. t. corruptibile. Que itaque z. t. ostenduntur est quod consequuntur invicem. Quando itaque sic posita: ut hec: que quidem z. et que t. consequuntur. Que autē e. et z. nulli autē eidez: omni autem alterum. et similiter autem: et que. i. t. ne-

cesse: et que. i. e. consequi invicem. Sit enim ei quod i. e. non consequens. z. igitur consequens. Omni enim e. aut z. insunt cui z. et t. Et igitur quod. i. t. consequetur: sed supponebatur impossibile esse. Eadem autem ratio: et quod. i. e. quod e. Sed et sic habeat ingenitum in quo e. ad genitum in quo est z. et incorruptibile in quo i. ad corruptibile in quo. t.

¶ Ostendit ex hoc etiā quod ingenitum et incorruptibile convertantur dicens. sit e. ingenitum. z. genitum. i. incorruptibile. t. corruptibile. quia igitur ostensum est quod genitum et corruptibile se invicem consequuntur: planum est quod z. et t. se invicem consequuntur. quia igitur oppositum fuerit quod z. et t. se consequuntur. si genitum et corruptibile. et quod e. et z. i. genitum et ingenitum nulli eidem insunt si cuilibet oportet esse alterum eorum. Et eadem ratio est de t. et i. id est. de corruptibili et incorruptibili. si quod nulli eidem insunt: sed oī alteri. Quia igitur hec ita ponuntur: necesse est quod i. et e. i. ingenitum et incorruptibile se invicem consequantur. Et hoc probatur ducendo ad impossibile. si. n. ad. i. quod est incorruptibile ex necessitate non consequatur e. quod est ingenitum: sequitur quod z. quod est genitum: simul possit stare cum i. quod est incorruptibile. quia iam dictum est quod de quolibet predicatur: aut e. id est i. genitum: aut z. id est genitum: insuper dictum est: quod cui insunt z. id est genitum: ei insunt et t. i. corruptibile: sic igitur sequitur quod t. id est corruptibile: insunt ei quod est i. id est incorruptibile quod est i. suppositum. positum enim erat quod. t. et i. nunquam eidem essent: nihil enim est corruptibile et incorruptibile. Et eadem ratio est quod i. id est incorruptibile consequatur ad id quod est e. i. ingenitum. quia eodem modo se hoc ingenitum quod est e. ad genitum quod est z. sicut incorruptibile quod est i. ad corruptibile quod est t. sic igitur patet ex predictis: quod omne corruptibile est genitum. et e converso. et omne incorruptibile ingenitum. et converso.

¶ Scire itaque nihil prohibere factum esse quod incorruptibile: et ingenitum quod corrumpi semel existente. Huic quidem generatione: huic autē corruptione pertinere est datorum aliquid: aut enim infinito: aut quodam quodam determinato tempore possunt omnia: aut facere: aut pati: aut esse: aut non esse. et infinito pro hoc quod determinatum est aliquo modo infinito: cui non est plus. Quod autem quo infinito: neque infinito: neque determinatum. **¶** Lectio. xxi.

¶ Ostendit per hoc ostendit quod generabile et corruptibile se invicem consequuntur. et sicut ingenitum et incorruptibile: hic reprobat opinionem Ariani per hoc quod ex opinione Ariani necesse est aliqua principiorum oppositorum destrui. et per ostendit quomodo per hanc positionem destruitur id quod suppositum est. si quod non contingit si esse et non esse ibi. Adhuc quidem magis et dicitur ergo per quod cum ostensum sit demonstrative ex suppositis quibusdam principijs quod omne genitum est corruptibile. et omne ingenitum est incorruptibile et e converso: sequens est quod dicit nihil prohibere: quod aliquid quod est factum seu genitum sit incorruptibile. et aliquid quod est ingenitum possit corrumpi ita. si quod unum eorum. si genito adsit semel tamen generatio: alteri adsit tamen semel corruptio sine vicissitudine generationis et corruptionis: per hoc necesse est destruere aliqua principiorum oppositorum. sic. n. conclusio syllogistica sequitur ex premissis: nisi iterimatur aliqua premissorum. Hic autem videtur dicere quod Plato quod posuit mundum genitum et corruptibile. et ex sequenti posuit quod id ordinatum ex quo mundus est genitum: fuerit ingenitum: et corruptibile: quibus quidam dicat hic platonem non sic intellexisse sicut sonant verba eius: sed quod hic Aristoteles disputat. Sed quantum pertinet ad expositionem huius libri: non refert utrum sic vel aliter plato senserit:

quomodo videtur qualiter hec positio improbetur per rationes Ari.
 Resumit autem unum principium datorum ex cuius suppositione argumetabitur ad propositum ostendendum. et dicit quod omnia habentia aliquam virtutem: prout facere vel pati: vel esse vel non esse ea: quorum sunt virtutes: vel in tempore infinito. vel in quodam tempore determinate quantitates: quod sit simpliciter infinitum. Et quod supra non fecerat mentionem quod virtus diceretur nisi respectu determinati temporis subdit quod propter habentia virtutem prout aliquid facere. vel esse tempore infinito. quod est ipsum tempus infinitum est determinatum aliquo qualiter. scilicet secundum rationem. ut non possit in eo diversitas inveniri. quod scilicet infinitum est: cuius non est plus. id est quo non potest maius accipi: nec obstat quod Aristoteles in 3. physicorum improbat hanc definitionem infiniti dicens eam esse diffinitionem perfecti et totum. cum tamen infinitum sit imperfectum. et sic per modum partis se habens: quod probatur ibi loquitur de infinito secundum id quod de eo est in actu cuius se potest additio fieri. hic autem loquitur de infinito secundum totum quod est de eo in potentia: cui non potest additio fieri. Et talis etiam est dispositio temporis: de quo nunc loquitur. quod tempus non est totum simul: sed est successivum. illud autem tempus quod est infinitum quo. id est secundum aliquod. scilicet secundum principium vel finem: neque est infinitum simpliciter. quod potest eo aliquid esse plus: neque simpliciter determinatum quod non habet aliquam certam quantitatem. Et ideo secundum predictam suppositionem non potest esse: quod aliquid habeat virtutem faciendi: vel patiendi: siue eandem vel non eandem aliquo tempore quod sit finitum ex una parte et infinitum ex alia. quoniam autem ponit quod aliquid est ingeneratum et corruptibile: vel genitum et incorruptibile: ponit quod aliquid habeat potentiam essendi: vel non essendi in tempore secundum quid infinitum: et secundum quod finitum. ergo destruit predictum principium suppositum. C Deinde cum dicit.

20.
131.

Ad huc quidem magis in hoc signo semper ens prius corruptum est: aut non ens infinito factus est si enim nihil magis: infinita autem signa: palam quia infinito tempore erat aliquid generabile et corruptibile. Potest igitur non esse infinito tempore simul igitur habebit virtutem eius quod non esse et esse: hoc quidem prout si corruptibile: hoc autem posterius si generabile. Itaque si existere ponamus que possunt opposita simul existunt.

Ostendit quod predicta positio destruit aliud principium suppositum. scilicet quod impossibile est idem esse et non esse. Et circa hoc duo facit. prout ostendit propositum ex parte potentie eius quod ponit generari vel corrumpi. et ex parte cause ipsius ibi (Est autem et sic videre etc.) Circa primum duo facit. quod prout ostendit per ponentibus aliquid in genitum corruptibile: vel aliquid genitum incorruptibile: sequitur quod aliquid possit esse et non esse. sed ostendit quod idem inconueniens sequitur ponentibus aliquid esse corruptibile quod non corrumpitur ibi (Manifestum autem est et aliter etc.) Circa primum ponit tres rationes. Circa quam primam dicit: si ponamus quod aliquid ingeneratum prius semper fuit: et postea corrumpatur in aliquo signo temporis. id est in aliquo instanti: nulla ratio potest assignari: quare magis possit corrumpi in isto instanti: quam in aliquo infinito predictum et similiter si aliquid sit genitum quod prout non erat tempore infinito. postea factum est in aliquo instanti. nulla ratio potest assignari: quare magis possit esse vel fieri in hoc instanti quam in aliquo predictum infinito. Possent autem rationem assignari si tempus predictum ponere finitum. quod posset dici quod haberet virtutem ad esse vel non esse in tanto tempore: et non in pluri: sed ex quo ponit fuisse vel non fuisse tempore infinito: predicta ratio cessat. Et ideo necesse est ponere quod ingeneratum potuit non esse in quolibet instanti predictum temporis: et similiter quod genitum potuerit esse in quolibet instanti predictum temporis. Si enim nihil magis: nisi nulla maior ratio est quare possit incipere esse vel non esse in isto instanti: quam in aliquo predictum cum infinita signa. id est infinita instantia precesserint: manifestum est quod in illo infinito tempore erit aliquid generabile. ita quod in quolibet instanti illius temporis infiniti potuit generari. Et similiter est de omni quod in quolibet instanti illius temporis erat corruptibile vel incorruptibile id quod ponit ingeneratum et postea corruptum. Sic igitur patet quod id quod ponit pertinisse se

potere infinito potuit et non esse toto illo tempore infinito. sequitur igitur quod aliquid habebit virtutem similiter. id est respectu eiusdem temporis: eius quod est esse. et eius quod est non esse. ita tamen quod ex parte eius quod est ingeneratum et corruptibile. accipiat esse prout non esse. ex parte autem genitum et incorruptibile accipiat esse posterius quam non esse. Nihil autem prohibet ponere id quod est possibile. Si ergo ponamus quod illud quod est ingeneratum per illo tempore in quo erat. poterat non esse quod tunc non fuerit: sequitur opposita simul esse. scilicet quod idem simul sit et non sit. Sic igitur predicta positio remouet hoc quod suppositum est. scilicet quod impossibile est idem simul esse et non esse. Sed versus quod ista ratio non cogit nihil. enim prohibet aliquid esse simpliciter possibile: quod tamen est impossibile aliquo posito: sicut si ponamus forte non sedere per aliquo tempore. possibile est simpliciter illud per illo tempore sedere. tamen non est tunc possibile. Ita et potest dici: quod illud quod fuit tempore infinito per tempore illo poterat non esse. non tamen hoc quod est ipsum non esse est possibile posito: ut scilicet si possit poni cum eo: quod est ipsum esse. Sed de omni est quod illud quod est inconueniens: eius quod est prout generet: nihil prohibet simpliciter possibile esse: sed illud quod est inconueniens: eius quod simpliciter necesse est esse: est simpliciter impossibile. Id autem quod naturaliter est per tempus infinitum necesse est esse. quod necesse est quod unum quod tamen sit quod tamen non recedat. non enim aliquid deficit esse: nisi quando tamen non potest esse: eo quod omnia appetunt esse. Si ergo aliquid ponatur possibile esse ex hoc ipso necesse est quod ponatur possibile eius quod necesse est esse. Et ideo si ponamus id quod sit fuisse possibile non esse per illo tempore: sequitur quod possit esse et non esse. C Secundam rationem ponit ibi.

Ad huc autem et hoc similiter in omni signo existet: quare infinito tempore eius quod non esse et esse habebit virtutem sed ostensum est. quod impossibile hoc.

Et dicit quod id quod sit fuit: vel sit non fuit secundum premissa ponitur habuisse potentiam oppositam eius quod ei erat: non habet aliquid signum vel istas: sed simpliciter in omni signo. id est in omni instanti. et sic sequitur quod aliquid habeat potentiam: ut sit et non sit tempore infinito quod est impossibile: ut supra sequitur ostensum est. C Tertiam rationem ponit ibi.

Ad huc si prius virtus existit actu. omni existet tempore et ens ingenerabile. Aut est non ens infinito. fieri autem possibile: sit autem non erat. et eius quod est esse virtutem habebat. Et hoc quoque esse et posterius infinito utique tempore.

Que ratio talis est in eo quod incipit esse postquam non fuerat: vel si esse postquam fuerat. prout est versus vel potest quod actus. et si aliquid ens est ingeneratum quod sit fuit: sequitur quod sit habuit virtutem: vel potentiam ad non esse. nulla enim est ratio quare aduenerit ei ista potest non eandem post tempus infinitum. Similiter et si sit aliquid genitum quod prout non fuerit tempore infinito: sequitur quod toto illo tempore fuerit possibile fieri. ita quod simul dum non erat habebat potentiam eandem et non eandem. et quod esset posterius secundum infinitum tempus ex quo ponit quod habet esse incorruptibile. Si igitur in infinitum ante quod esse habeat: habebat potentiam. ut esset in futuro in infinito tempore: nulla ratio erat: quare potuerit esse in tali instanti: et non prius ex quo non est in potest ad hoc esse in tempore determinato. Relinquitur ergo quod potuerit esse etiam in aliquo tempore ante quod fuerit: et ita non poterit esse in illo tempore in quo non erat. Et sic sequitur secundum premissa quod potuerit esse et non esse. Et eadem ratio est de eo quod ponit semper fuisse: quandoque corrumpi. C Deinde cum dicit

Manifestum autem est et aliter quod impossibile corruptibile ens non corruptum esse quandoque: semper enim simul et corruptibile et incorruptibile endelechia: quare simul erit possibile et semper esse et non semper: corruptum igitur quandoque corruptibile: et si generabile factum est possibile enim factum esse. et non sit quod esse.

Concludit secundum eandem rationem quod impossibile est quod aliquid sit corruptibile quod quandoque non corrumpatur. Possent autem aliquid obuiare predictis rationibus: dicendo quod omne genitum est corruptibile secundum suam naturam: sed potest contingere: quod id quod est corruptibile: nunquam corrumpatur propter aliquam causam seruante ipsius esse: sicut Plato posuit quod mundus est genitum et corruptibile secundum seipsum: sed semper manebit

manebit pp voluntate dei: quis qda dicat q Plato no sic itellerit mudu ee corruptibile: sic ea q in se hnt necessaria cam corruptiois: sed p b voluerit designare de pedetia sui ee ab alio: q. f. necessitas essendi: no e ei a se ipso: s; a deo. S; qcuq fuerit intellect? platōis no refert ad ppositu. q Arist. obijcit vba ipsi? vñ dicit maife su ee: q impossibile e id qd e corruptibile: qnqz no corru pi. q; si qnqz no corru pat. pot si corru pi. z ita erit icorru pibile. z tñ ponit sepuerno tpe corruptibile exñs. sp igif .i. infinito tpe erit sil actu corruptibile z icorruptibile: sed q corru pi no sp e: qd at e icorruptibile: sp e. g. erit ali qd sil possibile sp ee. z no sp ee. qd e impossibile: vt pz ex bis q supra dicta sut. q; qd pot sp ee. ex necessitate sp est vñ no pot no semp ee. sic igif pz qd ee corruptibile qnqz corru pef. Et silr si aliqd e gnabile: et ex sui natura necel se e q factu sit. Q d qde no e sic itelligedu q oia q pos sut generari qnqz generet. multa. n. pnt fieri q nuqz fi ent. s; b non pot ee q aliqd ia exñs i sua na sit gnabile. z tñ non sit gnati: s; ab extremo pceuterit. Illud. n. qd e gnabile no h; potetia nalez ad semp essendu: s; vt pos sit esse postq aliqn est factu. z id non dicit si generabile est: fiet: sed factuz est. C Deinde cum dicit.

Est at z sic videre qd impossibile aut qd factu est qnqz icorruptibile aliqd pficere: aut in gnabile ens. z semp pri? corru pi. Neqz eni a casu: neqz incorruptibile: neqz igenerabile esse. Qd qd e. n. casuale e: aut a fortuna pter semp: aut fre queter: aut est: aut fit. Qd at i finito: aut sim pliciter: aut a quadā pte est: aut semp: aut vt fre queter existit ens. Necessse igif na talia: qnqz qd ee: qnqz aut no. Taliu aut eadē potentia cō traditiois z mā qd ca ei? qd ee z no. Itaqz ne cesse etiam simul existere actu opposita.

Costendit idē ex pte cāe ei? qd ponit igenitū. vel incorruptibile: z primo pponit rōnem. scdo excludit quāda; obiectionem ibi (S; adhuc neqz vez zc) Dicit ergo pri mo q et sic. sicut dicit: pigit videre q impossibile e: aut q id qd qnqz factu e: sit incorruptibile. aut qd e igenitū z sp prius exñs corru pat. Id. n. qd e icorruptibile: vel i gentū: no pot esse a casu. q; id qd e a casu vel a fortuna neqz sicut sp: neqz sicut frequenter: aut e: aut fit: id autē qd est i infinito tpe: siue sit simplr infinitum: siue infinitum: ex vna pte. f. añ vel post: vel est sicut semp: sicut id qd est i infinito tpe simplr: vel sicut frequenter: sicut id qd est i infinito tēpore ex vna parte. necesse e ergo q talia que vel generat: vel corru pat: post infinitū tps a natura habeat q qnqz sunt: z qnqz no sunt: s; eoz q nālī qnqz sut: qnqz non sunt eadē potetia est ad dictionia. f. ad ee: z no esse q; q aliqua quādoqz sunt: quādoqz non sunt: habent ex mā iquātū subijcti puationi vel forme. sic igif idē seq tur qd pri? .i. q opposita possint simul iesse eidē. In eo n. q est generati: remanet mā potēs no ee: z ita cū sit icorruptibile simul erit potēs ee. z potēs non ee. z eadez rō est ex parte ingenitū. C Deinde cum dicit ibi.

Sed adhuc neqz vez dicere nunc qz est ānus prior: neqz ānus prior: qz nūc e. Impossibile er go no ens aliquādo: posterius sempiternū. Ha bebūt eni posterius: z ei? qd e no esse virtutem.

Veruntamē no eius qd tūc non ee: existit. n. actu ens: sed i āno priore z in pterito tēpore. Si itaqz cuius h; virtutem exñs actu erit igif verū dicere nunc. qz no est ānus prior: s; impossibile. Neqz vna. n. virtus ei? qd e factu ee s; eius qd esse: aut futurum esse. C Similr aut z si prius

ens sempiternum posterius no erit. Habebit vtute: cui? act? no e. Itaqz si ponam? possibile: vez e dicere nūc. qz e ān? prior: vñ i pterito tpe

Excludit quāda; obiectionē. possert. n. aliqs dicere q id icorruptibile qd e genitū: h; potetia ad no ee: no qdem i futuz: s; respectu pteriti. z silr id qd e igenitū: s; corru pibile: h; potetia ad ee respectu pteriti: s; hoc ipse exclu dit dices q no est vez dicere nūc: q; modo sit ān? prior vel aliqd eoz: q i pterito tpe fuerunt: neqz et pot dici q id qd e nūc: fuerit in āno pterito. sic. n. aliq sunt fm tem pus distincta: vt ordo tps pueri no possit. vt. f. ea q sūt pterita: vertant in ptesentia: z ea q sunt ptesentia attribuāt tēpore pcedeti. Ex quo pz q impossibile e id qd aliqn non fuit: p posteri? heat ee in sempiternū: sicut ia clusu est ex pmissa rōne: q; rōne māe ex q genitū e: postqz est: h; vtute ad no esse: s; no pot dici q habeat potetia ad non ee tūc. q; ia existit actu ens: z sic opposita eent sil: vt in pmissis rōnib? cludebat: s; seqt q heat potetia ad no ee respectu prioris āni vel pteriti tps. Q d at b sit ipof sibile sic pz. q; id ad qd h; aliqd potetia: vel virtute: pot poi ee i actu si q possibile e aliquid respectu pteriti tps: vel ee vel no esse: poterit poni q ānus prior: non sit. i. q id qd fuit in āno prior: no fuerit: s; b e impossibile: vt pre missum e. z hoc id q; nulla potentia respicit id qd factu e i pterito: s; id qd e in pnti: vel qd futuz est. Et q; dcm e circa gēitū qd ponit icorruptibile: eadē et rō e: si aliqd ponat prius exñs i sempiterno tpe: z postea ponat non exñs p corruptionē rōne māe. haberet. n. potetia ad id qd no pot poni i actu. f. ad ee i priori tpe qd si pot esse possibile: vez erit dīcē: q nūc e ān? prior: z q nūc e qe qd fuit i tpe pterito: ex qd pō si e nisi respici ptesentis: vt dcm e. Virtus igif hui? rōnis in hoc pssit q; cū pō no sit ni si respectu pteriti: sequitur q; pteritum conuertatur: z fiat presens vel futurum. C Deinde cum dicit.

Et nālī aut z no vñ itēdētib? impossibile: aut se pitemū ens pri? corru pi posterio: aut prius no ens: posterio sempiternū ee. Corruptibilia. n. z generabilia sut: z alterabilia oia. alterat at cō trarijs: z ex quibus constāt natura entia z ab eis dem ipsis corrumuntur.

Costēdit ppositū pncipale p rōne ppriā scie nālī. z dicit q et p rōnez nālē. z no p rōne vlez. i. logicā vel metha phisicā: sicut i pcedētib? pot pssiderari q impossibile est id qd sp fuit: postea corru pi: vel id qd pri? no fuit: postea esse sempiternū. q; oia corruptibilia z gnabilia sut alte rabilia. gnatio at z corru pio est termin? alteratiois: al teratio aut fit a pōrio in pōriū. Et sic pz q; ex illis pōijs. ex qbus aliq fuit cū prius no eent ab illis et postea cor rumpunt. z eadē reducunt p corruptionē. Sicut si aliqd ex calido factū sit frigidū. Et sic pz q; illud qd est gnatiū pot itez corru pi: z id qd e corru piū: fuit qnqz gēitū. Est aut pssiderādū q; p dīcte rōnes Arist. pcedūt p positionē ponentem mudū esse factū p gnationē z et corruptionē: vel p se: vel p voluntatem dei. nos aut per fidem catholi cā ponimus q; icepit esse: no qdem p gnationē: qsi a nā s; effluens a prio pncipio: cui? potetia no erat alligata ad vādū ei esse i infinito tpe. s; fm q; voluit postqz prius nē fuerat: vt māifestet excellentia virtutis ei? supra to tum ens. q; i. totū ens tñ dependet ab ipso. z eius vir tus no e alligata vl? determinata ad pductionē talis entif ea vō q; ab eo sic pducta sunt: vt in sempiternū sunt: hnt potetia z vtute ad semp essendu. z nullo mō ad hoc q; aliquādo no sint. qsi. n. no erāt talē potetia no habebāt qñ at ia sūt: no hnt potetia respici no ee qd pri? fuit: s; respectu ee qd nūc e: vel erit q; potentia no respicit pre teritū: sed presens vel futuruz. vt philosophus dicit. sic igif patet q; ratiōes pmissse i nullo ipugnant sniam ca tholice fidei. z in hoc terminatur sententia primilibri.

l3. 140.

Aristotelis stragyrite peripatheticorum prin-
cipis textus secundi libri de Celo et Mundo.

Co.
i.

Quod quidem igitur: neque
est omne factum celum: neque
contigit corrumpi: quod
admodum quidam dicunt
ipsum: sed est unum et se-
piternum principium qui-
dem et consumationem
non habens. Habes autem et
continens in seipso infi-
nitum tempus: et dictis
licet accipere fidem: et

per opinionem eam quam ab aliter dicentibus et generatibus
ipsum. Si enim sic quidem habere contigit: secundum quem autem
modum illi factum esse dicunt non contigit: magnam utique
habebit. et hoc inclinationem ad fidem de immortalitate
ipsius. et sempiternitate. **Lectio. i.**

Diui Thomae Aquinatis sacri predicatorum ordinis in se-
cundum librum de Celo et Mundo Aristotelis preclariss-
ima commentaria.

ostendit in primo libro philosophus determinavit
de toto mundo in quo ostendit esse quaedam cor-
pora que mouentur circulariter: quaedam que mo-
uentur motu recto. hic incipit determinare
de corporibus que mouentur circulariter. Et
primo determinat de ipsis corporibus circu-
lariter motis. Secundo determinat de celi

tro super quod circulariter mouentur ibi (Reliquum autem de ter-
ra dicere etc.). Circa primum duo facit. primo determinat de
celo: quod est corpus circulariter motum. secundo de stellis que sunt
in celo ibi (Deuocatis autem astris etc.). Circa primum duo
facit. primo determinat de his que pertinent ad substantiam ce-
li. Secundo de his que pertinent ad motum eius ibi (Quia autem est du-
pliciter etc.). Circa primum tria facit. primo determinat de du-
ratione celi. secundo de diuersitate partium eius ibi (Quia autem est quod-
dam sunt etc.). tertio determinat de figura ipsius ibi (figura
autem spherica etc.). Circa primum duo facit. primo infert conclu-
sionem in precedentibus manifestatam. secundo ex illa conclusio-
ne arguit ad oppositum ibi (Propter quod bene habet etc.). Di-
cit ergo primo quod ex premissis possumus accipere credulita-
tem quod totum celum: neque sit factum: neque contigit ipsum corrumpi: si-
cut quidam dicunt: dicit autem totum celum esse ingenitum: et incorruptibile
le: eo quod maxima pars corporum mundi est substantia corporis cele-
stis quod est ingenitum et incorruptibile per modum quo in primo libro
probatur est. Vel hoc dicit ad differentiam quarundam partium mun-
di que sunt generabiles et corruptibiles secundum partes: sed non secundum totum
sicut partes de elementis. Vel quod hominibus corpora que sunt genera-
bilia et corruptibilia: sicut animalia et plantae: et lapides non pro-
prie sunt partes mundi: alioquin mundus nunquam perfectus esset: cum
non haberet omnia hominibus similia: sed hominibus similia sunt quaedam effectus partium mun-
di. et ideo hominibus res subiacent generationi et corruptioni: non
solum secundum partem sed secundum totum. nihilominus tamen totus mundus
caret generatione et corruptione. Et est notandum quod celum omne
non est factum neque corruptum: sed neque contingit corrumpi pro il-
los que dicebant mundum ex natura sua esse corruptibile. et tamen nunquam
corrumpere pro voluntate dei. et ideo signanter dicit. quod ad-
modum quidam dicunt: sed probatur est supra quod est unum tamen et sempi-
ternum: quod dicit ne crederetur sempiternum esse. non unum numero
sed specie. ita. scilicet quod non habet principium: neque finem totius eterni. id est to-
tius sue durationis infinite. Et ne aliquis putaret mundum
corporalem sic dici eternum: sicut deus cuius est et vivere est to-
tum simul. scilicet absque successione prioris et posterioris subiungit
habes infinitum tempus. quod scilicet eius duratio extendit secundum successio-

ne tempus. non tamen totus mundus habet modum durationem temporalem: si-
cut aliquid singulare et generabile et corruptibile. cuius dura-
tio comprehendit a tempore: non tamen continet tempus sed tempus continet a toto
mundo tamen quod tempus non extendit ultra durationem mundi. quod tempus
catur ex motu primi corporis mundi: ut in. 4. philosophorum ha-
bitum est. Unde tempus continet a mundo: sicut effectus a causa: habet
autem tempus quod mensuret motum celi: non quidem iquantum continet ab
eo sicut effectus a causa. non enim continens mensurat per contentum. sed
e contrario: sed hoc iquantum habet tempus iquantum est imago quaedam dei na-
ta ab eternitate diuina. sicut et Boetius dicit quod tempus ab euo-
lue iubet. Nec igitur que dicta sunt: non solum credibilia reddun-
tur per rationes supra positas: sed et per opiniones aliter dice-
ntium qui attribuunt mundo generationem et corruptionem. si enim ita
sit: quod contingit mundus sic se habere: sic nos dicimus absque
hoc quod aliquid inconueniens sequatur. non autem contingit se habere secundum
modum quo illi dicunt mundum factum esse. hoc ita habebit ma-
gnam inclinationem. id est magnam vi persuasivam ad hoc quod aliquis cre-
dat immortalitatem celi. et sempiternitatem ipsius: ut immortali-
tas referat ad perpetuitatem vite: sempiternitas autem ad per-
petuitatem eandem: ponebatur enim. celum non solum esse: sed et vivere
tanquam animalium. Et hoc autem quod hic dicit: appetit quod Ari-
stoteles inducit predictas rationes ad probandum sempiternitatem mun-
di: non tamen ostendentes ex necessitate quod mundus non ince-
perit: sed tanquam ostendentes quod non incepit illo modo quo
ab alijs incepisse ponebatur. **Deinde cum dicit.**

Propter quod bene habet persuasibilem se-
ipsum exhibere antiquis: et maxime patrum no-
strorum veros credere esse sermones. ut sit im-
mortale aliquid: et diuinum habentium qui-
dem motum: habentium autem talem: ut nul-
lus sit finis ipsius: sed magis iste aliorum finis.

Premissa conclusione que erat de sempiternitate to-
tius mundi excludit oppositum. scilicet sempiternitatem corporis
celestis. Et circa hoc tria facit. primo infert conclusionem in
generalis. secundo manifestat eam in speciali ibi. (Celum autem)
tertio ex veritate manifestata excludit contrarias opinio-
nes ibi (Propter quod quidem etc.). Circa primum duo
facit. primo infert conclusionem intentam. secundo ponit
rationem ipsius ibi (Etenim finis etc.). Dicit ergo pri-
mo quod quia ex premissis inclinamur ad credendum
sempiternitatem mundi: consequens est quod homo se
exhibeat de facili persuasibilem a dictis antiquorum: non
tamen quantum ad quoscumque antiquos errantes: sed precipue
quantum ad patres nostros: quod scilicet nos in cultu diuino in-
struerunt: ut scilicet credamus eorum sermones esse veros quantum
ad hoc quod credamus aliquid esse immortale et diuinum: non solum
de numero substantiarum immobilium que sunt a materia separate: sed etiam
quantum ad corpora que habent talem motum: tamen ut ipsius motus
corporis diuini et immortalis non sit aliquis finis: quo. scilicet iste
motus terminetur: sed magis iste motus sit finis aliorum mo-
tum. Ideo autem hoc attribuit antiquis sermonibus patrum: quod
omnes illi que apud gentes cultum diuinum instituerunt: hoc intente
debant quod cultus diuinus exhiberetur celo tanquam diuino
et immortalis corpori. et quod semper mouetur: unde et ab
ethiyn quod est semper currere: in greco theos. id est deum
nominauerunt. **Deinde cum dicit.**

Etenim finis continentis est: et ipsa circulatio per-
fecta ens: continet imperfectas: et habentes ter-
minum et quietem. Ipsa quidem nullum: neque princi-
pium habes: neque finem: sed incessabilis ens in fini-
to tempore. Aliorum autem horum quidem causa princi-
pium: horum autem suscipiens quietem.

Post rationem predictam conclusionis quantum ad hoc quod dicitur
rat quod motus celi sit finis aliorum motuum. omne enim continens habet
rationem finis in quantum contentum terminat ad suum continens: ma-
nifestum est autem quod imperfectum natum est contineri a perfecto: sic autem
in primo

In primo osium est: motus circularis est pfectus, motus autem recti sunt imperfecti: quia non redeunt ad suum principium: sic motus circularis: sed habent terminum maxime distantem et primum principium: unde sicut in principio incipiunt moveri, ita cum sunt in termino incipiunt quiescere: unde oportet quod motus circularis contineat alios motus: sicut perfectum continet imperfectum. Et propter hoc motus circularis est finis aliorum motuum, ita scilicet quod ipse motus circularis nullum habeat principium: neque finem quod incipiat moveri: neque desinat: sed quod incessabiliter moveatur tempore infinito: unde autem quod incipit: aut desinit moveri: bene patitur per aliquem motum precedentem quod est causa motus ipsius. si enim in eadem dispo- sitione se haberet movens et mobile: non magis inciperet motus postea quam per us in his quod a natura moventur. Unde si aliquid motus incipit de novo: oportet persistere aliquem motum quod causet novitatem huius motus. Si autem mundus est sempiternus: oportet quod si fuerit motus, tunc oportebat ponere aliquem motum sempiternum quod contineret alios motus non sempiternos tanquam finis ipsorum, ita tamen quod hoc non quod de mobili sit causa quod incipiat moveri: illo autem quod desinit moveri: suscipiat quod est: non autem dicitur causet quod est: sed suscipiat: quia de intentione cause vltima est quod imprimat suam similitudinem effectibus: quod tamen non potest ad eam vltimam: sed recipiunt similitudinem eius secundum suum modum: sicut per quod hec inferiora non recipiunt uniformiter a deo sempiternitatem divini esse: ut scilicet, si maneat per eadem numero remanet tamen idem species per generationes individuum: unde deus ipse quod dicitur esse res: sed earum corruptione recipit quasi ea utens ad generationem aliorum. Et sicut inferiores motus recipiunt similitudinem sempiternitatis motus celestis: non uniformiter: sed secundum alternationem quies et motus. Unde id quod est in eis de motu: causatur ex motu celesti: quod autem est in eis de defectu motus: id est de quod est causa ex defectu ipsorum in quorum natura non est: ut semper moveantur: sed motus celi dicitur suscipere quod est hominum corporum: sicut ordinata ad finem. Et sic est Plato in Timaeo deum mundi conditorem inducit ducentem celestibus diis alimentum dantes augere: et decrementum passa iterum suscipere. **C** Deinde cum dicit.

C Celum autem et eum qui sursum locum: antiqui quod dicitur attribuerunt: velut existens solum immortale.

C Manifestat in speciali quod dixerat. per quod ad sempiternitatem celi. et quod ad qualitate motus eius ibi. (Adhuc autem si ne labore etc.) Quod autem celum sit sempiternum manifestat dupliciter. per quod dicitur in dicta antiquorum: et dicitur quod antiqui ipsi dicitur attribuebant celum et locum quod est sursum: tanquam celum sit immortale: ut prout possit esse locum immortalium: sic est, super deum est in primo. vocat autem locum sursum ipsum celum: pro eodem opinionem sic loquerentur. et quod locum quod ferunt levia quod proprie dicitur locus sursum: propinquissimus est celesti corpori. **C** Secundo ibi.

C Nunc autem testificatur ratio quod incorruptibile et generabile. Adhuc autem impassibile omnis motus talis difficultatis est.

C Manifestat idem per rationem supra positam: quod ostendebat quod celum sit ingenerabile et incorruptibile: ex hoc scilicet quod caret ratione: ibidem est est osium quod celum est impassibile passione que inducit difficultatem corruptionis: ut ibidem ostium est: sunt tamen corpora celestia passibilia passione perfectionis sicut quod luna illuminatur et recipit virtutem a sole: et hec est supra dicta sunt. **C** Deinde cum dicit.

C Adhuc autem sine labore propter neque vna indigere violenta necessitate que detineat prohibens ferri aptum natum ipsius aliter. Omne enim tale magis laboriosum: quanto quidem utique sempiternus sit: et dispositionis optime experis.

C Manifestat qualitate motus celi. et quod movetur sine labore. et hoc patet: quia non est potest: quia per aliquam necessitatem violentam detineatur: quod prohibeat ipsum aliter moveri. scilicet secundum suam naturam. quod cum labore movetur: movetur in motum naturalem sui corporis propter quod motus naturalis sursum est laboriosus, quod autem dicitur naturam

suam moventur: si debeat eorum motus continuari: oportet quod hoc sit per aliquod violentam movens: quod imponat eis necessitatem coactionis. natura necessitas naturalis non est nisi ad ea quod sunt secundum naturam: unde autem quod est tale: quod scilicet movetur aliquo motu secundum suam naturam: tanto magis laboriosum est: quanto magis motus eius est continuus et sempiternus: et quanto magis corpus optime dispositio nis est: ut scilicet sit secundum suam naturam: hoc autem non potest attribui corpori celesti: quod est nobilissimum corporum: unde relinquitur quod motus celi non sit laboriosus. **C** Deinde cum dicit.

C Propter quod quidem: neque secundum antiquam fabulam suspicandum habere: qui dicunt atlante quodam ipsi opus esse ad salutem: videntur enim. et hunc constituentem sermonem: eandem habere suspensionem his: qui posterius: ut enim. gravitatem habentibus et terrenis oibus his que sursum corporibus substituerunt ipsi fabulose necessitatem aiatam. Neque utique hoc modo suspicandum.

C Excludit opiniones varias et primo excludit errores. secundo excludit veritatem intentam ibi. (Si itaque quemadmodum etc.) Circa primum excludit tres opiniones quarum prima est fabularis: et dicitur quod quod motus celi non est laboriosus: nec contra naturam non est: nec leniter suspicandum quod se habeat sempiternitas celi et motus eius secundum antiquam fabulam homeri et aliorum poetarum: quod dicebant: quod celum ad hoc quod servetur in suo situ indiget quodam gigante: quem vocabant atlante stantes super duas columnas: et sustentant humeris celi: illi enim quod istum sermonem fabulare composuerunt: videntur eandem opinionem habuisse de corporibus celestibus: quam habuerunt quodam posteriores. scilicet ut essent gravia et terrea: ut sic indigeret sursum secundum suam naturam detineri per aliquam virtutem animata: vel alii cuius rei viventis: puta dei: vel cuiuscumque substantie separate: et si quidem hoc dicat celum esse necessarium. propter hoc quod celum habeat gravitatem: fabula est omnino reprobanda: si autem intelligant quod celum habeat naturam talis situs et motus: et tamen datur est ei ab alio cantante et conservante: sic fabula aliquid divinum continet. **C** Secundo ibi.

C Neque propter circumscriptionem celerioris existentie lationis propria inclinatione adhuc salvari tanto tempore: quemadmodum empedocles inquit.

C Excludit opinionem empedoclis: qui ponebat: quod celum in tali situ servatur ne cadat: propter velocitatem sui motus: quo excedit inclinationem proprie nature ad cadendum sicut accidit in aqua que non effunditur: si vas aque velocius giretur quam sit motus aque deorsum: et hoc est dicitur posuisse democritus et anaxagoras: sed quidem forte esset possibile accidere in aliquo brevi tempore: sed quod per tale velocitatem conservetur motus celi in tanto tempore. scilicet perpetuo et infinito: hoc est valde improbabile: cum enim id quod est violentum: sit quedam exorbitatio ab eo quod est secundum naturam. non videtur quod possit esse maius tempus eius quod est violentum quam eius quod est secundum naturam: quia id quod est secundum naturam est quasi semper aut sicut frequenter. Arguunt etiam isti. sicut et primi: quia videntur putasse corpora celestia esse gravia: sed propter velocitatem motus: deorsum non cadere. **C** Secundo ibi.

C Sed adhuc neque ab anima rationabile cogente manere sempiternum.

C Excludit tertiam opinionem. quod est platonis qui posuit in tibi meo quod in medio mundi: anima eius ad extremum celum oiquaque complexa incipit incessabiliter et prudentem vitam ad omne tempus: et primo ex parte ipsius corporis: unde dicit quod non est rationabile dicere quod celum et motus eius in sempiternum maneat propter coactionem anime rationalis: quia nullum coactum potest esse sempiternum. cum enim violentum sit contra naturam: sequeretur id quod est secundum naturam nunquam esse. **C** Secundo ibi.

L5.
5.5
6.

Neqz. n. anime possibile esse talem vitam sine tristitia et beatam. Necessse. n. et motu cum violentia existente: si quidem mouet ferri apto nato primo corpore aliter. Et mouere continue sine vacatione esse et omnia carere remissione prudenti: si quidem neque ut anime mortaliu animaliu est reges circa solum facta corporis remissio: sed necessariu sustentatis cuiusdam partem retinere ipsam sempiternam et incorruptibilem.

Ostendit idem ex parte anime dicens: quod non posset esse vita anime mouentis sic corpus sine tristitia et beata. Cum. n. motus sit corporis per violentiam. et anima moueat circulariter corpus quod est aptu natu aliter moueri: et cum hoc moueat ipsum continue: necesse est quod talis anima nunquam vacet: et quod sit remota ab omni robore prudenti: et potest per robur prudentis intelligi operatio speculatiui intellectus ad quam requiritur prudentia et robur: quasi dicat: si nullo modo vacat anima celi a labore: que patitur mouendo celum contra suam naturam: semper impeditur a vehementi contemplatione quam impedit continuus laboris: et tristitia sequens. Cuius per prudentis robur: intelligit conatum anime: appositus ad mouendum secundum prudentiam: non. n. videtur esse prudentis adhibere robur suum ad continue laborandum sine intermissione: nam si aliquid laboriosum assumat ad modicum tempus: tolerabile erit: celum autem mouet motu continuo et sempiterno. Cuius si anima celi moueret celum secundum suam naturam et cum labore. sciret quod esset peioris conditionis: quam anime mortaliu animaliu: que regescit a motu corporis. saltem in somno: sed necium est quod spericium. i. alicuius superioris corporis ordinatio detineat ipsam animam celi sempiternam: et iterabilem. i. non deficientem a mouendo ad similitudinem cuiusdam viri qui dicebat hircio de quo fabulariter dicitur: quod cum esset propositus a ioue nuptiis iunonis: percipuit eam: que loco sui nebulam ei supposuit: ex qua genuit cetaruum: unde iuppiter alligauit troco in qua continue moueret. Quod quidem videtur Aristoteles dicere de deum platonis: quod dixit quod ex medio mundi ad extremum celum: anima omniquaque complera incepit incessabilem et prudentem vitam que ad omne tempus. s. h. n. unde anima celi alligata corporibus sine celo sic hircio troco. Et videtur quod vita talis anime non sit prudentis: sed insipientis: utpote que incepit perpetuus labore: non autem reprehendit h. Aristoteles. platonem qui posuit celum animam: que et inferi h. ipse ponit: sed de h. quod videtur ponere: quod moueat celum in sempiternum secundum suam naturam: s. forte plato non intellexit motum hunc esse secundum naturam celi: sed voluit exprimere quod natura secundum quam puenit ei talis motus est ei ab alio. Et deinde cum dicit.

Si itaque quemadmodum dicimus contingit dicto habere modo de prima latrone non solum ipsi us de sempiternitate sic existimare melius: sed et diuinationi ei que de dijs solum utique habebimus sic cofesse enunciare concordantes sermones: sed talium quidem sermonum satis sit nunc.

Concludit ex premissis: quod si pertinet ita se habere de primo motu locali: que est motus celi. sicut diximus: ut. s. sit sine labore: non solum h. existimare est melius quam ad sempiternitatem ipsius celi: sed et h. est magis conueniens existimatione quam habemus de dijs: quam quidem vocat diuinationem: quasi ex diuina reuelatione habita. solum. n. per istum modum dicemus vbiqz concordantes sermones: non. n. unde esse personam: quod celum moueat a deo. et quod motus eius sit cum labore: sed de talibus sermonibus satis sit nunc ad presens dictum.

Anomia autem quidam sunt que dicunt esse aliquid dextrum et sinistrum celi: quemadmodum vocati pythagorici: illorum enim iste sermo est: considerandum vtrum hoc se habet modo: ut illi dicunt

aut magis aliter: si quidem oportet adaptare toti corpori hec principia cofesti neque primu si dextrum existit et sinistrum adhuc prius priora existimandum existere principia in ipso. *Lee. ij.*

Ostendit pbs determinauit de perpetuitate celi hic determinat de diuersitate partium eius. et primo determinat de diuersitate partium celi que accipiuntur secundum diuersitatem suam in eodem celo. et de diuersitate partium que accipiuntur secundum ordinem corporum celestium adiuncte ibi. (Quia autem non est prius motus etc.). Circa primu duo facit. primo determinat de diuersitate situatum partium celi secundum opinionem aliorum. et secundum opinionem propriam ibi. (Nobis autem quomodo determinatum est etc.). Circa primu duo facit. primo proponit quod intendit. et manifestat propositu ibi. (Determinatum est quidem igitur etc.). dicit ergo primo quod quodam dicitur quodam partem celi esse dextram. et quodam sinistram. s. pythagorici qui posuerunt dextrum et sinistrum in omnibus rebus: considerandum vtrum hoc modo se habeat sicut illi dicunt: vel magis aliter sint celo attribuenda quam ipsi dicunt. si tamen oportet aptare h. principia. s. dextrum et sinistrum corpori totius mundi per hoc quod insunt corpori celesti quod pertinet totum mundum. h. autem ideo considerandum vtrum: quod statim a principio occurrit hoc: quod dextrum et sinistrum sint in celo: quod multo magis et per prius estimanda sint esse in celo priora principia. s. sursum et deorsum. ante et retro. Et deinde cum dicit.

Determinandum est quod cum igitur de his in his que circa animalium motus: propter propria nature illorum esse: manifeste. n. in animalibus existentia videntur: his quidem omnes tales partes. Dico autem putata et dextrum et sinistrum. His autem quedam: plantis autem sursum et deorsum solum.

Manifestat propositus: et primo ostendit additionem istorum principiorum secundum quod in alijs rebus inueniuntur. et ostendit quod non inueniuntur in omnibus corporibus ibi. (Propter quod non in omni corpore. Circa primu duo facit. primo ostendit: quod non omnia predicta principia sunt omnibus. et ostendit que ordine se habeant adiuncte ibi. (Est autem sursum quidem etc.). Circa primu duo facit. primo ostendit quod huiusmodi principia non omnia omnibus sunt: sed quibusdam quibusdam et non omnia. et ostendit h. omnino esse inconueniens: ut celo attribuamus quibusdam. si omnia ibi. (Si autem oportet celo adaptare etc.). dicit ergo prius quod de huiusmodi principijs que dicitur dicitur ponunt determinatum est in libro de processu animalium: per h. quod sunt propria nature istorum. s. animalium. In animalibus. n. manifeste videntur huiusmodi existere secundum determinatas partes: ita quidem: quod aliquibus animalibus. s. perfectis que non solum sentiunt: sed et mouentur motu locali: insunt omnes tales partes. s. dextrum et sinistrum: ante et retro. sursum et deorsum: quibusdam vero animalibus. s. vel perfectis vel imperfectis et immobilibus: insunt quibusdam eorum. s. sursum et deorsum. ante et retro. plantis autem non insunt nisi sursum et deorsum. Et deinde cum dicit.

Si autem oportet celo adaptare aliquid talium et primus: quemadmodum diximus in animalibus existens rationabile existere in ipso. Tribus. n. entibus vnumquodque velut principium quoddam est. Dico autem tria sursum et deorsum: et anterius: et oppositum: et dextrum et sinistrum: has. n. distensiones rationabile existere corporibus perfectis omnes.

Oportet quod si in celo aliquid de his ponatur: quod necesse est omnia huiusmodi in eo ponere: et dicit quod si aliquid talium oportet attribui celo. s. vel dextrum vel sinistrum: rationabile est: quod ibi primu existat id quod inuenitur in animalibus perfectis: vel rationabile est quod in eo existat id quod est primu in animalibus: quod posito posteriori: ponitur prius: cum autem sint tres oppositiones vel distensiones: vnumquodque horum trium. s. sursum ante et dextrum. est velut quoddam principium sue oppositionis vel distensionis

mensuris: exponit autem dicitur quod illa tria: quorum unum est oppositio vel dimensio: quod est iter sursum et deorsum: id est quod dicitur sursum est principium. Aliud autem est iter anterius et posterius: quod dicitur retro: ubi quod est ante est principium. Tercia autem inter dextrum et sinistrum: id est quod dicitur dextrum est principium: et quod perfectum est quod dicitur ex omnibus partibus seu principijs: rationabile est quod omnes homines opposites vel dimensiones inveniunt in corporibus perfectis: ubi cum celum sit mare perfectum: rationabile est quod si sit capax harum partium quod habeat omnes: et non quidam tantum. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Est autem sursum quidem longitudinis principium. Dextrum autem latitudinis: anterius autem profunditatis.

¶ Ostendit ordinem dictionum principiorum dupliciter. primo quidem ex parte ipsarum dimensionum: nam sursum est principium longitudinis. nam in homine qui est animal maxime perfectum: dicitur longitudo quasi maxima dimensio eius a capite: quod est sursum eius usque ad pedes quod sit deorsum eius: dextrum autem est principium latitudinis: attenditur. n. latitudo hominis secundum distantiam que est inter dextrum et sinistrum. Anterius autem est principium profunditatis. attenditur. n. profunditas siue grossities hominis secundum distantiam: que est iter ante et retro. In alijs autem animalibus proportionabiliter se habet: longitudo autem prior est latitudinis. et latitudo profunditatis. sicut linea superficie. et superficies corpore. ergo sursum est prius eo quod est ante. et ante est prius eo quod est dextrum. **¶** Secundo ibi.

¶ Adhuc autem aliter secundum motus: principia enim hec dico: unde incipiunt primum motum habentibus. Est autem et sursum quidem augmentatio: a dextris autem qui secundum locum: ab anterioribus autem qui secundum sensum. Anterius enim dico. in quo sensus.

¶ Probat idem ex parte motuum: et hoc ideo: quia ea que dicta sunt sunt quodammodo principia motuum in animalibus habentibus hominibus partes siue principia: motus. n. augmentatio incipit quodammodo a sursum: et hoc manifeste apparet in hominibus: nam caput quod est sursum hominis. est et sursum secundum positionem mundi: a capite autem incipit motus augmentatio: quia in officio oris quod est in capite. trahit alimentum quod est augmentatio materia: plantarum autem sursum est radicis: que proportionat capiti in animalibus in sumptione alimentum: sed id quod est sursum platea per oppositum se habet. secundum sursum ad situm mundi. In alijs autem animalibus modo modo se habet: motus autem qui est secundum locum. incipit a dextris naturali. n. animalia prius mouent dextram partem quam sinistram. sicut in ambulando prius mouent dextrum pedem. Sed in motu alterationis ipsorum sensuum est principium id quod est anterius: anterius. n. pars animalis dicitur in qua sensus existit. Quia igitur motus augmentatio est prior motu sensitivo: quod est prior motu locali in animalibus: consequens est quod sursum sit prius quam anterius: et anterius prius quam dextrum. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Propter quod et non in omni corpore sursum et deorsum: et dextrum et sinistrum: et anterius et posterius querendum: sed quecumque habent motus principium in ipsis animata entia. Inanimatorum enim in nullo videmus unde principium motus: hec quidem enim omnino non mouentur. Hec autem mouentur quidem: sed ab omni parte similiter: puta ignis sursum solum: et terra ad medium.

¶ Ostendit quod hominibus principia non sunt in omnibus corporibus. et percludit ex premissis: quod proprie et per se loquendo. non sunt huiusmodi principia in corporibus inanimatis. et ostendit per quez modum ibi esse dicuntur ibi. **¶** Sed in his quod dicitur. dicit ergo primo: quod que predicta sunt principia quorumdam motuum: prius

est quod sursum et deorsum dextrum et sinistrum: anterius et posterius non sint querenda in omnibus corporibus: sed solum in corporibus animatis quecumque habent in seipsis principium motus: sed in nullo corporum inanimatorum videmus aliquod principium motus: quod quidem potest intelligi dupliciter. Uno modo quod in corporibus animatis est principium actuum motus: quod est anima. in corporibus autem inanimatis non est principium motus actuum: quod. s. moueat: sed mouentur ab exteriori mouente: quod est generans vel remouens prohibens: iterum autem habent principium motus passiuum: quo. s. nata sunt moueri: puta grauitate vel leuitate: ut patet in. s. p. b. c. o. y. Alio modo potest intelligi: quod in corporibus animatis inuenitur determinata pars corporis a qua incipit motus sicut dicitur est: quod quidem in corporibus inanimatis non inuenitur: quia sicut subdit: inanimatorum corporum: quedam omnino non mouentur. sicut illa que sunt in proprijs locis: vel potius hoc dicitur propter corpora artificialia que non habent ex seipsis aliquem motum: quedam autem mouentur: sicut corpora naturalia existuntia ex proprio suo loco: sed tamen unquamque eorum mouentur ad suum locum sicut ab omni parte. sicut ignis solum mouetur sursum. et terra solum mouetur ad medium mundi: nulla alia diuisa situs considerata: vel ex parte corporis quod mouetur. ut. s. vna pars eius prius incipiat moueri quam alia: vel et quantum ad locum. ut. s. ex vno situ locali moueatur corpus naturale ad suum locum et non ex alio. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Sed in his quidem dicimus sursum et deorsum et dextrum et sinistrum ad nos referentes. Aut. n. secundum nostras dextras: queadmodum diuinatores aut secundum similitudinem nostri: queadmodum que statue: aut que sunt in hominibus positione. Dextrum quidem. n. quod ad nostram sinistram. sinistrum autem contrarium: et posterius quod ad nostrum anterius. In ipsis autem his nullum videmus differentiam: si enim e contrario vertantur: contraria dicemus dextra et sinistra: et sursum et deorsum et posterius et anterius.

¶ Ostendit quoque predicta rationes que dicuntur in corporibus inanimatis. et dicit quod in hominibus corporibus dicimus sursum et deorsum et dextrum et sinistrum. et sicut ante et retro solum per comparisonem ad nos. Et hoc triplici. vno modo. secundum quod dicimus dextrum id quod est nobis positum secundum nostram dextram. sicut diuinatores: puta augures noiant autem dextram: que est nobis ad dextram: sinistram vero que est nobis ad sinistram. Alio modo per similitudinem ad partes nostras sicut in statua dicimus dextrum: quod est sicut dextro hominis: et sinistrum quod est sicut sinistro. Tertio modo per positionem dicimus dextrum quod est oppositum nostro dextro: et dextrum quod est oppositum nostro sinistro. sicut patet in imagine que resultat in speculo: et eadem ratio est in alijs positionibus: sed in ipsis rebus inanimatis secundum se consideratis nulla inuenitur diuersitas talium partium. Et hoc patet: quia si uertantur ad nos e contrario se habent que prius. Aliud. n. quod erat dextrum: dicitur sinistrum et e converso et simile est in alijs positionibus. In rebus autem animatis quecumque vertantur semper eodem modo se habent hominibus partes. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Propter quod et pithagoricos utique quos ammirabiliter quod duo sola hec principia dicebant dextrum et sinistrum. quattuor autem dereliquerunt: nihil minus principia entia.

¶ Ostendit pithagoricos male attribuisse celo hominibus diuisas. et tribus modis: quod ex superioribus accipiunt. et id illos per modum rationis habet idue. primus autem modus est: quia cum sint sex rationes: mirabilemque rationem solum harum duas attribuebant. celo. s. dextrum et sinistrum: et alias quattuor reliquerunt. cum tamen rationabile sit quod omnia celo ueniunt: ut supra dictum est. Secundum modum ponit ibi. **¶** (Nihil minus et). quod. s. si alio debuerunt permitti: ut non attribuerent celo: oportuit permitti illa que sunt minus principia. Quia autem illa quattuor que permittit non sunt minus principia que illa duo que posuit ostendit quattuor rationibus. Quare per potest ibi.

L3.

10.

L5.

11.

Nihil enim maiorem differentiam habet que sursum: ad que deorsum: et que antierius: ad que posterius: quod dextra et sinistra in oibus animalibus: hec quidem. n. virtute differunt soluz: hec autem et figuris.

Ad. n. videm? i. qbuscuq; aialib? q minorē dñam habeat ps q est sursum ad eā q est deorsum et q est antierius ad eam que est posterius qz dextrum et sinistrum: imo maiorem. nam ps dextra et sinistra differunt soluz virtute: et cōueniāt in figura. man? n. dextra est fortior qz sinistra: is sit eiusdem figure: et sili? humerus dexter est fortior qz sinister ad motū: qzuis sinister sit fortior ad portādū on? et sili? pes dexter est fortior ad motum: sed pes sinister ad fixationē: manifestū est autē q ps anterior et posterior aialis: et superior et inferior differunt nō solū in virtute: sed et in figura. Illa autē que magis differunt vident? principalem distantiam hēre. Secūda rōnem ponit ibi.

Et sursum et deorsum omnibus animatis: similiter et animalibus et plantis. Dextrum autem et sinistrum non existit in plantis.

Que rō talis ē: sursum et deorsum inueniunt in oib? corporib? aialis tam aialib? qz plātis: sed dextrū et sinistrum nō existit in plātis: sed solū in aialib? pfectis: et sic sursum et deorsum sūt priora sūm q prius dī a quo nō pvertitur pntia essendi. **Tertā** rōnem ponit ibi.

Ad. **iz.** **Ad** huc autē vt longitudo latitudine prior: si sursum longitudinis principium: dextrum autem latitudinis: prioris autem principium: pri? utiqz erit sursum dextro sūm generationem: quoniam multotiens dicitur prius.

Que rō talis est. lōgitudō est pōr latitudie. et h in via gnatiōis: qz sūm geometras linea mota facit superficie. sursum autē ē pncipiū lōgitudis: dextz at pri? latitudis: vt supra ostēdit ē: cū igit? pncipiū prioris sit pri? pntis ē q sursum sit pri? qz dextz. sūm. s. q aliquid est pri? gnatiōe: p p qd multis modis dī aliquid pri? vt p3 in p dīcamētis. et s. meta. **Quartam** rationem ponit ibi.

Ad huc autem si sursum quidem est vnde motus. Dextrum autem a quo. Anterius autē ad quod: saltem sic utiqz habebunt quandam virtutem principij: que sursum ad alias species. Ideoqz qz derelinquunt principaliora pncipia iustum est ipsos increpare: et qz hec in omnibus similiter putabant existere.

Et dīc q sursum ē vñ ē mot? qd pōt intelligi de motu augmēti. dextz at ē a q est mot? localis. Anterius autē ē ad qd pcedit aial qsi oppositū suo sensui: et sic p3 q sursum h3 qz dā pncipalitātē respēctū aliaz spēs positōis. sic motus augmēti ē magis eēntial et magis intrinsec? aialis: qz mot? localis: pōt at meli? totū qd h dī ad motū localem referri: vt dicat q sursum in aiali qd mouet sūm locū est pncipiū: vñ mot? qz. s. in capite qd est sursum viget sensus q ē mouēs in aialib? vt dī in. 3. de aia: dextz ē autē a quo icipit mot? localis: qz ps dextra p? mouet vt dcm est: sed anterius est vñ qd mouet aial. pncipiū autē mouens est pncipalissimū in motu aialis. sūm h p3 q sursum h3 pncipalitātē iter alias spēs positōis: sic igit? ex his qz tuoz rōnib? pcludit pbs secūdū modū iprobādī dictū pithagoricoz: pcludēs q iustum est eos vitupare qz derelinquāt pncipaliora pncipia nō attribuētēs ea celo. **Tertū** modū ponit ibi. (Et qz h. et.) dicēs q et sūt increpādī: qz ponebāt sili? dextz et sinistrz existere in oib? cū tñ nō sint nisi in aialib? pfectis. vt supra dcm est. Sciēdū tñ q de intētiōe pithagoricoz erat oia reducere ad bonum. et

malū sicut ad duo pncipia. Et qz credebāt omnē numerū sub denario dephēdi: posuerūt decē ex pte boni: et decē opposita ex pte mali. vt p3 in. 5. meta. p vñiqd qz at alioz q ponebāt in ista enumeratiōe itelligebāt oia q sūt sui generis. Cū p dextrū et sinistrz itelligebāt oēs alias pōnes itelligētes. qz sicut dextz: ita sursum et anterius referunt ad bonū: sinistrz autē et posteri? et deorsum ad malū. Ideo autē poti? pōebāt dextz et sinistrz qz alias pōnes: qz manifestū dextz p̄suevit referri ad bonū: et sinistrz ad malū. p̄sueuimus. n. bonā fortunā vocare dextrā: malā at sinistrā. et id attribuebāt dextz et sinistrz: qbus attribuēbāt bonū et malū: vel id noīabāt tñ dextz et sinistrz: i his alia p̄phēdētes: qz videbāt q in qbuscuq; iuenit dextrū et sinistrz. inueniunt et alia: sed nō cōuertit. forte autē spe cialiter celo attribuerūt dextz et sinistrz potius qz alia: qz in celo est motus localis ad quē p̄inet dextrū et sinistrz nō autē augmētum: ad quē p̄inet sursum et deorsum. neqz ē alteratio sensus: ad quā p̄inet ante et retro: vel qz sursum et deorsum: ante et retro: diuersificanē sūm figuram: nō autē dextz et sinistrz. ptes. n. celi sunt circulares. et non diuersificantur sūm figuram.

Nobis autē qsi determinatum est pri? q in hñtib? pncipiū motus tales virtutes existūt. Est autē celū aiatū: et habet motus pncipiū: manifestū quoniam habet sursum et deorsum: et dextrū et sinistrum.

Lectio.

Qstōz determinauit pbs de p̄tib? situatibus celi sūm opinionē alioz: hic determinat de his sūm opinionē suā: et circa hoc tria facit. primo ostēdit q hñtib? dñas o3 eē in celo. secūdo ostēdit sūm quā dimēsiōne celi accipiat? sursum et deorsum in ipso ibi. Dico autē lōgitudō et. 3. ostēdit que ps in celo sit sursum et q deorsum iui. (Soloz at qdē sū p nos et.) Circa primū duo facit. p? ostēdit pposituz. et. excludit qsdā obiectiōes ibi. (Ad op3. n. dubitare et.) Circa primū ponit talē rōnē: determinatū est pri? q in hñtib? pncipiū mot? s. in corporib? aialis. q hñt in se pncipiū mouēs: existūt tales virtutes. i. pōnū dñe sūm determinatas virtutes partū: et nō solū sūm habitudinē ad nos: sicut est in corporibus inaiatis: que nō hñt in se pncipiū actiū motus: sed solum passiuuz: vt dicitur in. 8. phicoz q omnia mobilia necesse est reducere in vñ primū: quod est mouens seipsum: et habet in se pncipiū motus actiuum et nō solum pncipiū passiuum. sicut quidam posuerūt: vt simplicius refert: qui posuerūt Aristotilem dicere celū aiatū: nō quia haberet animam rationalem: sed ita q haberet qsdam vitam cōplātatā corpori. ita q in eo nihil ē aliud aia: qz natura talis corporis. Quod manifeste ostēdit cē falsuz: ex hoc q Arist. in. iz. meta. dicit q primū mouēs qd est omnino immobile: mouet celum: sicut desideratum et intellectum. et sic sequitur q sūm opinionem eius celum est sūm suam animam appetens et intelligens. et sūm hoc motus celi est: et a natura et ab anima eius: sed a natura quidē sicut a pncipio secūdario et passiuo: inqz tum. s. tale corpus ē aptū natum sic moueri. ab anima vō sicut a pncipio pncipali: et actiuo motus. Nec multum refert: qz tū ad hūc modū mouēdi: vtrum moueatur a substantia spiritali coniuncta: que dicatur anima eius: vel tñ a substantia spiritali separata: nisi q ponere ipsum moueri a substantia spiritali coniuncta pertinet ad maiorem dignitatem ipsius celi. Quod attendens Plato et Arist. posuerūt celum animatum: qzuis possit aliquis cōtrario dicere q sicut nobilior est corpus quod habet substantiā spiritalē p̄iunctam: ita nobilior est substantia spūalis: q est oīno a corpe sepata: vñ et plato posuit bonū aie rōnalis eē: qd qnqz a corpe sepāt: et sūm h cum mouens

Et nobilioris motus: et magis ab eo dependeat motus: magis videtur dicendum substantiam mouentem celum esse a corpore separatam quam corpus celi esse aiatum: ut motus celi sit nobilior alioquin videretur secundum dictum platonis quod anima celi esset peioris conditionis quam anima humana. Sed ad hoc potest responderi: quod anima humane quantum ad aliquid nobilioris est esse extra corpus quam in corpore. scilicet quantum ad hoc quod mouet corpus cum labore contra naturam eius: sed quantum ad naturale esse ipsius anime: melius est ei esse in corpore: quod per hoc consequitur perfectum esse speciei. unde si sit aliqua substantia spiritualis cuius virtus sit determinata ad motum celi: quem mouet sine labore: ut supra dictum est: nobilior est ei esse in tali corpore quam esse separatam: quod perfectior est actio: quam quis agit per instrumentum coniunctum: quam per instrumentum separatum sed substantia separata cuius virtus non determinat ad hunc effectum: est omnino nobilior. Ex hoc autem quod celum est aiatum concludit secundum predicta: quod habeat sursum et deorsum dextrum et sinistrum. Sed videtur hoc non esse conueniens. dicitur enim supra quod sursum et deorsum competit corpori aiatum secundum augmentum: ante et retro secundum sensum: dextrum et sinistrum secundum motum localem. Nullus autem ponens celum aiatum: ponit in eo motum augmenti: neque est motum sensus. ergo neque deberet poni in celo sursum aut deorsum: aut ante aut retro. Sed dicendum est in aialibus perfectis habentibus motum localem: attenduntur predictae differentie non solum secundum augmentum et secundum sensum sed et secundum motum localem. Unde supra ipse dixit in quadam ratione. quod sursum est: unde est motus. dextrum autem a quo: anterius autem ad quod. Sed in illis que non habent motum localem: que omnino carent dextro et sinistro inveniuntur sursum et deorsum: ante et retro: secundum alios motus. Et sic opera ista attribui celo secundum solum motum localem sicut perfectissimo. Deinde cum dicit.

Non oportet dubitare propter sphericam esse figuram totius quomodo erit huius: hoc quidem dextrum: hoc autem sinistrum: similibus entibus partibus orbis: et motus omni tempore.

Excludit duas obiectiones et primo ponit eas. scilicet soluit eas ibi. (Sed intelligere etc). celum enim est sphericum figure et ita omnes partes eius sunt similes. predictae autem differentie ponuntur requirunt dissimilitudinem partium vel in virtute solum sicut dextrum et sinistrum: vel et in figura sicut sursum et deorsum: ante et retro: ut dictum est: non ergo videtur quod huiusmodi positionum differentie possint celo attribui. Secunda obiectio est: quod in omnibus quibus huiusmodi positionum species attribuantur una pars mouetur ante alteram: sed hoc non potest esse in celo: sed partes eius omni tempore mouentur ut ipse dicit in 8. phisicorum. Unde videtur quod huiusmodi positiones non sint ponende in celo. Secundo ibi.

Sed intelligere utique si quis in quibuslibet dextrum ad sinistrum differentiam etiam figuris: deinde circumponat sphericam. Habebit quidem non virtutem differentem: videbitur autem non propter similitudinem figure.

Soluit predictas obiectiones et primo primam dicens quod non oportet propter hoc dubitare sed hoc modo oportet hoc intelligere in celo sicut si aliquam habeat differentiam dextrum et sinistrum: et secundum figuras partium: et postea circumponat aliquam sphericam: non quidem exterius: sicut vestimentum: sed sicut corpus coniunctum naturaliter contingens exterius. sicut enim huiusmodi est haberet virtutem: differentem dextrum et sinistrum. sed videtur non habere propter similitudinem figure quam exterius. Et similiter ab anima celi sunt diuersae virtutes in diuersis partibus eius quibus similibus secundum figuram propter quas predictae positiones celo attribuantur. Secundo ibi.

Eodem autem modo et de principio eius quod est moueri. Etenim si nequaquam incepit habere tamen habere necessarium principium unde incepit si incipiat quod mouetur moueri: et utique si steterit: mouebitur utique iterum.

Dicit quod eodem modo non est dubitandum propter hoc quod aialia in quibus sunt dicte differentie positionum habent principium eius quod est moueri: et si enim celum nunquam incepit moueri. tamen quod motus eius est ordinatus: necesse est in motu eius accipere aliquod principium. unde motus eius incipit si incepit moueri: et unde et iterum moueri incipet si contingeret ipsum stare. Deinde cum dicit.

Dico autem longitudinem quidem ipsius: que secundum polos distantia: et polorum hunc quidem sursum: hunc autem deorsum.

Offendit secundum quam dimensionem celi attendat sursum et deorsum: et primo proponit quod intendit: et dicit. quod longitudo celi est distantia que est inter polos ipsius poli arctici. scilicet ad antarcticum ita quod unus polorum sit sursum: et alius deorsum. Secundo ibi.

Differentiam enim in his solum videmus hemispherium per non moueri polos. Simul autem et consueuimus dicere latera in mundo non quod sursum et deorsum sed quod iuxta polos tanquam hoc longitudine existente. Quod enim ad latitudinem est quod iuxta sursum et deorsum.

Probat propositum dupliciter. primo quod per rationem: manifestum est enim quod in quolibet corpore longitudo attendit secundum maximam dimensionem ipsius. maxima autem dimensio corporis spectat est secundum diametrum eius: diameter autem in celo determinat solum quod est inter duos polos: quod sunt duo puncta sphericam immobilia. et semper eodem modo se habentia. quicquid autem alia puncta pertrahant: id determinate se habent: et propter hoc per lineam que est inter duos polos maxime attendit longitudo celi: quod in his solis punctis celi videmus determinatas duas hemisphas: per hoc quod huiusmodi poli non mouentur. Secundo ibi. (Simul autem etc). probat idem per tres modos loquendi: consueuimus enim dicere quod latera in mundo non sunt ipsi poli: quos dicimus sursum et deorsum. sed id quod est iuxta polos: ex utraque scilicet parte corporis. scilicet orientes sit unum latus mundi. et occidentes sit aliud tanquam distantia polorum sit ipsa longitudo celi. hoc enim dicimus laterale quod est iuxta sursum et deorsum ex utraque parte eius. sicut patet in homine. Est autem attendendum quod secundum astrologos considerantes non dimensiones celi: sed magis dimensiones nostras ha-

bitabiles: attenditur longitudo fm differentiam occide-
tis & orientis. latitudo aut fm distantiam meridiani & septen-
trionis: qz quantitas nostra habitabilis e maior plus qz
in duplo ab oriente in occidentem. qz a polo versus eq-
noctiale. qz nec hoc totum habitat. C Deinde cum dicit.

Polorum autem qui quidem super nos appa-
rens: que deorsum pars est. Qui autem nobis
immanifestus: que sursum.

Ondit qz poloz sit sursum. & quis deorsus. & primo on-
dit hoc qz tum ad motum celi stellati. secundo qz tum ad
motum planetaz ibi. (Sed stelle qdem &c). Circa pri-
mum tria facit. primo pponit qd intedit. secundo pbat qd
dixerat ibi. (Dextrum. n. &c). Tertio infert conclusionem ex
dictis ibi. (Et ibi qdem habitates &c). Dicit ergo prio
qz inter polos ille q semp apparet sup nos: est pars celi
q est deorsum. i. polus articus: ille autem qui semper no-
bis est immanifestus qui dicitur antarticus: propter hoc
q est ei oppositus: est pars celi: que est sursum. C Dein-
de cum dicit.

Dextrum enim unumquodqz dicimus: unde
principium eius qui fm locum motus. Celi au-
tem principium circulationis: unde ortus astro-
rum. Quare hoc utiqz erit dextrum. vbi autem
occasus: sinistrum. Si igitur incipit a dextris: &
ad sinistra circufertur: necesse quod sursum: e-
immanifestum polum: si. n. erit qui manifestus: ad
sinistra erit motus. qd no dicimus.

Manifestum igitur quia immanifestus polus
est quod sursum.

Probat qd dixerat: manifestus est. n. qz in vnoquoqz
animali dextrum dicimus: vñ est principium motus localis
eius: & ppter hoc pars dextra animalis est calidior. vt
sit magis apta ad motum. principium aut circularis motus
celi: est ex illa pte: unde astra oriuntur. que vocatur ori-
ens: unde oriens dicitur dextrum celi. & per consequens
occasus erit sinistrum eius: si ergo motus celi incipit a de-
xtris: & circufertur ad dextrum. tanqz ab eodem in idem
necesse est: qz polus immanifestus. i. antarticus sit sursum
celi: si. n. polus articus q semp est nobis manifestus esset
sursum: sequeretur qz motus celi esset a sinistra: & ad sini-
stram quod nos non dicimus. Et hoc sic apparet: ima-
ginemur. n. hominem cuius caput sit in polo artico. & pedes

in polo antartico manus eius dextra: erit in occidente:
& man sinistra in oriente. si tñ facies eius sit versus hemi-
sperium superius: qd est nobis apparens: cum ergo motus celi
sit ab oriente in occidentem: sequeretur qz sit a sinistro i de-
xtrum. sed si ponamus e converso. qz caput hominis sit in po-
lo antartico. & pedes in polo artico: eadem dispositione
faciei manente: manus dextra erit in oriente. & sinistra in
occidente: & sic motus incipiet a dextra: fm quod conue-
nit. & ita manifestum est qz sursum celi est polus imani-
festus. C Sed primo contra hoc obijcit qz Arist. premit-
tit determinare quid sit anterius & posterius celi. Sz vi-
tendum est qz hoc pretermittit tanqz manifestum e-
ex his que determinant: motus aialis a dextris incipi-
ens pcedit in ante: & non retrosum: unde cum celum mo-
ueatur ab oriente versus superius hemispermum: qd ap-
paret p elevationem stellarum orientium: qñs est. qz an-
terius celi. sit superius hemispermum. posterius autem celi
sit hemispermum inferius. C Secdo obijcit: qz cum in aia-
libus sit semper eadem pars dextra: & eadem ps sinistra
hoc in celo observari no videtur. nam eadem ps celi q prius
est in oriente: posterius autem est in occidente. Et sic si dextrum
est oriens & sinistra occidens: eadem ps celi qñqz erit dextra:
qñqz sinistra. C Sed hoc soluit p hoc. qz pbs dicit i. s.
pbicoz qz principium mouens celum: no mouet fm accis si-
cut principium mouens aialia inferiora: hmoi autem virtu-
tes fm quas attribuuntur pdicte positiones aialibus de-
pendent ex principio motiuo: & ideo in aialibus que sit
hic virtus dextra mouet per accis motu corpore aialis
sed in celo virtus illa intelligitur quasi inobilitet stans
et partibus celestis corporis motis. & ideo semper dextra
celi est in oriente. qz cumqz partem singularem celi contin-
gat ibi esse. & eadem rō est de alijs virtutibus. tertio obij-
citur qz oriens & occidens no videtur esse determinata pars
celi: sed fm orientem vniuersiusqz regionis. sic igitur si de-
xtrum & sinistra attribuuntur ortui: & et occasui: dextrum & sinistra
no erunt determinata in celo fm se: sicut in corporibz aia-
ta: sed relatione ad nos sicut in corporibz inaiatis. C Sz
dicendum est: qz ppter imobilitatem poloz sursum & deor-
sum dicit esse determinata in celo. dextrum autem & sinistrum
lateraliter se habent ad sursum & deorsum: accipit ergo
hic Arist. ortum & occasum no per cōparationem ad aspe-
ctum nostrum: sed per cōparationem ad polos immobiles
mundi. C Deinde cum dicit.

Et ibi quidem habitantes in eo quod sursum
sunt hemispermio: & apud dextram. Nos autem in eo
quod deorsum: & apud sinistram: e contrario quas vt
pithagorici dicunt. Illi. n. nos sursum qdem fa-
ciunt & in dextra parte. Nos autem qui ibi deorsus
& in sinistro: accidit autem contrarium.

Concludit fm predicta differentiam habitationis terre
dicens. qz ex quo polus immanifestus est sursum: illi qui
habitant sub illo polo sunt in hemispermio superiori. & apud
dextrum celi. nos autem qui in hac parte terre habitamus
sumus in inferiori hemispermio: & in sinistra: & hoc est con-
trario ei quod pithagorici dixerunt qui posuerunt nos
habitare sursum. & in dextra parte. illos autem deorsum:
& in sinistra parte. cum tamen contrarium accidat fm p-
dicta: hemispermium autem hic videtur accipere fm qz di-
uiditur celum per circulum equinoctialem eque distan-
tem ab vtroqz polo: & ex hoc patet Arist. hic dicere qz
etiam ex alia parte equinoctialis aliqui homines habi-
tant vel habitare possunt in parte opposita nobis. Si q
autem habitant vel habitarent in duabus quartis terra
que distinguunt a nobis p circulum q intelligit secare
equinoctialem ad rectos angulos transeuntem per polos eq-
noctiales: illi distinguerent a nobis vtriusqz. q. i. habita-
mus: & sursum & deorsus. tanqz habitantes in posteriori
parte

parte celi ab habitantibus in anteriori: in quantum motus celi posterior ad eos pervenit. utpote stellis eis orientibus cum nobis occidunt. et redeuntibus ad principium motus quod est de ortu in occasu stellarum: sed cum dextris et sinistris equaliter distent: et lateraliter ab eo quod est sursum et deorsum: vix inconvenienter dicere quod nos qui sumus sub polo artico: habitamus in inferiori parte et sinistra: alij autem in superiori et dextra. Et ad hoc potest dici: quod Aristoteles locutus est secundum grecam in qua habitabat: que quidem est ad sinistram in quantum est versus occidentem: est autem deorsum in quantum est sub polo artico: Sed quod Aristoteles hic loqui videtur contra habitantibus omnibus in terra nostra habitabili: melius videtur quod ipse loquitur more pythagoricorum: qui ad idem referebant dextrum sursum et ante: et opposita est ad idem: pythagoras autem secundum hoc estimavit nos esse in parte superiori et dextra: vel secundum aspectum: quod polus articus supereminet nobis: vel magis aspiciens ad motus planetarum immediate patebit. Et deinde cum dicit.

Sed secunde quidem circulationis puta eius que planetarum. Nos quidem in his que sursum et in dextris sumus. Illi autem in his que deorsum et in sinistris: e contrario. nam in his principium motus est propter contrarias esse lationes: ut accidat nos quidem esse apud principium: illos autem apud finem. De his quidem igitur que secundum dimensiones partibus et secundum locum determinatis tanta dicta sint.

Ostendit quoque iste positiones distinguantur secundum motus planetarum: et dicit quod quantum ad secundum motum circulare quod est planetarum: nos e converso sumus sursum: et in dextra: illi autem deorsum: et in sinistra: quod principium huius motus e contrario se habet. Incipiunt. nam mouere ab occidente: et hoc id est quod isti duo motus sunt contrarii: id est diversi: nam contrarietas proprie non est in motibus circularibus: ut in primo ostensum est: et secundum hoc accidit nos esse in principio et illos in fine motus planetarum: et id illi videntur esse potiores quantum ad permanentiam que est in primo motu: nos autem quantum ad diversitatem generationis et corruptionis et que dependet ex secundo motu: ut infra dicitur. Et ultimo autem epilogat dicens: quod tanta dicta sunt de partibus celi que terminantur secundum dimensiones celi: et secundum locum. non autem sunt materiales partes celi ut dictum est.

Aoniam autem non est contrarius motus qui circuz: ei qui circuz: considerandum propter quid plures sunt lationes

Lectio. .iiij.

Ostendit quod partes determinavit de diversitate partium situatum celi: hic determinat de diversitate partium quantum ad ordinem sperarum ostendit videlicet eam quare in celo non est una sphaera tantum circulariter mota: sed sunt plures sphaere que circulariter moventur. et circa hoc tria facit. primo ponit dubitationem. secundo ostendit difficultatem solutionis ibi. (Ea autem longe temptantibus etc.). tertio incipit solvere ibi. (Unumquodque est quorum est opus etc.). Circa primum considerandum est quod si contingeret motus circulares esse duos: non esset difficile videre: quare in celo non est tantum unus motus circularis: sed plures: cum. nam. tria differant specie: eo quod contrarietas est differentia secundum formam: ut dicitur. io. metha. non esset uniuersum perfectum in suis speciebus. si esset unus motus contrarius. et non alius: puta si esset motus deorsum et non esset motus sursum: quod ergo ut supra probatum est: unus motus circularis non est contrarius alteri: oportet diligenter considerare: que est necessitas. quod in celo eent

multi et diversi motus circulares: et questio satis congrue sequitur ad premissa in quibus dictum est quod sursum et deorsum et alia huiusmodi aliter considerantur in celo quantum ad primum motum et aliter quantum ad secundum. Et deinde cum dicit.

Et quidem a longe temptantibus facere quoniam longe autem non sic tanto: multo autem magis eo quod accidentium ipsis de omnino paucis habeamus sensus. Attamen dicamus: causa autem de ipsis hinc sumenda.

Ostendit difficultatem soluende quoniam: s. n. dicit. est considerandum huiusmodi quod temptat facere quoniam a longe. i. de corporibus celestibus longe a nobis existibus. cum tamen de his que sunt elongata a nobis non possumus habere certum iudicium. corpora autem celestia non ita sunt longe a nobis tanto. i. secundum quantitatem localis distantie: sed multo magis. eo quod pauca accituum eorum cadant super sensum nostrum: cum tamen quantale sit nobis quod ex accitibus. i. sensibilibus deveniamus ad cognoscendam naturam alicuius rei: hanc autem elongationem dicit multo maiorem esse quam localem: quod si considerarem localem distantiam: aliam proportionem est distantie que distat a nobis corpus celeste ad distantiam que distat a nobis aliquid inferiorum corporum: puta lapis aut lignum: et utraque distantia est unius generis: sed accitua celestium corporum sunt alterius rationis: et omnino inproportionata accitibus inferiorum corporum: et tamen quis sit difficile. dicam propter quod est talis diversitas motus in celo: et huiusmodi diversitatis causa est accipienda ex his que nunc dicentur. Et deinde cum dicit.

Ununquodque est quorum est opus: gratia operis. Dei autem operatio immortalitas. Nec autem est vita sempiterna. Itaque necesse deo motum existere sempiternum. Quoniam autem celum tale: corpus. n. quoddam divinum: propter quod habet circulare corpus: quod natura circummoventur semper.

Assignat eam predictorum. et primo assignat eam per viam compositionis procedendo a primo ad ultimum quod Aristoteles. et per viam resolutionis. procedendo ab ultima quod Aristoteles usque ad primum ibi. (Tunc autem tamen manifestum est etc.). Circa primum ponit tale rationem. si celum est quoddam corpus divinum: necesse est motum eius esse sempiternum et circulare. si motus eius est sempiternus: et circularis necesse est terram esse. et si terra est necesse est ignem esse. si ignis est et terra est necesse est aliquid corpora intermedia esse. si autem sunt huiusmodi corpora: necesse est generationem esse: si autem generatio est: necesse est dissimiles motus esse in celo. ergo si celum est corpus perpetuum et divinum: necesse est plures motus esse in celo. et per hunc plura corpora mobilia: singula igitur per ordinem manifestat: et per primum. Circa quod considerandum est. quod platonici ponebant unum deum summum qui est ipsa essentia divinitatis et unitatis sub quo ponebant ordinem superiorum intellectuum separatorum qui apud nos consueverunt intelligere vocari. et sub hoc ordine ponebant ordinem animarum sub quo ordine ponebant ordinem corporum. dicebant ergo quod inter intellectus superiores: primi dicuntur intellectus divini per similitudinem et propinquitatem ad deum. alij vero non sunt divini: per distantiam ad deum. sicut et animarum superiores sunt intellectus: istis autem non intellectus: sed irrationalis. corpora et superiores et nobiliora dicebant esse animata. alia vero inanimata. Rursus dicebant quod superiores anime per hoc quod dependet ex intelligentiis divinis: sunt anime divine. et inter corpora superiora per hoc quod sunt coniuncta animabus divinis: sunt corpora divina. Hoc igitur modo Aristoteles. hoc loquitur dicens quod unumquodque quod habet propria operationes: est per se sua operatione. quilibet enim res appetit suam perfectionem. sicut suum finem. operatio autem est ultima rei perfectionis vel saltem ipsam operationem: in his in quibus est aliquid operis propter operationem: ut dicitur in philosophia ethico. dicitur enim in. ij. de anima: quod forma est actus primus operatio autem est actus secundus tanquam operatio sit finis operantis. Et hoc est verum tantum in corporalibus quod in spiritualibus. puta in habitibus anime: et tantum in naturalibus quod in artificialibus. dicit enim quorum opus est: propter ea que sunt in natura: sicut sunt motus quorum non

est aliqd opus inq̄tum h̄m̄di: sed patiunt̄ defectū opa
tue virtutis: vt pz in his qui nascunt claudi vel ceci. non
enim claudicatio est finis intētus a nā: ppter quē faciat
nasci claudū: sed hoc accidit pter intētōez nāe ex defectu
nāium principioz. Subdit aut̄ q̄ operatio dei est imor-
talitas. noiat̄ aut̄ deū: nō solū primā cām oīum rerū:
sed more platōicoz et alioz gētiliū oīa q̄ dñr diuina s̄m
more p̄actū. Sed vt q̄ immortalitas nō sit opatio. sed po-
tius dñs vel ipassibilitas sicut mortale est dñs vel passio.

Dicendū est ergo q̄ immortalitas signat vitā indeficientem:
vivere aut̄ nō solū noiat ipm eē viuētis: sed et opationē
vire. sicut itelligere est qdā vivere et sentire. et alia h̄m̄ol
vt pz i secūdo d̄ aia. et p̄. ethicoz: et ad b̄ exp̄mēdū subū
git: b̄ aut̄. i. immortalitas: est vita sempiterna: pp̄ qd̄ et nō
dicit q̄ dei opatio sit incorruptibilitas q̄ iporat solū sem-
pitermitatē ip̄i esse. sed dicit immortalitas vt icludat sem-
pitermitatē opatiois. vñ icludit q̄ si aliqd immobile dīca-
tur deus s̄m modū p̄dictū: q̄ mot⁹ eius sit sempiternus:
sicut et si qua suba immobilis deus dī: eius opatio est sem-
piterna absq̄ motū aliquo: q̄ frustra eēt talis res sempi-
terna. nō h̄ns opationē sempiternā: pp̄ quā vnaqueq̄
res est. Q̄ ergo celū est tale: q̄ s̄m antiquos deus dice-
bat. nō q̄ sit ip̄e s̄m̄ deus: sed q̄ corp⁹ eius est qd̄-
dā diuini: p̄t b̄ q̄ est īgeniū et incorruptibile: vt supra
oñsum est: inae est: q̄ b̄ corp⁹ circularē: ad hoc q̄ possit
semp̄ et circulariter moueri: oñsum est. n. in .s. pbicoz
q̄ solū motus circularis p̄t eē p̄p̄tū. nā sup̄ lineā re-
ctā īfinitā: nullus est mot⁹. vt et in p̄ pbatoz est. sup̄ li-
neā aut̄ rectā finitā nō p̄t esse mot⁹ īfinitus: nisi p̄ refle-
ctionē: que qdē nō p̄t eē sine iterpollatione actis vt p̄-
bat in .s. pbicoz. Et est attēdēdū q̄ Ari. b̄ p̄bat sempit-
nitatē motus celi ex sempiternitate corp⁹ eius. q̄ via nō
fuit vltus in .s. pbicoz. q̄ nōdū p̄bauerat sempiternita-
tē mūdi: sed q̄ ad motū celi se b̄ ipm corpus celeste: vt
mā et subm. primū aut̄ mouēs. i. deus sicut agēs qd̄ fa-
cit ipm esse in actu ex pte celi p̄bari p̄t q̄ sit potēs sem-
p̄ moueri. ex pte aut̄ volūtatis diuine depēdet q̄ mouea-
tur in actu vel semp̄ vel nō semp̄. C Deinde cū dicit.

Le. 16.

Le. 16. et 18. et 19. et 20.

C Propter quid igitur nō totius celi corpus ta-
le: q̄ necesse manere aliquid corporis lati circū
qd̄ in medio: huius aut̄ nullam possibile est ma-
nere partem: neq̄ vniuersaliter neq̄ in medio.

Le. 18.

Etenim si s̄m nām motus erat ipsius ad me-
dium: nā aut̄ circūmouetur: nō vtiq̄ esset sem-
piternus motus. Nihil. n. p̄ter naturā sempi-
ternus: posterius aut̄ eo qd̄ s̄m naturam. Et ex-
cessus quidam est in generatione qd̄ p̄ter natu-
ram eius: qd̄ s̄m naturam: necesse igitur terram
esse: hoc enim quiescit in medio. Nunc quidem
igitur supponatur hoc: posterius autem demon-
strabitur de ipso.

C Onidit secūda p̄ditionalē. i. q̄ si celū mouet semp̄ iterno
et circulari motu: q̄ necesse sit eē terrā. dicit ergo sic ita
est q̄ celū est corpus diuinum. sempiternē et circulariter
motū: ppter qd̄ ergo nō est tale corpus totius celi: idest
totius mūdi vt. i. quelibet ps mundi esset de nā celestis
corp⁹. Et ad b̄ r̄idet. q̄ necesse est esse aliqd manēs et
quietū in medio corp⁹ qd̄ circulariter fert̄. manifestus
est. n. q̄ oīs motus circularis est circa aliqd mediū ge-
scens. et hoc oī esse aliqd corpus. nā hoc q̄ dico mediū
nō est aliqd subsistens: sed acc̄s alicui rei corporee vt sit
mediū corp⁹: nō est aut̄ possibile q̄ tale aliqd sit aliq̄
pars huius. i. aliq̄ pars celestis corp⁹ vt supra dī-
rat corpus diuini: i. oporteat q̄ sit pars totius mūdi: et
hoc p̄bat dupl̄. primo q̄ nulla pars celestis corp⁹
vl̄ p̄t quiescere vbicūq̄: cum corp⁹ celesti conueniat

sempiternus motus: vt oñsum est. mediū aut̄ circa quod
est motus circularis: oī esse actus. secūdo q̄ sp̄aliter nō
p̄t esse q̄ gescat in medio: q̄ si s̄m nām in medio quie-
sceret: nāliter moueret̄ ad mediū: vñ qd̄ q̄. n. nālit mo-
uatur ad locū in quo gescit: vt in primo habitu est: nulla
aut̄ ps corp⁹ celi nāliter mouet̄ ad mediū q̄ nālit cī
motus est: q̄ moueat̄ circulariter: et sicut in primo habi-
tū est vnius corp⁹ simplicis nō p̄t esse duo mot⁹ nā-
les. Vñ relinquit̄ q̄ ges partis illius celestis corp⁹ in
medio esset ei s̄ nām: et ex hoc sequitur: q̄ motus celi non
possit esse sempiternus: q̄ nō p̄t esse nisi sit aliqd quie-
tus in medio: et si ges eius qd̄ est in medio esset violenta:
sequeret̄ q̄ nō posset eē sempiterna: et p̄ p̄ns nec motus
ei⁹ sempitern⁹: nihil. n. qd̄ est p̄ter nām: est sempiternū.
q̄ id qd̄ est p̄ter nām: est posteri⁹ eo qd̄ est s̄m naturam.
qd̄ qdē pz ex hoc: q̄ in gnatione cuiuslibet rei: id qd̄ est
p̄ter nām est excessus quidā. i. corruptio et defectus eius
qd̄ est s̄m nām: sicut videmus q̄ mōstra sūt qdā cor-
ruptōes et defectus rei nālis. corruptio aut̄ et defect⁹ est nā-
liter posterior sicut priuatio q̄ habit⁹. Nō aut̄ est possi-
bile id qd̄ est nāliter pri⁹: nūq̄ eē qd̄ est nāliter po-
sterius: eē semp̄. Vñ pz: q̄ nō est possibile id qd̄ est vio-
lentū eē sempiternū. Id aut̄ qd̄ in medio gescit: sempiternē
gescit sicut et celū sempiternē mouet̄. Relinquit̄ ergo q̄
oporteat eē aliqd qd̄ nāliter gescat in medio. si mot⁹ celi:
sit circularis et sempiternus: hoc aut̄ qd̄ nāliter gescit in
medio: est terra: vt infra oñdet̄. ergo si celū mouet̄ circu-
lariter et sempiternē: necesse est terrā esse. Quod fuit p̄-
positum. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc si terram: necesse et ignem esse.
C Onidit tertiā p̄ditionalē. i. q̄ si est terra. q̄ sit ignis: et p̄-
mo p̄ponit qd̄ intēdit dicens. q̄ adhuc si necesse est ter-
rā esse: necesse est et ignem esse. C Secūda ibi.

Contrariozum enim si alterum natura: neces-
se et alterum esse natura. Si vō sit contrarium:
et esse quandam ipsius naturam. Eadem enim
materia contrariozum.

C Probat hoc duabus rōnibus: quaz prima talis ē: si
vñū d̄ioz est in nā: necesse est et q̄ alter sit in nā: et hoc
qd̄m p̄bat sic: q̄ si sit aliqd d̄ioz: necesse est q̄ sit aliq̄
nā ei subiecta: vt pz ex primo pbicoz: est aut̄ eadem mā
p̄trarioz. vt ibidē oñdit̄: et sic oī q̄ mā vnius cōtrarij ha-
beat potentia ad aliud cōtrariū: et sic posset esse in nā. vñ
cū nihil sit frustra in nā: necesse est q̄ si vñū d̄ioz est: q̄
et reliquū sit. Ignis aut̄ et terra sunt d̄ia: q̄ maxime di-
stant s̄m d̄ietatē situs: de qua nūc loq̄mur. in q̄tū vñū
est grauissimū et aliud leuissimū: q̄tū aut̄ ad alias q̄lita-
tes ignis maxime p̄triat̄ aque sicut calidissimus frigi-
dissimo: sed nō loq̄ de istis corp⁹bus nisi s̄m eoz sitū
sic. n. sunt p̄tes totius vniuersi. Relinquit̄ ergo q̄ si terra
est: necesse est et ignem esse. C Secūda rōnem ponit ibi.

Ex priuatione prius. Dico autēz puta calidū
frigido. Quies autem et grauitas dicuntur p̄ pri-
uationem leuitatis et motus.

Circa quā p̄siderādus est q̄ semp̄ p̄traria se habent s̄m
p̄cius et melius: vt dī in primo pbicoz: ita. i. q̄ vñū est
priuatio et defectus respectu alterius: sicut frigidū respe-
ctu calidi: et nigr̄ respectu albi. Manifestū est at̄ q̄ affir-
matio. i. oē qd̄ positue dī: vt aliqd cōpletū: est prius eo
qd̄ dī p̄ priuationē. et defectū: sicut calidum est prius fri-
gido: ges aut̄ et grauitas que attribuunt̄ terre dicuntur
per priuationē leuitatis et motus que attribuunt̄ igni. er-
go ignis nāliter est prior terra. posito aut̄ posteriori: po-
nit̄ pri⁹. ergo necesse ē q̄ si ē terra q̄ sit ignis. Et est p̄si-
derandū: q̄ plato in thimeo p̄bauit eē terrā et ignē p̄ b̄:
q̄ necesse est corpora esse visibilia ppter ignē. et passibi-
lia ppter terram. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc

Sed adhuc siquidem est ignis et terra: necesse est iter media ipsorum esse corpora. Contrarietatem. n. h.3 unumquodque ad unumquodque elemento rum. Supponatur autem et hoc nunc: posterius autem tentandum ostendere.

Probat quartam conditionalem. s. q. si est ignis et terra q. sint media elementa: q. unumquodque elementorum h.3 aliquantulum similitudine ad unumquodque aliorum trium: sicut terra similitudine igni s. m. p. rarietate grauis et leuis: et calidi et frigidi. aeri autem s. m. p. rarietate calidi et frigidi: humidi et siccis: et hoc quidem dicitur inferius manifestando: precipue secundo de generatione: vbi relinquitur: si sunt duo elementa q. necesse est esse alia duo. Et hoc q. probatur est q. si necesse est esse unum trium necesse est esse alterum. Plato probauit ex extremis elementis q. necesse est esse media p. p. portiones numerales: q. inter duos cubitos numeros necesse est esse duos alios numeros s. m. c. o. n. u. a. p. portionalitatem: sicut cubicus binarius est octonarius: cubicus autem ternarius sunt. 27. iter quos cadunt media in p. portione. id. e. z. q. ne oia se h. b. n. t. s. m. s. e. r. q. altera p. portione. C. Deinde cum dicit.

His autem exiitibus manifestum quoniam necesse generationem esse eo q. nullum ipsorum possibile est esse sempiternum: patiunt. n. et agunt contraria abinuitem: et corruptiua inuicem sunt.

Probat quinta conditionalem. s. q. si sunt h. m. o. i. corpa necesse est esse generationem et corruptionem. Q. d. q. d. e. p. b. a. t. d. u. p. l. i. c. i. r. o. n. e. q. u. a. z. p. r. i. e. s. t. q. z. p. r. a. r. i. a. a. g. u. n. t. et patiunt abinuitem et scinuitem corrumpunt: vt probabiliter probatur in libro de generatione: sed predicta corpora sunt contraria adinuitem: vt dictum est. ergo scinuitem corrumpunt. et ita necesse est esse generationem et corruptionem. C. Secundam rationem ponit ibi.

Adhuc autem non rationabile esse aliquid mobile sempiternum: cuius non contingit esse s. m. naturam motum sempiternum. Horum autem est motus. Quod quidem igitur necessarium esse generationem ex his manifestum.

Que ratio talis est: non est rationabile q. sit aliquid corpore sempiternum: cuius motus non potest esse sempiternus: q. motus est operatio corporis mobilis. et ois res est p. p. suam operationem: vt dictum est: sed predicta corpora. s. elementa h. b. n. t. motus reatos: q. non possunt esse sempiterni: vt in. 8. p. h. i. s. i. p. b. a. t. ergo ipsa non possunt esse sempiterna: sed necesse est q. sint generabilia et corruptibilia: et ita necesse est q. generatio et corruptio fiat. C. Deinde cum dicit.

Si autem generationem necessarium et aliam esse lationem aut vnam aut plures: s. m. n. e. a. m. q. totius similiter necessarium h. b. e. et elementa corporum adinuitem. Dicitur autem et de hoc in sequentibus plani. C. Nunc autem t. m. manifestum est p. p. quaz cam plura sunt circularia corpora: q. necesse generationem esse. Generationem autem siquidem et ignem: h. u. c. autem et alia siquidem et terram: h. a. c. autem q. manere necesse aliquid sempiternum siquidem moueri aliquid semper.

Probat sextam conditionalem. s. q. si sit generatio: q. necesse est alium esse motum circularem preter primum: aut vnum esse plures: q. cum primus motus circularis qui est supreme s. p. e. r. e. reuoluētis totum celum ab oriente in occidentem: sit uniformis: non caret diuersam dispositionem in corporibus inferioribus. et ita elementa: et alia corpora s. i. l. i. r. se h. e. r. e. n. t. adinuitem. vbi non esset generatio et corruptio: et hoc manifestabitur magis in sequentibus. s. in secundo de generatione. vbi necesse est esse alium motum: q. est p. obliquum circulum q. proprie causat generationem et corruptionem p. elongationem: et appropinquata

tem planetarum ad nos: sicut primus motus causat permanentiam et sempiternitatem in rebus. Q. uerit autem Alex. si cessante motu celi: elementa contraria remaneret vtz scinuitem corrumpere: et dicit q. sic. p. p. rarietate ipsorum. non tamen est generatio et corruptio ordinata s. m. q. d. a. reciprocationem: vt. s. n. u. c. ex calidis generentur frigida. nunc e. c. d. u. e. r. s. o. sed p. r. i. n. g. e. r. e. t. sicut cracitus posuit q. quicquid oia fieret ignis. N. a. o. r. d. i. n. a. t. i. o. r. e. c. i. p. r. o. c. e. p. u. e. i. s. i. o. n. i. s. l. u. i. c. e. e. s. t. e. t. p. v. i. r. t. u. t. e. z. c. e. l. i. Sed melius est dicere: q. cessante motu celi ois motus corporum inferiorum cessaret: vt simpliciter dicit: q. virtutes inferiorum corporum sunt sicut males: et instrumentales respectu celestium virtutum: ita q. non mouent nisi motu. C. Deinde cum dicit. (Nunc autem etc.). Recolligit eadem rationem ordine resolutorio. et dicit q. hoc nunc manifestum est p. p. quaz cam ois esse plura corpora circulariter mota: q. s. necesse est esse generationem. generationem autem necesse est esse: si est ignis. et alia corpora. ignem et alia h. m. o. i. corpora necesse est esse si sit terra. quaz q. d. e. necesse est esse: q. necesse est esse aliquid sempiternum quiescens in medio: si aliquid est circulariter motum.

Figura autem sphericaz necesse est habere celum. Sec. n. p. p. r. i. s. s. i. m. a. et substantia: et natura prima. Dicamus autem vniuersaliter de figuris q. est prima et in planis et solidis. C. c. . v. .

Ostendit p. b. s. d. e. t. e. r. m. i. n. a. u. i. t. d. e. p. p. e. r. u. i. t. a. t. e. c. e. l. i. et diuersitate partium eius. hic determinat de figura ipsius: et primo ostendit celum esse figure sphericę. ostendit q. b. figura perfecte in ipso existit ibi. (Summet autem utiqz q. s. etc.). Circa primum duo facit. primo p. p. o. n. i. t. q. d. i. n. t. e. d. i. t. et dicit q. necesse est celum h. b. e. s. p. e. r. i. c. a. f. i. g. u. r. a. t. u. q. z. i. s. t. a. f. i. g. u. r. a. e. s. t. m. a. x. i. m. e. p. p. r. i. a. i. e. u. e. n. i. e. s. c. o. r. p. o. r. i. c. e. l. e. s. t. i. t. u. e. t. q. z. e. s. t. p. r. i. f. i. g. u. r. a. z. n. a. l. i. t. e. r. q. z. p. f. e. c. i. t. e. s. t. p. r. i. i. p. s. e. c. t. o. et subo. i. s. m. r. o. n. e. s. i. c. u. t. v. n. u. e. s. t. p. r. i. m. u. l. t. i. s. s. e. c. u. n. d. o. i. b. i. (Dicam autem vlt. etc.). Probat p. p. o. s. i. t. u. z. et primo ostendit celum esse figure sphericę. ex hoc q. b. figura est p. r. i. f. i. g. u. r. a. z. e. x. h. o. c. q. e. s. t. q. u. e. n. i. e. n. t. i. s. s. i. m. a. c. e. l. o. i. b. i. (Ad hoc autem q. m. v. etc.). Circa primum duo facit. primo ostendit q. supremum celum esse sphericę figure. et ostendit q. et alia celestia corpora inferiora sunt sphericę figure ibi. (Et primum igitur illi etc.). Circa primum ponit tale rationem. Prima figura debet corpori primo: s. i. t. e. r. f. i. g. u. r. a. s. c. o. r. p. o. r. a. l. e. s. s. p. e. r. i. c. a. f. i. g. u. r. a. e. s. t. p. r. i. e. r. g. o. c. e. l. u. m. q. d. e. s. t. c. o. r. p. u. s. p. r. i. m. u. e. s. t. s. p. e. r. i. c. e. f. i. g. u. r. e. h. u. i. a. u. t. r. o. n. i. s. p. r. i. m. o. p. b. a. t. m. i. n. o. r. e. s. e. c. u. n. d. a. p. o. s. i. t. a. m. i. o. r. i. i. f. e. r. t. p. e. l. o. n. e. z. i. b. i. (Q. m. autem p. r. i. q. d. e. m. etc.). Circa primum facit duo. primo p. b. a. t. f. i. g. u. r. a. s. p. e. r. i. c. a. e. e. p. r. i. m. a. c. o. r. p. o. r. a. l. i. u. f. i. g. u. r. a. z. p. r. o. n. e. s. s. e. c. u. n. d. o. p. o. p. i. n. i. d. e. s. a. l. i. o. z. i. b. i. (Ad hoc autem diuidetes etc.). Circa primum duo facit. primo p. p. o. n. i. t. q. d. i. n. t. e. d. i. t. et dicit q. vlt. est d. i. c. e. d. u. m. d. e. f. i. g. u. r. i. s. q. s. i. t. p. r. i. a. e. a. z. t. a. i. n. f. i. g. u. r. i. s. p. l. a. n. i. s. i. s. u. p. f. i. c. i. a. l. i. b. u. s. q. z. i. n. s. o. l. i. d. i. s. i. i. n. c. o. r. p. o. r. a. l. i. b. u. s. f. i. g. u. r. i. s. v. i. a. u. t. s. u. p. f. i. c. i. a. l. i. s. f. i. g. u. r. a. c. o. r. p. u. s. C. S. e. c. u. n. d. o. i. b. i.

Omnis itaqz figura plana aut rectilinea est: aut circularis: et rectilinea quod a pluribus continetur: circularis autem ab vna. Q. m. autem prius natura: in vnoquoque genere vnum multis: et simplex compositis. prima utiqz erit planarum figurarum circulus.

Probat p. p. o. s. i. t. u. z. et primo ostendit ad figuras superficiales. secundo ostendit ad corporales ibi. (S. i. l. i. r. a. u. t. s. p. e. r. a. etc.). Circa primum ponit rationes duas: quaz prima est. ois figura plana. i. s. u. p. f. i. c. i. a. l. i. s. a. u. t. e. s. t. r. e. c. t. i. l. i. n. e. a. s. i. c. u. t. t. r. i. a. n. g. u. l. u. s. et quadratum. aut est circularis: sicut ipse circulus: ois autem rectilinea figura continetur a pluribus lineis et non ab vna sola: vna. n. s. o. l. a. l. i. n. e. a. r. e. c. t. a. n. o. p. o. r. r. i. g. i. t. n. i. s. i. a. d. v. n. a. z. p. a. r. t. e. d. e. r. o. n. e. a. u. t. f. i. g. u. r. e. e. s. t. q. s. i. t. t. e. r. m. i. n. a. t. a. e. x. o. i. p. a. r. t. e. s. e. d. c. i. r. c. u. l. a. r. i. s. f. i. g. u. r. a. p. r. o. p. r. i. e. t. u. r. a. b. v. n. a. s. o. l. a. l. i. n. e. a. q. u. e. v. n. d. i. q. z. p. o. r. r. i. g. i. t. i. n. v. n. o. q. u. o. q. z. a. u. t. g. e. n. e. r. e. v. n. u. e. s. t. p. r. i. u. s. m. u. l. t. i. t. u. d. i. n. e. et simplex est prius compositis. C. n. r. e. l. i. n. q. u. i. t. q. i. n. t. e. r.

superficiales figuras circularis est prima. C Secundas
rationem ponit ibi.

23. **A**dhuc aut siquidem pfectu est: cuius nihil est
extra. accipe eoz que ipius possibile: quoadmo-
dum determinatu est prius: et recte quide appo-
sito est temp: circulari aut nequaq: manifestum
qz pfecta utiqz erit continens circulu. Itaqz si p-
fectuz prius imperfecto: eadēz ppter hoc prioz
erit utiqz figurarum circulus.

100. **I**mpfectu dicitur esse id ex qd nihil est accipe eoz q pnt ipi
pvenire: sicut hō dicitur esse pfectus: cui nō dicitur aliqd ee
que ad hōem pntent. hoc determinatu est prius tam
in 3. p bicoz: qz in principio huius libri. Undem autēz
q recte linee temp pōt fieri appositio qz tū est ex nā ipi
linee: h forte ex aliqua cā nō posset ei aliqd aliud appo-
ni: sicut diametro totius mudi. hoc manifestū est: si li-
nea recta sit finita. vñ ois linea recta finita est imperfecta:
de infinita aut manifestū est q sit pfecta: caret. n. fine:
que nata est hōe. linee vō circulari nō pōt fieri additio:
qz finis ei cōiungit principio. Un manifestū est q linea
continens circulu est pfecta: pfectū aut est prius impfe-
cto. simplr qdem nā tpe. in vno aut eodem pfectuz pri-
us est nā: sed ipfectū est prius tpe: sicut aliqs hō prius
tpe est puer qz vir pfectus: in vir pfectus est prius nā:
qz hoc e qd nā intendit. simplr aut ē tpe pfectū ē pri-
us. Nam puer ab aliquo viro gnatur. Sic igif p qd p-
pter hanc rōnem et circulus est prima superficialiū figu-
rarum. C Deinde cum dicit.

Similiter aut et spera solidoz. Illa enim sola
continetur vna superficie: rectilinee autē pluri-
bus: sicut. n. se h3 circulus in planis: sic spera in
solidis.

Ondit que sint prima figuraz eoz. et dicit qz silr spe-
ra est prima inter figuras solidas. i. corporeas: qz sola spe-
rica figura pntet in vna sola superficie que vndiqz ambit
corpus sphericū: figure aut rectilinee corporales continent
pluribus superficiebus: sicut corpus cubicum sex superfie-
bus: et pyramis: et angularis qtuor sicut. n. se h3 circul?
in superficiebus: ita se h3 spera i solidis. i. in corporib?
C Deinde cum dicit.

24. **A**dhuc aut diuidetes ad plana et ex planis cor-
pa generantes testificari videntur his. Sola enim
solidoz non diuidunt speram tanq non haben-
tem plures superficies q vnam. Diuisio. n. ad
plana non vt utiqz incidens quis in partes diui-
det quasi totū hoc diuidit modo: sed vt ad alte-
ram specie. Quod quidem igitur prima est spe-
ra solidarum figurarum palam.

Ondit ppositū p opinioēs alioz. et ponit duas opinio-
nes: quar prima est eoz q resoluit corpora in superficies
et ex superficiebus generant corpa: qz solam sphericā figu-
rā inter figuras solidas nō resoluit in plures superficies:
eo qz cōtinet vna sola superficie. alias vō figuras resoluit
in plures superficies. sicut pyramidem in qtuor superficies
triangulares. Talis aut diuisio eoz in superficies nō ē
p illū modū quo corpus aliqd diuidit in suas ptes cor-
poras. sic. n. et spera diuidit in suas ptes. Sed hec ē di-
uisio. quasi in ea q differunt specie: ab eo qd diuidit. Sic
igif cōcludit planū esse q spera sit prima solidarū figura-
rum. C Secūdam opinionem ponit ibi.

25. **E**st aut et fm numerū ordinem assignantibus
sic positus rōnabilissimum circulum quidem h3
vnum: trigonum aut fm dualitate: qm duo re-

cti. **S** aut fm trigonum vñū: circulus nō erit fi-
gura. Quoniam autem prima quidem figu-
ra primi corporis: primum autem corpus quod
in extrema circumferentia sphericum utiqz erit
quod fertur circulatione.

Et dicit qz qdā assignauerūt ordinē figuraz fm species
numeroz adaptādo figuras numeris. et fm h dicit rōna-
bilissimū ee qz circulus adaptet vnitati pp hoc qz ē pri-
ma et simplicissima figuraz: triangulus at adaptat dua-
litati pp hoc qz anguli trianguli adequatur duobus rectis.
Si aut acciperet vnitatis fm triangulu: sciret qz circulus
q est nāliter prior triangulo: cēt ex gen? figure si triangul?
cēt priā figuraz: pbata minor syllogizat ad ppositū: et
dicit qz qz priā figura debet prioz corpori: cū primum cor-
pus sit id qd est in extrema circumferentia totius mundi:
qns est qz tale corpus qd circulariter fert et ipz in seipso
sit sphericum. C Deinde cum dicit.

Et continuum igitur illi: spherico enim conti-
num sphericuz est. Similiter autēz et que ad me-
dium horum. Que enim a spherico cōtenta et ta-
cta tota spherica necesse est esse. Que. n. deorsuz
plantarum tangunt ea que supra speram. Qua-
re spherica utiqz erit omnis latio. Omnia enim
tangunt: et continua sunt speris.

Ondit et qz inferiora celestia corpora sint spherica. et di-
cit: qz ex quo primum corpus est sphericū: qns ē qz corp?
qns primum illi. i. immediate pinctū ad ipm sit sphericum.
Illud. n. corpus qd est pinctū. i. immediate cōiunctū spe-
rico: qz qz sit sphericū. et h est ver? si corpus primum sit
sphericū nō solū fm suū pnerū: sed et fm suū cōcauū. Cū
n. eadē nā sit primum corporis in pcauo et cōnexo: eoz qz
vtrobiqz heat eadē figurā. Et eadē rō est de corporib?
alijs que sūt in medio horū cōtenta ab istis: qz ea spheri-
ca esse. Illa. n. corpora q continent et ptingunt a corpo-
re spherico fm suū pnerū: et p qns fm cōcauū: sūt vñ na-
ture. Cū igif spera planetaz inferiorū ptingant sperā supe-
riorē: seqt qz tota latio. i. totū corpus qd circuit habeat
sphericā figurā: qz oia illa corpora celestia speraz sanai-
cem tāgunt et sūt pntina. i. immediate sibiinuem pincta.
Nec est aliqd corpus intermedium qd suppleat vacuita-
tes speraz: vt quidā ponunt. sciret. n. illa corpora esse
ociosa cā non haberent motum circularem.

Adhuc autem quoniam videtur et sup-
ponitur circulariter circūferri totū.
Ostēsum est autē qz extreme circula-
tionis: neqz vacuū est exterius: neqz
locus. necesse et ppter hoc sphericum
esse ipsum. Si. n. erit rectilinum: accidet et lo-
cum extra esse et corpus et vacuū. Circulo enim
uersum rectilinum: nequaqz eidem imozabit
regioni: sed vbi prius erat corpus: nūc nō erit.
Et vbi nunc nō erit: iterū erit propter permuta-
tionem angulorum. Similiter aut et utiqz si qua
alia figura fiat nō equales hñs ex medio lineas
puta lēticularis: aut ovalis. In oib? .n. accidet
et locū extra: et vacuū esse lationis ppter nō ean-
dem regionē detinere totum. C Lec. vj.

Ostē qz pbs ondit qz celuz est spherice figure et
eo qz hec figura est prima figuraz. hic ostēdit
idē ex eo qz hec figura est puenētissima celo.
et prioz ex eo qz est ppinqua celo qz tuz ad h qz
est vlr pntens oia corpa. secūdo qz tū ad hoc
qz motu

q̄ motus eius est v̄lis mensura oīum motuūz ibi. (Ad-
 buc autē siq̄dem sc̄). Circa primū p̄mittit duas suppo-
 sitiones in sup̄ioribus manifestatis. Quaz̄ prima est: q̄
 celū mouet̄ circulariter. hoc. n. et ad sensum v̄i et suppo-
 nit̄ ex p̄bationib⁹ primū libri. C̄ Secūda autē suppositio
 est: ex quo oñsum est in p̄rio libro i cap̄lo de v̄nitate mū-
 di. s. q̄ extra extremā circulationē sup̄ime sp̄ere nō est vā-
 cuū: nec locus. Et ex his suppositiōib⁹ ex necitate p̄clu-
 dit̄ q̄ corp⁹ celi sit sphericū. Opz̄. n. q̄ aut hēat figurā re-
 ctilineā totalr: aut o3 q̄ hēat q̄tū ad aliquā p̄tē circula-
 rē figurā: q̄ tñ nō pueniat ad p̄fectionē sp̄ere. Si v̄o cor-
 pus celi sit vere rectilineū: puta cubicū pyramidalē: seq̄-
 ret̄ q̄ ex celū sit aliq̄s locus: et aliq̄s corpus: et aliq̄s va-
 cuū: quā q̄dē p̄ntiā ex hoc p̄bat. q̄ corp⁹ rectilineū si cir-
 culariter vertat̄ nō p̄manebit in eodē loco s̄m oēs p̄tes
 suas: imo sequerēt̄ q̄ vbi p̄rio erat aliq̄ ps eius: nūc nul-
 la ps est. et q̄ itēz vbi nūc non est aliq̄ ps eius itēz erit
 aliqua pars ei⁹. et b̄ p̄ p̄mutationē anguloz̄: cuiuslibet
 .n. corp̄is rectilinee figure: o3 esse aliquos angulos cor-
 porales p̄eminētes ceteris p̄tib⁹. q̄ linea ducta a medio
 talis corporis est maior linea ducta ad aliquē punctum
 designatū in sup̄ficie plana ei⁹. et si q̄n s̄m versionē corpo-
 ris linea terminata ad angulū: puenit ad locū in quo
 erat linea ducta ad aliud punctū: q̄d est iter angulos ac-
 cipiet plus de loco. et ita erit corp⁹ vbi p̄ri⁹ nō erat et sub-
 sequēs linea q̄ p̄tinget ad locū anguli nō poterit occupa-
 re totū locū q̄ occupabat̄ ab angulo. et id vbi nūc nō est
 corp⁹ p̄ri⁹ erat. Sic ergo ex illū locū in quo nūc est celus
 p̄t̄ eē aliq̄s corp⁹. i. aliq̄ ps eiusdē celi. et p̄ p̄his est ibi lo-
 cus q̄ est corporis receptaculū. et p̄nter est vbi vacuūz q̄d
 nihil aliud est q̄ locus nō plen⁹ corpe cui⁹ est capax: sed
 q̄ et sūt quedā figure: nō h̄ntes angulos: q̄ tñ nō sūt spe-
 rice. id idē oñdit̄ p̄nter de h̄mōi figuris. et dicit q̄ simile
 h̄cōueniēs seq̄t̄ si attribuāt̄ celo aliqua alia figura a cu-
 ius medio nō oēs linee p̄tracte sūt eāles: q̄d est p̄p̄rius
 sp̄ere. Et has figuras dicit eē duas: lenticularē. s. et ova-
 lem. In figura. n. ovali linea que designat longitudinē:
 est maior ea que designat p̄fūditatē. Est. n. figura ova-
 lis: q̄n ex duab⁹ pyramidalib⁹ rotūdis cōiunctis i basi.
 figura autē lenticularis est quasi facta ad modū rote cu-
 ius latitudo est maior q̄ grossicies. In oib⁹. n. h̄mōi fi-
 guris accidit s̄m aliquē modū q̄ extra vltimū motū su-
 p̄ime sp̄ere est locus et vacuū: p̄p̄ hoc q̄ totū s̄m oēs p̄-
 tes suas nō semp̄ retinet eundē locū. Et hoc q̄dem acci-
 dit si poli sup̄ quos reuoluit̄ corpus ovalis figure acci-
 piat̄ ex p̄te minozis dyametri. et circūuoluat̄. et sic occu-
 pauit vnū caput oīi motū aliquē locū in quo p̄ri⁹ nulla
 ps oīi erat. Si v̄o longitudo oīi acciperet̄ in motu ip̄i⁹
 axis immobilis: fieret reuolutio semp̄ s̄m p̄tes circulares
 ita q̄ vna ps succederet alteri: et s̄m est et̄ imaginādū in
 figura lenticulari: et ita et̄ est de figura colūnari. et de qua
 cūq̄ alia h̄mōi. Vñ p̄z q̄ sola spherica figura est: q̄ a qua
 cūq̄ p̄te moueat̄ nō occupat de nouo aliquē locū s̄m
 aliquam sui p̄tē: sed semp̄ vna ps eius succedit̄ alteri:
 vñ talis figura est p̄ueniētissima celo. C̄ Deinde cū dicit.

Adhuc autē si q̄dem motum mensura que celi
 latio: q̄ est sola cōtinua et regularis et sempiter-
 na: in vnoquoq̄ aut mensura q̄d minimū. Ad-
 nimus autē motus: q̄ velocissimus: velocissimus
 v̄t̄q̄ erit oīum motūz celi mot⁹. C̄ Sed adhuc
 eaz̄ que a seip̄so ad seip̄m minima ē q̄ circuli li-
 nea: s̄m minimā aut velocissimus motus. Qua-
 re si celum circūferat̄: et velocissime mouet̄: speri-
 cum ipsum necesse est esse.

C̄ Probat idē ex alia rōne q̄ sumit̄ ex mēsurā motūz: vt
 habim⁹ est in. 4. p̄bicoz̄. et hui⁹ rōnē assignat. q̄ sol⁹ mo-
 tus celi est p̄tinu⁹ et regularis: et sempiternus. Ali. n. p̄er

ip̄m motū celi nō posset certificari q̄titas alioz̄ motūz
 q̄d est mēsurare ip̄sos. Si. n. nō esset mot⁹ celi p̄tinuus:
 sed interpolat⁹ nō eēt eālitās t̄pis inter motū mēsuratēz:
 et mēsuratū. Si autē nō eēt regularis: sed q̄nq̄z velocior:
 q̄nq̄z tardior: nō hēret in se certitudinē d̄terminatā per
 quā posset certificari q̄titas alioz̄ motūz. si autē nō esset
 sempitern⁹: nō mēsurarent̄ s̄m ip̄m mot⁹ q̄ fuerūt an⁹: et
 q̄ fuerūt post: s̄m opinionē ponētū motū s̄m sui genus
 eēt eternū. his autē suppositis argumētat̄ ad p̄positū sic.
 Manifestū est q̄ id q̄d est minimū in vnoquoq̄z ḡnē est
 mēsurā illi⁹ ḡnīs: vt habet̄ in. 7. metha. sicut i melodia
 ton⁹. et in p̄derib⁹ v̄ncia. et in numeris v̄nitas. Manifestū
 est autē q̄ minimus motus est: q̄ est velocissim⁹: q̄. s.
 h̄z minimū de t̄pe: q̄d ē mēsurā motus: oīum ergo mo-
 tuū velocissim⁹ est motus celi. Et accipit̄ h̄ mot⁹ velocis-
 simus q̄ citius pagit̄ cursum suum ex p̄te breuitatis tē-
 poris: lz̄ non supponat̄ eālitās ex p̄te magnitudis super
 quā trāsit motus: sicut supponit̄ in. 6. p̄bicoz̄. vbi dicit̄
 q̄ velocius est q̄d p̄trāsit in minori t̄pe eāle sp̄aciū: v̄l et̄
 maius. Vñ hic subdit̄ q̄ velocissimus mot⁹ attendit̄ s̄m
 minimā magnitudinē. Inter oēs autē lineas que ab eo-
 dem in idem redeunt minima est circularis: q̄ in figuris
 rectilineis sūt anguli ad quas linee p̄tracte a medio sūt
 maiores: et sic anguli illaz̄ figurarū excedit̄ lineā circu-
 larem. Et id o3 q̄ celū q̄d mouet̄ circulariter q̄n ab eo-
 dē in idē: et velocissimo motu: q̄ mot⁹ ei⁹ sit sup̄ lineā cir-
 cularē. Et ita o3 q̄ ip̄m sit sphericū. C̄ Deinde cū dicit.

Sumet autē v̄t̄q̄z q̄s ex his que circa medium
 collocatis corporibus h̄ac fidem. Si. n. aqua q̄
 dem est circa terrā: aer autē circa aquā. ignis autē
 circa aerē et sup̄iora corpora s̄m eandem rōnez.
 Cōtinua quidez. n. non sūt: tangunt autē hec
 superficies aut aque spherica est. Quod aut spe-
 rico cōtinuū: aut motum circa sphericum: et ip̄z
 tale necessariū est esse. Quare et p̄pter hoc ma-
 nifestum sit q̄n sphericum est celum.

Oñdit q̄ celū sit spherice figure rōne sumpta ex corpori-
 bus inferiorib⁹. et p̄rio ponit rōnem. et p̄bat q̄d supposue-
 rat ibi. (S3 et q̄ aque superficies etc). Dicit ergo q̄ aliq̄s
 p̄t̄ sumere fidē ad oñdendū celū esse sphericū: ex corpori-
 bus inferiorib⁹ que sūt collocata circa mediūz mundi.
 Aqua. n. ē circa terrā lz̄ nō ex oī p̄te cooperiat̄ terrā: q̄d
 est p̄pter necessitatē gnationis et p̄seruatiōis vite: marie
 aialū: et plātaz̄. aer autē circūdat aquā. ignis autē circū-
 dat aerē. Et s̄m eandē rōnem sup̄iora corpa circūdat̄ in-
 feriora vsq̄z ad sup̄remū celū. h̄mōi. n. corpa nō sūt cōti-
 nua: vt sic totū vnū corp⁹: q̄ sic si eēt q̄dlibet ip̄soz̄ speri-
 cū: sed totū: ps. n. corp̄is p̄tinui nō est actu figurata: sed
 h̄ corpa tāgūt̄ se inuicē absq̄z aliq̄ interpolatiōe alteri⁹: v̄l
 et vacui: vt Democrit⁹ posuit: et b̄ supra noiauit̄ p̄tinuū.
 superficies aut vnus horū inferiorū corpoz̄ est spherica: illd̄
 aut q̄d p̄tinuat̄. i. sine interpolatiōe iungit̄ corpi p̄tinē-
 ti: aut et̄ q̄d mouet̄ circa corp⁹ sphericū p̄tētū: necesse ē eē
 sphericū. Vñ ab inferiori p̄bati p̄t̄ ascendendo vsq̄z ad su-
 premū celū: q̄ celū sit sphericū. Sed v̄i q̄ hec p̄batio nō
 hēat necessitatē. si. n. dēet̄ q̄ sit spherice figure: ex hoc ma-
 nifestabit̄ q̄ aer sit spherice figure q̄tūm ad eius conca-
 uū: non autem oportet vt videtur q̄ q̄tūm ad conuētū.
 C̄ Ad hoc igit̄ r̄ndet̄ Alex. q̄ ex hac demonstratiōe p̄bat̄
 corpa mūdi esse spherica q̄tūm ad cōcauū: sicut ex priorī
 q̄n p̄cedebat a sup̄mo celo p̄cedēdo p̄habat̄ q̄ hec cor-
 pora essent spherica q̄tūm ad sūū p̄nerū. et s̄m hoc neutra
 demonstratiōnū est superficies sine alia: sed ex duab⁹ vna
 demonstratiō cōficiē: q̄d v̄i esse ē intētiōne Ari. q̄ v̄t̄q̄z
 demonstratiōnē diuisibiliter inducit: quasi v̄t̄q̄z sit p̄-
 se sufficiens. Et id dicendū est sicut simplicius dicit q̄ p̄-
 han c̄ demonstratiōnem sufficienter p̄bat̄ corpora mūdi

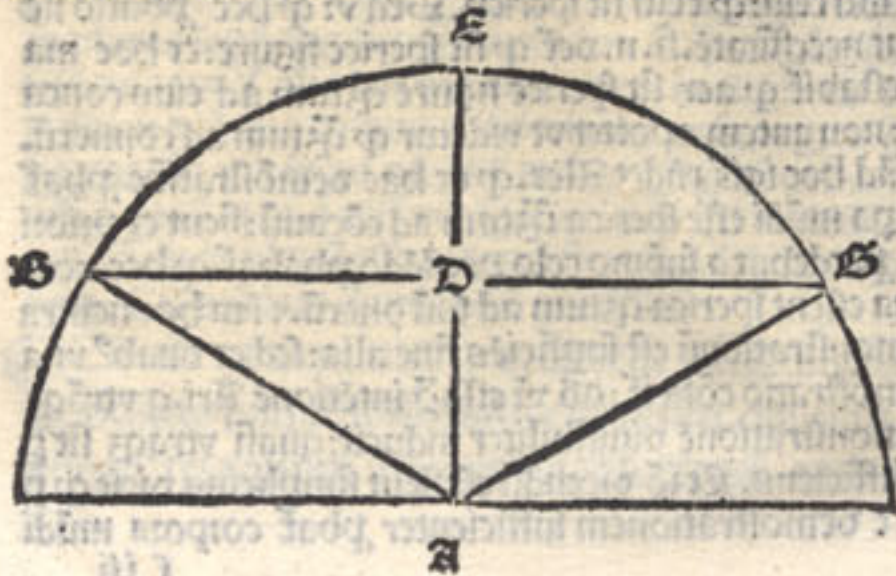
Sec.
 2.
 Sec.
 3.
 Co.
 30.

Liber secundus

ea spherica non solum quantum ad concavitatem: sed et quantum ad convexitatem. **¶** n. superficies concava aeris sit spherica: patet ex hoc quod superficies convexa aque est spherica. quod autem superficies aeris convexa sit spherica: patet eodem modo: sicut de aqua: quod scilicet omnes partes eius equaliter concurrunt ad suum locum: et sic patet quod et superficies concava ignis sit spherica. **¶** autem superficies ignis convexa sit spherica: patere potest: tum ex eo quod continuatur cum spherica lune: unde simul revolvitur cum ea: ut manifeste apparet ex motu stelle comate: que movetur ab oriente in occidentem secundum motum celi. Tum et ex hoc quod partes ignis moventur undique equaliter ad suum ubi. **¶** Deinde cum dicit.

¶ Sed et quod aque superficies talis: manifestum suppositione sumentibus: quod nata est semper fluere aqua in magis concavum: concavus autem quod centro propinquius. Ducantur igitur ex centro: que a. b. et que a. g. et adiungatur in qua. b. g. ducta igitur ad bases. a. d. minor est earum que ex centro: profundior igitur locus. Quare circumfluet aqua donec utriusque equetur: equalis autem his que ex centro: que a. e. Itaque necesse apud eas que ex centro esse aquam: tunc enim quiescet. Tangens autem eas que ex centro circulari. Spherica igitur aque superficies in qua. b. e. g.

¶ Probat quod supposuerat. scilicet quod superficies aque convexa sit spherica tam de terra inferius ostendit. Ad hoc autem ostendum premitur duas suppositiones: quarum prima est quod aqua naturaliter est gravis: semper naturaliter fluit ad id quod est magis concavum vel magis infimum. Alia suppositio est quod illud est magis concavum: et magis infimum quod est propinquius centro mundi. His igitur suppositis sit centrum mundi. a. et signentur in superficie aque duo puncta. b. et g. per lineam. b. g. et signentur in linea: que eadem linea est recta: si suprema superficies aque sit plana. Signetur igitur in linea. b. g. que est basis trianguli puncti. d. et ducatur a centro linea que est. a. d. hanc lineam necesse est esse minorem utraque duarum linearum a centro procedentium. si enim esset equalis: tunc omnes tres linee eent ab eodem puncto procedentes. et ita linea. b. d. g. transiens per summitates earum esset circularis: ut ex tertio Euclidis patet: quod est contra positum: quo posuimus lineas. b. g. esse lineam rectam. supposito ergo quod linea a. d. sit minor: sequetur quod punctum. d. minus distabit a centro. et ita locus ille erit profundior: vel magis infimus. Unde sequitur per suppositionem premissam: quod aqua que est in puncto. g. et in puncto. b. circumfluet ad punctum. d. donec adequetur locus medius alijs duobus extremis: et sic linea tota adequata duobus extremis ex concursu aque: linea. a. e. oportet igitur quod aqua sit apud omnes lineas egredientes a centro equalis. Tunc. n. solum aqua quiescit: quando omnes linee sunt equalis: sed linea que tangit tres lineas egredientes a centro equalis: est circularis: ut probatur in tertio Euclidis. Sequitur ergo quod superficies aque in qua describitur linea. b. e. g. sit superficies spherica. et hoc est quod demonstrare intendit. **¶** Deinde cum dicit.

Quod quidem igitur sphericus est mundus: patet etiam ex his: et quod secundum diligentiam ornatus: sic ut nihil neque spherocymion habeat: similiter neque aliud nihil nobis in oculis apparentium: ex quibus enim constitutionem accepit: nihil sic possibile regularitatem suscipere et diligentiam: ut circularis corporis natura. Manifestum igitur quod proportionem habet: quemadmodum aqua ad terram et plus semper distantia elementorum.

¶ Concludit ex premissis manifestum esse quod mundus sit sphericus: tum propter corpus primum quod continet totum mundum: tum etiam propter alia corpora ab eo contenta: sunt autem apud nos quedam corpora spherica: quod tamen non perfecte habent sphericam figuram: sicut ipsum corpus terre dicitur esse sphericum: cum tamen habeat magnas elevationes montium: et concavitates vallium in corporibus etiam artificialibus que sunt apud nos spherica: inveniuntur aliquae tumorositates: vel depressiones quibus non obstantibus huiusmodi artificialia dicuntur esse spherice figure. quod huiusmodi additiones vel subtractiones secundum sursum. quasi non apparent. Sic igitur creditur hoc et accidere in corpore celesti: addit quod est etiam secundum diligentiam ornatus sit. i. carens omni tumorositate. et concavitate: sicut corpora que diligenter ornantur in tantum quod nihil neque spherocymion. i. manu elaboratum se habet similiter ad corpus celeste: quantum ad hoc quod dicitur est: neque et quodcumque corpus aliud naturale quod nostris oculis apparet. quod illa et quibus huiusmodi corpora existunt non possunt illam regularitatem. i. uniformitatem suscipere per actionem artificialis nature inferius: et illa diligentiam: quantum ad perfectiones spherice figure: quam habet corpus celeste: quod est naturaliter spherice figure. Et hoc probatur per proportionem partium mundi ad invicem. Manifestum est enim quod secundum eandem proportionem: qua aqua excedit terram: semper elementa continentia distat a corporibus contentis: et et adhuc plus. aqua autem que continet terram: non habet huiusmodi tumorositates. et concavitates in superficie quas habet terra: sed magis est regularis quam superficies terre: similiter oportet quod superficies aeris sit magis regularis quam superficies aque: unde sequitur quod superficies supremi corporis celestis sit maxime regularis: ita quod in eo omnino nihil sit: nec minimum superadditum: vel subtractum.

¶ Quoniam autem est dupliciter in circulo moveri: puta ab a. hunc quod dem ad b. hunc autem ad g. Quod quidem igitur non sunt contrarii ista: prius dictum est. **¶** Sed et si nihil ut contingit neque a casu evenit in sempiternis esse: celum autem sempiternum et circulatio propter quam quidem causam ad alteram fertur: sed non ad alteram.

¶ Ucc. **¶** vij.

¶ Ostendit philosophus determinavit de partibus celi. et de figura ipsius: hic determinat de motu eius et primo determinat de modo motus. et determinat de uniformitate motus celestis ibi. (De motu autem ipsius etc.). Circa primum tria facit. primo proponit quodiones. secundo ostendit difficultatem quodnis ibi. (forte quidem igitur). tertio proponit solutionem ibi. (Nec autem quod videtur etc.). Circa primum tria facit. primo proponit quedam ex quibus oritur dubitatio: quorum unum est quod dupliciter contingit per aliquem circulum aliquid moveri: signetur enim punctus a. in aliquo circulo. et ab eo ducatur

ducatur diameter: et in superiori semicirculo signetur punctus b. in inferiori autem signetur punctus g. dupliciter ergo potest aliquid moveri per hunc circulum. Uno modo quod moveatur ab a. versus b. Alio modo quod moveatur ab a. versus g. Aliud autem quod proponitur est: quod isti duo motus non sunt contrarii: ostensum est enim in primo quod duo motus circulares non sunt contrarii. si enim isti motus essent contrarii: oporteret quod competere naturis contrariorum mobilium: ita quod unus eorum attribueretur uni mobili: et alii contrario. quod sicut supra dictum est: si unum contrariorum est in natura necesse est et alter esse. Secundo ibi (Sed si nihil est). Adouet dubitationem. Manifestum est enim ex premissis quod in sempiternis nihil accipit contingenter: aut casualiter: quia ea que sunt a casu non sunt semper neque etiam frequenter: deum est autem supra quod celum sempiternum est. et est circularis motus eius. Unde rationabiliter queritur propter quam causam celum mouetur versus unam partem: et non versus aliam puta ab oriente: versus superius hemispherium et non versus inferius. Tertio ibi.

Necessesse enim et hoc aut principium esse: aut esse se ipsis principium. Forte quidem igitur de quibusdam enunciare aliquid tentare: et de omnibus pretermittere nihil.

Concedit qualiter sit huiusmodi causa assignanda: in precedentibus. n. dupli assignauit causam celestium accidentium. primo. n. ostendit quod sunt diuersos motus in celo ad hoc quod sit principium generationis: et corruptionis: secundo ostendit quod sunt figuram celi esse rotundam ex aliquo principio priori supposito quod. s. cor potiori prior debet figura prior: et sic primitas corporis est principium prior figure: Et ideo hic dicit quod si debeatur assignari ratione quare celum sic moueatur: et non aliter necesse est huiusmodi rationem assignari: aut secundum hoc quod talis modus motionis sit principium alicuius effectus: aut potius quod iste modus motionis dependeat ex aliquo priori principio. Id est autem et aliter intelligi. dixerat. n. quod sempiterna non potest esse a casu: nec tamen omnia sempiterna habent causam: sed aliquid sempiternum est: quod causam non habet: sed ipsum est prima causa aliorum. Quia igitur ex sempiternitate celi et motus eius concluserat questionem queritur: propter quam causam motus celi est versus unam partem et non versus aliam: ne videatur questio irrationabilis seu inutilis subiungit quod necesse est hoc ipsum quod est celum sic moueri: aut esse primum principium omnium: quod est impossibile: cum omnis motus habeat causam mouentem: aut oportet dicere quod eius sit quoddam aliud principium: et sic rationabiliter questum est de causa quare mouetur ad hanc partem: et non ad aliam. Deinde cum dicit.

Sortitan utique videbitur esse signum: aut multestultitie: aut multe promptitudinis. Non tamen iustum quidem omnes similiter increpare: sed videre oportet causam dicendi que est. Adhuc autem qualiter habens incredendo prius huiusmodi modo: aut firmiter: Certiores quidem igitur necessitates quando quis attingit: tunc gratias habere oportet inuenientibus.

Ostendit difficultatem huiusmodi questionis: et dicit: quod hoc quod aliquis de quibusdam difficultibus et occultis velit attentè enunciare assignando causam eorum. quod de omnibus velit inquirere: et nihil pretermittere: forte videbitur esse signum: vel multestultitie ex qua puenit quod nesciat discernere iter facilia et difficilia: aut est signum multe promptitudinis. t. magne presumptionis ex qua contingit quod homo non cognoscit mensuram facilitatis circa inquisitionem veritatis. Et quis quidam sine super hoc increpandi: non tamen iustum est quod omnes similiter reprehendantur sed ad duo oportet attendere. Id est quod ad causas que mouent hominem ad loquendum de talibus. vtz. s. hoc faciat ex amore virtutis: an ad ostentationem sapientie. Secundo oportet provide

rare quo modo se habeat aliquis in credendo ea que asserit: vtz. s. habeat de eis debilem certitudinem: secundum eorum hominum modum: aut et si firmiter et certius ea cognoscat. s. supra communem modum hominum: quando igitur aliquis potest attingere ad hoc quod cognoscat necessarias causas: certius quam secundum communem hominum modum: tunc oportet reddere gratias his qui tales necessitates inueniuntur. magis quam eos increpare. Deinde cum dicit.

Nunc autem quod videtur dicendum. i. n. natura semper facit contingentium quod optimum est autem quemadmodum earum que in rectitudinibus: que ad superiorem locum honorabilior: diuiniorem enim locus qui sursum: eo qui deorsum: eodem modo et qui ad anteriora ea que ad posterius se habet: siquidem et ad dextrum et sinistrum: et quemadmodum dictum est prius: et testificatur etiam dicta dubitatio: quoniam habet prius et posterius. Nec enim causa soluit dubitationem. Si enim habet ut contingit optime: hec utique erit causa dicti. Optimum enim moueri simplicem motum et incessabilem: et hunc ad honorabilior.

Soluit premissam questionem. et dicit quod si gratie sint agere de his qui certiores necessitates inueniunt: nunc autem in hac questione sufficit dicere quod nobis videtur. et si non sit adeo certum dicit ergo quod inter ea que contingit fieri: natura ipse facit id quod est optimum tanquam motus et directus a primo principio quod est ipsa essentia bonitatis. Eadem autem quod tanto alius motus localis est dignior: quanto versus digniorem partem procedit. Ad motus. n. accipit spiritum a termino. si est in motibus localibus rectis motus localis: quod est ad superiorem locum est honorabilior et nobilioris corporis: quam motus localis quod est ad inferiorem locum: eo quod locus quod est sursum: est dignior loco quod est deorsum. Et hoc quidem manifestum est in homine: nam caput quod est sursum: est nobilior pedibus: qui sunt deorsum. Et sicut pars anterior dignior est posteriori: sicut et dextera dignior quam sinistra: sicut supra deum est: sicut pars animalium. Dicta ergo dubitatio: quam nunc mouimus et testificatur quod in celo sit prior et posterior. i. ante et retro. de quibus supra nulla mentionem facit. Nec. n. causa. s. difficultas anterioris et posterioris celi: soluit predictam dubitationem. Si. n. motus celi se habet optime: quam ostendit: sicut deum est. h. erit causa dicte dubitationis. quod optimum est quod celum moueatur motu simplici. i. semper versus eandem partem: et incessabili. i. sine interpositione quietis: quam necesse est iteruenire: si quis moueret versus unam partem: quicquid versus aliam. et ulterius optimum est quod moueatur versus honorabilior partem: est autem anterior pars nobilior. Et ideo celum mouetur ab oriente versus suum anterius. i. versus superius hemispherium. non autem versus inferius quod est celi posterius. Sed videtur quod inconuenienter hanc rationem assignet. Supra. n. assignauit distinctionem hanc partium in celo. ex principio motus. quod. s. motus celi videtur incipere ab una parte non ab alia: hic autem assignat rationem: quare celum sic moueatur. et non aliter ex distinctione partium celi. et ita videtur processus eius esse circularis. Ad quod videtur est: quod distinctio partium celi est causa. quod motus celi incipiat ab hac parte: et non ab alia. et non e converso: sed motum incipere ab hac parte: et non ab alia est signum distinctionis partium celi. Cuius autem distinctionis hanc partium est virtus a se mouentis celum vel cuiuscumque intellectualis subiecti attributa diuersis partibus celi. Nihil autem prohibet cum queritur an aliquid sit probare illud per signum: cum tamen queritur de causa alicuius propter quam est: oportet signum ad causam reducere: sicut si probemur cor moueri per motum vene pulsantis: si tamen queratur que sit causa motus vene

pulsatilis: dicitur quod B est per motum cordis. Et sicut dicitur in 2^a p^a b^a uir cetera tale distinctione partium in celo per ichoationem motus a determinata parte sicut per signum: et tunc ichoationem motus redit in differentiam partium celi: sicut in cam. Distiguit autem pars anterior: et posterior in celo non naturaliter. sed per determinatam partem corporis celestis: quia una et eadem pars celestis corporis que nunc est in hemispherio superior: postea erit in hemispherio inferiori: sed secundum situm: sicut et supra dictum est de differentia dexteri et sinistri.

20.
35.

De motu autem ipsius quia regularis est: et non irregularis. Deinceps utique dictis erit pertransire.

Lectio. viij.

ostendit per se assignavit causas quare celum mouet versus unam partem et non versus aliam: hic determinat de uniformitate motus celi: et primo proponit quod intendit. secundo probat perpositum ibi (Si. n. irregulariter mouebit etc.). Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit. et dicit quod post predicta

ostendit pertransire. i. breuiter videtur de motu celi: ostendit quod est regularis. i. per uniformem velocitatem habens. et nunquam irregularis: ut quicquid. i. velocius: quicquid tardius moueatur. et hoc rationabiliter. Nam iste motus est regula et mensura omnium aliorum motuum: unde nulla irregularitas vel inequalitas in eo debet apparere. C. Secundo ibi.

Dico autem hoc de primo celo et de prima latitudine. In his enim que de subtus plures latitudines conueniunt in unum.

Exponit quod dixerat. et dicit quod hic intendit dicere de primo celo. i. de suprema sphaera. et prima latitudine. i. de motu diurno quo totum celum reuoluit per motum primi mobilis ab oriente versus occidit. Id autem de hoc motu spatium loquitur. quia in hoc motu neque est aliquid irregularitas secundum rei veritatem: neque secundum appareniam: sed in his que subtus. i. in motu planetarum: iam plures motus inueniunt ad mouendum unum corpus: vel sunt diuersas sphaeras volutes et reuolutes: sicut dicebant astrologi qui fuerunt tempore Aristotelis. ut patet in 1^a 2^a methaphysice. vel secundum motus eccentricorum. et epiciclorum: sed modernos astrologos et ex hac diuersitate motuum causas irregularitatis que apparet circa planetas. quia quicquid videntur directi motus: quicquid retrogradi: quicquid stationarii: quibus secundum rei veritatem nullus motus in celo sit irregularis. Rationes autem quas hic inducit habent veritatem non solum in motu primi celi qui est simplex. et ex hoc nulla apparet in eo irregularitas: sed et in motibus planetarum in quibus apparet irregularitas per percursum multorum motuum. C. Deinde cum dicit.

22.
7.

Si enim irregulariter mouebit: manifestum est intensio erit. et virtus et remissio. Omnis enim irregularis latitudo: et remissionem habet et intensioem et virtutem: virtus autem est: aut versus ferit: aut quo: aut circa medium: puta forte his quod qui secundum naturam quoferuntur: his autem qui preter naturam: unde proiectis autem: circa medium circulationis autem non est: neque unde: neque quo: neque medium: neque enim principium: neque finis: neque medium ipsi est simpliciter. Tempore enim sempiterna et longitudine sicut ducta et infrangibilis. Quare si non virtus ipsius latitudinis neque irregularitas erit. Irregularitas enim fit propter remissionem et intensioem.

Probat perpositum rationibus quatuor. quarum prima sumitur ex ipsa forma motus circularis et procedit sic. Si primum celum irregulariter moueret: manifeste oporteret quod in eo

fit intensio. i. augmentum velocitatis. et virtus. i. summum velocitatis. et remissio. i. diminutio velocitatis. Dis. n. motus irregularis habet ista tria: non ita quod in quolibet motu irregulari: vel equali sint ista tria: sed quod in quolibet motu sunt duo horum. i. virtus et intensio: sicut in motu naturali corporum grauium et leuium est intensio et virtus quod talis motus semper augetur in velocitate versus ad finem in quo est velocissimus. motus autem corporum horum quod est contra naturam: habet virtutem et remissionem: quod in principio est velocissimus: et semper diminuitur velocitas: quousque tandem totus motus consumatur. Et sic ly omnia accipitur quasi collectivae. ut intelligatur quod in omnibus motibus irregularibus ista tria inueniantur: non autem in unoquoque eorum. C. Deinde ostendit in qua parte motus irregularis inueniatur maxima velocitas et dicit quod virtus motus. i. maxima eius velocitas: aut versus fertur. i. versus terminum a quo: aut a quo fertur. i. versus terminum ad quem: aut circa medium. Sicut in his que naturaliter mouentur motu recto: inuenitur maxima velocitas versus terminum ad quem fertur: quod motus naturalis intendit in fine: ut in primo habitu est. In his autem que mouentur contra naturam inuenitur maxima velocitas unde. i. versus terminum a quo: quod motus violentus intendit in principio: et remittit in fine: ut in primo libro habitu est. Sed in predictis maxima velocitas motus inuenitur circa medium. C. Dubitatur autem que pars vocatur predicta. Nam quicquidque principium aut mouentur secundum motum naturalem: sicut cum lapis deorsum iacitur. et sic versus quo motus intendit in fine vel mouetur violenter: sicut cum lapis iacitur sursum: et sic motus eius versus est intensissimus in principio: non autem in medio. dicit autem simpliciter quod predicta hic pars vocatur corpora aialium que mouentur ab aia non in sursum directe neque directe in deorsum: sed quasi in latum ad modum sagitte et aliorum predictorum: per quod Aristoteles hic ea predicta vocat: manifestum est autem quod in motibus aialium: maxima velocitas non inuenitur: neque a principio: quodammodo paulatim membra sua aialia expediunt ad motum: neque est circa finem: quia membra eorum sunt lassata: sed circa medium: quia sunt in ipso impetu motus. Sed hec expositio versus esse extorta. C. Unde Alexander dicit quod medium hic est accipiendum secundum locum. et non secundum tempus. Ad hoc enim sagitte et aliorum sic predictorum: non est neque in sursum: neque in deorsum sed in intermedio versusque maxima velocitas horum motuum inuenitur. C. Possimus nihilominus dicere. quod et in his secundum tempus accipiendum medium: talia predicta circa medium velocius mouentur. Causatur enim motus talium predictorum ex impulsu medium deferentis: quod facilius recipit impressionem mouentis quam ipsum corpus graue quod principium. ut patet in 8. physice. Et id quod multum de aere fuerit motus: velocius est motus in medio quam in principio: quia adhuc parum de aere remouebatur: vel est in fine quia incipit debilitari impressio principium. Et huius signum est: quod huius predicta non tantum impulsu faciunt in eo quod est omnino propinquum vel in eo quod est multum remotum sicut in eo quod mediocriter distat. C. Sic igitur manifestum est quod maxima velocitas cuiuslibet motus irregularis: vel est in principio: vel in medio: vel in fine: sed hec tria non est accipere in motu circulari celestis corporis: neque quantum ad tempus cum sit sempiternus secundum eius opinionem: neque est quantum ad longitudinem. i. quantum ad figuram loci que est linea circularis: que quod est sicut ducta: quasi circulariter in seipsam rediens: et est infrangibilis: non diuisa in actu. ut possit in actu designari principium et finis. et ita in circulatione celi non inuenitur secundum aliquam eius partem virtus. i. maxima eius velocitas: et per consequens neque irregularitas que fit propter intensioem. et remissionem. C. Secundam rationem ponit ibi.

Adhuc quoniam omne quod mouetur: ab aliquo quo mouetur: necesse est irregularitatem fieri motus: aut per mouens: aut per motum: aut per ambo: siue enim mouens non eadem virtute moueat: siue motus alteretur: et non permaneat idem: siue ambo transferretur: et non permaneat idem: siue ambo transferretur: nihil prohibet irregulariter moueri quod mouetur. Nihil autem horum circa celum fieri possibile

22.
22.

20.
36.

possibile. Quod quidem mouetur: ostensum est: quod primum et simplex et ingenitum et incorruptibile et totaliter intransmutabile. Adouens autem multo magis irrationabile esse tale. Primum enim primum: et simplex simplicis: et incorruptibile et ingenitum incorruptibilis et ingeniti motuum. Quia igitur quod mouetur non transmutatur corpus existens: neque utique mouens transmutabitur incorruptibile existens. Quare et rationem impossibilem irregularem esse.

Quare accipit si ex parte mouentis et mobilis ostensum est. n. in. 7. 8. p. bycoz q. oie qd mouet ab aliquo mouete mouet. Unde necesse est si in aliquo motu sit irregularitas: aut hoc fiat pp. motus: aut pp. id qd mouet: aut pp. utriusq. Si. n. mouens non semp. et equali virtute moueat: s. qnq. maiori: qnq. minori: fiet motus qnq. qd. velocior: qnq. qd. tardior. q. velocitas motus? ptingit ex hoc q. virtus mouentis pp. sua magnitudine multum diminat mobili. Et si si corpus qd mouet: p. aliqua alteratione non pmaneat in eade. dispositione. non erit equali subiectu virt. si mouentis. et ita non erit equali velocitas motus? et si si fiat transmutatio circa utriusq. s. mouete et mobile poterit e. motus? irregularis. Sed nihil hor. pot. accidere circa celum. De ipso. n. corpore mobili ostensum est supra q. e. p. mu. et simplex. q. mouet p. io. et simplici motu. et q. e. ingenitum et incorruptibile et totaliter intransmutabile: transmutatione. s. variante subam. et virtute eius. Motor autem eius multo magis ratioabile est q. sit talis. p. ditionis. Lu. n. mouens sit potius moto: si corpus qd mouet est. riuus et simplex: et ingenitum et incorruptibile: multo magis motuum eius erit tale. Ostensum est et i. 8. p. bycoz q. motor celi est incorporeus: nullam habens magnitudinem. Si igitur ipsum celum quod est corpus: non immutetur a dispositione sue sube. et virtutis: multo magis non transmutabitur motor eius qui est incorporeus. Ex quo p. q. impossibile est motum celi esse irregularem.

Etenim si fiat irregulariter: aut tota transmutatur: et quicquid quod sit velocior: et quicquid aut tardior iterum: aut partes ipsius: partes quidem ipsius quod non sunt irregulares manifestum. Ita enim utique facta fuisset distantia astroz in infinito tempore. Hoc quidem velocius moto: hoc autem tardius. Non videtur autem nihil habens aliter elongationibus: sed et neque totam accidit transmutari: remissio enim vniuscuiusque sit pp. ipotentia: ipotentia autem preter naturam. Etenim in animalibus ipotentie omnes preter naturam sunt: puta senectus et decrementum. Tota. n. consistentia animalium forte ex talibus constat: que differunt propriis locis. nulla. n. partium ipsius habet eam que ipsius regionem. Si igitur in primis non est quod preter naturam: simplicia. n. et immita et in propria regione et nihil ipsis contrarium neque utique in potentia erit. Quare neque remissio neque intensio. si enim intensio et remissio.

Clectio.

ir.

Hec proponit tertiam rationem que sumit solus ex parte mobilis. et dicit quod si motus celi irregulariter peragatur. aut hoc erit ita quod tota celi mutatio transmutetur: ita quod quicquid sit velocior: quandoque tardior: aut pres

eius. Et intelligitur tota mutatio: motus totius spere supreme: partes autem mutationis intelliguntur motus partium celi. Quod autem partes supreme spere non moueant irregulariter. s. q. vna pars celi quicquid citius: quicquid tardius moueatur ostendit supponendo quod spere stellaz fixaz sit suprema spere. nondum. n. suo tempore deprehensum erat quod stelle fixe haberent proprium motum propter motum diurnum. et id attribuit primum motum. s. diurnum spere stellaz fixaz: quasi proprium eius: cum tamen posteriores astrologi dicant quod spere stellaz fixaz habeat quedam proprium motum: supra quam ponit aliam speram: cui attribuit primum motum. Supposito ergo quod spere stellaz fixaz sit suprema spere: probat quod partes eius non moueant irregulariter: quia si singule partes eius quicquid citius: quicquid tardius mouerent. iam a longinquo tempore stelle fixe in alia distantia se haberent adinuicem quam prius vna eaz velocius: et alia tardius mota: s. huius contrarium apparet: quod inueniunt eandem figuram preseruare: et eodem modo adinuicem elongari in hoc tempore: sicut etiam inueniunt antiquissimi observatores. non ergo est irregularitas in motu primi celi quantum ad partes eius. Sed neque etiam tota transmutatio primi celi transmutatur de velocitate in remissione velocitatis. Manifestum est autem quod remissio velocitatis motus? cuiuscumque mobilis sit pp. ipotentia: sicut videmus quod corpora animalium lassant: remittit eorum motus: ois autem ipotentia et defectus est propter naturam: sicut p. in animalibus: in quibus senectus et decrementum et alia huiusmodi sunt propter naturam: quod est intelligendum quantum ad naturam particularem que est preseruatiua vniuscuiusque individui quantum potest. Unde propter naturam eius est quod deficiat in preseruando: non autem est propter naturam vlem: ex qua causa non solum generatio s. et corruptio. et per omnes alij defectus ad corruptionem tendentes in his inferioribus. Dicit autem natura vltis vltis actiua in causa vniuersali: puta in corpore celesti. id autem defectus propter naturam particularem in animalibus accidere possunt: quod tota substantia animalis consistit ex talibus corporibus que distant a propriis locis. componit. n. corpus animalis ex quatuor elementis: quorum nullum tenet proprium locum. Et quod ea que sunt propter naturam non possunt esse sempiterna: ut patet ex his que supra dicta sunt: necesse est quod quicquid animalibus accidat corruptio et defectus: s. in primis corporibus. s. celestibus nihil potest accidere propter naturam. quod sunt simplicia: non autem mixta ex diuersis: et in proprio loco existunt et nihil est contrarium eis: ut p. ex his que in primo libro dicta sunt: et ita in eis non potest esse aliquid ipotentia. Et id in eis non potest esse aliquid remissio. i. diminutio velocitatis: et per omnes neque intensio. i. velocitatis augmentum. quod ista duo sic se inuicem sequuntur: sicut. n. quod intendit motus? procedit a remissione ad intensum: ita cum remittitur: procedit ab intenso ad remissum. Quartam rationem ponit ibi.

Adbuc autem et irrationabile infinito tempore potens esse mouens: et rursus alio infinito impotens. Nihil enim videtur existens infinito tempore preter naturam. Impotentia autem preter naturam. Neque equali tempore preter naturam et semper naturam: neque totaliter potens et impotens. Necesse autem si remittitur motus? infinito remitti tempore.

Quare rursus sumit ex parte mouentis: et procedit ex quadam divisione. Si. n. in motu celi sit intensio et remissio: hoc autem potest esse nisi tribus modis. Uno modo ut semp. intendat: vel semper remittat. Alio modo: ut quicquid intendat: et quicquid remittatur. Et hoc dupli. Uno modo ut tota intensio et tota remissio sit simul: quod quidem supposito quod celum moueatur tempore infinito semper eius opinionem sequitur quod infinito tempore prius intendat motus? eius? et postea remittat et e contrario: Alio modo: ut vicissim quandoque remittat. quicquid intendat. Sed quodlibet istorum est impossibile. s. ipotentia est quod in motu sit remissio intensio. p. s. ostendit impossibile esse quod infinito te

lec.
4.
lec.
7.
lec.
6.

lō.
38.

potere itēdat prius et postea infinito tempore remittat vel eodē uerso. secūdo ostēdit impossibile esse qd sep itēdat: vel semper remittat ibi (Sed adhuc neqz etc). tertio ostēdit impossibile esse qd vicissim itēdat et remittat ibi (Reliquē autē etc). Dicit ergo p̄rio qd irrationabile ē qd motus celi infinito tempore sit potēs: et velociter moueat: et rursus alio infinito tempore sit ipotēs: et tarde moueat. Nā remissio motus cā ē ipotētia: itētio at ex potētia. Et h idē irrationabile ostēdit duobus medijs. p̄rio qd qd nihil p̄ter nām uide existere tempore infinito. Ea. n. qd sūt fm nām sūt semper: vel in maiori parte. ipotētia aut ē p̄ter nām: ut habitum est ergo impossibile est qd aliqd infinito tempore sit ipotēs. Secūdo qd nō est equale tēpus eius qd est fm naturam et ei qd est p̄ter naturam. qd id qd est p̄ter naturam: est in paucioribus. id at qd est fm naturam: est ut i pluribus vel semp: s; potentia rei est fm naturam. impotentia at est p̄ter naturam. ergo impossibile ē qd aliquid tempore totali. s. tempore infinito sit potēs et impotēs. et per consequens impossibile est qd infinito tempore itēdatur motus: et iterum infinito tempore remittatur. Sed si remittitur motus celi fm modum qui dicitur ē: necesse est qd i finito tempore remittat. Quidā tñ non itelligentes itētionē Arist. accipiunt hoc quasi simplr et absolute dicitur: eo qd nō ē rō. quare magis vno tempore remittat qz alio: s; hoc est p̄ter intentionē p̄bi. C Deinde cum dicit.

Sed adhuc neqz intendi semper aut iterū remitti possibile. Infinitus. n. utiqz erit: et ideterminatus motus. Omne autem dicimus ex aliquo in aliquid esse et determinatum.

Ostendit qd impossibile sit motum celi: vel semper intendi vel semper remitti. et hoc duabus rationibus: quarū prima est: quia intensio et remissio cuiuslibet motus irregularis deficit circa terminū ipsius motus: sic motus naturalis intenditur vsqz ad aliquem terminum. et similiter motus violentus remittitur vsqz ad aliquem terminum. Si ergo intensio vel remissio motus celi nunqz terminetur: sed in infinitum procedat: sequitur qd motus celi sit infinitus: et indeterminatus. quod patet esse falsum. probatum est enim in. 6. physicoz qd qd omnis motus est ex aliquo in aliquid: necesse est qd sit determinatus. Unde etiam vna circulatio celestis ē determinata: sed motus celi dicitur infinitus. fm diuersas circulationes sibi succedentes. C Secundam rationem ponit ibi.

Lec. 13.

Lō. 39.

Adhuc autem si quis accipiat esse aliquod tempus minimum: cuius non cōtingit in minori moueri celum. Sicut enī neqz citbarizare neqz ire in quocūqz tempore possibile nō utiqz erit: sed ē vniuscuiusqz actus determinatum minimum tempus ad non excedere: sic neqz moueri celum in quocūqz tempore possibile. Si igitur hoc verum: non utiqz erit semper intensio lationis. si autē non intensio: neqz remissio: similiter enī ambo et alterum: si quidem eadem intenditur velocitate aut maiori: et infinito tempore.

Et dicit qd hoc ēt cō impossibile ē manifestū. si qd concedat cō aliqd tēpus minimum. ita qd in minori non p̄tingat moueri celū. quilibet. n. motus vel actio: h; determinatus tempus quod nō trāscendit. Quis. n. tempus sit diuisibile in infinitū: non tñ est possibile citbarizare. vel ambulare in quocūqz tempore: sed quilibet actus habet determinatū minimum tps quod nō excedit velocitate: ut. s. in minori tpe p̄ficiat. vnde nec celū possibile est moueri in quocūqz tpe: sed habet aliquod minimum tps determinatū. Ex quo patet qd nō semp intendit velocitas motus eius: qd sic velocitas eius excederet quodlibet minimum

tempus. C Si vō non semp potest intendi motus celi pari rōne neqz semper potest remitti: quia eadem ratio est de vno et de altero: sicut. n. est minimum tempus alicuius actionis: ita et maximum in quo pagit. C Posset autē aliquis p̄dicte rationi obuiare dicendo qd semper intenditur velocitas motus celi. et tamē nunqz trāscendit quoddam minimum tempus datum: si quidem fiat appositio velocitatis: nō equalis aut maior: sed semper minor et minor si cut dicitur in tertio physicoz. qd si linea diuidatur s; eandē proportionē: puta vt subtrahatur et tota linea tertia pars. et iterum a residuo tertia pars: a residuo iterum tertia pars: hoc poterit in infinitum procedere: et si eorū que subtrahuntur: posterius addatur p̄iori: fiet in infinitum additio: nec tñ pueniet vnqz ad quātitatem totius linee: quia semp erit aliquid residuū de linea: que diuidebat. si tñ subtraheret pars equalis quātitatis: vel maioris: et adderetur ad id quod prius acceptum est: oporteret trāscendere oēm quātitatē determinatā. Et similiter dicitur hic intelligendum esse: qd trāscenderetur omne minimum tps datum: quod est trāscendere omnē magnitudinē velocitatis: si semp per infinitū tps addat eādem velocitas vel etiam maior. Si vō prius adderet magna velocitas: et postea minor: et sic inde sicut dicitur est i diuisione et additione linee: nō trāscenderet oīs velocitas nec oē minimum tps: cū nō esset pura intensio: sed intensio remissioni adiuncta: quia mouens non posset equaliter addere ad velocitatem. C Deinde cum dicit.

Reliquitur itaqz dicere vicissim esse motū ad velocius et tardius. Hoc autem penitus irrationabile et fictioni simile. Adhuc autem et non latere in his rationabili: sensibiliora. n. iurta se iuicem posita. Quod quidem igitur et vnus et solum est celum: et istud ingenitum et sempiternū: adhuc at motū regulariter: i tantū nobis dcm sit. C Ostendit impossibile esse qd vicissim itēdat et remittatur motus celi. Et hoc dupliciter. p̄mo quidē qd hoc videt penitus irrationabile ē. et simile fictioni. Nulla. n. ratio assignari potest huius vicissitudinis. Secūdo qd talis diuersitas in motu celi non lateret. Opposita. n. iurta se posita magis sentiunt: et tñ nihil tale percipimus: vnde relinquit qd in motu celi nulla sit irregularitas. Ultimo aut. qd hic finit suā p̄siderationem de toto celo: epilogat in tantū dicitur ē qd sit tñ vnum celum et qd sit ingenitum et sempiternum: et qd regulariter moueatur.

Vocatis autē astris cōsequens utiqz erit dicere: ex quibus constant: et in quibus figuris: et qui motus eorum

Lectio. r.

Ostēdit p̄bi determinatū de celo: hic de terminat de stellis: et p̄rio determinat veritatem. secūdo mouet quāda dubitationes et soluit ibi (Duab; at dubitationib; etc) Circa p̄mū quatuor facit. p̄rio determinat de nā stellaz. secūdo de motu eaz ibi (Quā at vident etc). tertio de ordine earū ibi (De ordine at ipsaz etc). quarto de figura eaz ibi. (figuram autem vniuscuiusqz etc). Circa primū tria facit. p̄rio dicit de quo est itētio. scdo manifestat veritatem ibi (Rationabilissimū at etc). Tertio excludit objectionē ibi (Laloz at ab ipsis etc). Dicit ergo qd postqz determinatū ē de toto celo: p̄ns est vt dicamus de his qd vocantur astra: ex quibus cōstat. i. ex qd nā sint: et quā figurā habeant: et quales sint motus eoz. C Deinde cum dicit.

Rationabilissimum autem et dictis consequens nobis vnumquodqz astrozū facere et eodem

eodē corpore: in quo existit latitudo habēs: qm̄ dicebam⁹ aliquid esse: qd̄ circūferri natū ē. Sicut. n. ignea dicentes eē pp̄ hoc dicunt: qz quod sursum corpus ignē eē dicūt: vt ratioabile existēs vnumquodqz constare ex his: in quibus vnumquodqz est. similiter z nos dicimus.

Cōfīdit ex q̄ natura sint corpora stellarū. z p̄io proponit qd̄ intendit dicēs: qz ponere vnaqz stellā eē de natura corporis sperici in quo mouet: est in se p̄sideratū valde ratioabile: eo qz loca p̄sequuntur naturas corporū. vnde ratioabile est: qz stelle p̄tineant ad naturā sperere in qua situantur: p̄sequitur etiam hoc ex necessitate ad ea q̄ supra dicimus. Dicitur est. n. qz celum habet naturam aliam p̄ter naturā quatuor elementōz: p̄ter hoc qz h̄ alium motū naturalē a motibus elementōz. s. motū circularē: vñ cū stelle moueāt circulariter sicut sperere celestes p̄s est qz habeant eandē naturam cū speris celestibus. z differūt a natura quatuor elementōz: **C** S̄ circa hoc videt̄ duplex dubitatio. prima quidē dubitatio est quia corpora stellarū vidēt̄ habere differētā ad corpora spera rū celestium: ex eo qz sunt lucida: z videntur spissiora. Ita vñ i corporib⁹ celestib⁹ eē aliqua cōtrarietas. Cōtrarietas autē cū sit cā corruptionis videtur qz corpora celestia sint corruptibilia s̄m suā naturā: quod ē p̄ ea que in primo libro d̄terminata sūt. **C** Et ad hoc d̄m ē: qz nō oīs diuersitas p̄prie loquēdo h̄z rationē p̄trarietatis: s̄ ad hoc qz aliqua diuersa sint p̄traria: duo requiruntur: quorum vnum ē qz sint nata aliquid eē i eodē subiecto vel p̄mo vel saltē remoto: calor. n. p̄trariet̄ frigiditatis: qd̄ tñ nō est natū eē in igne: s̄ est natum esse in materia ignis: q̄ ē primū subiectū: secundo requirit̄ qz diuersa q̄ sunt cōtraria: nō possunt eē simul: s̄ mutuo se expellant. Unde albu⁹ z nigrū s̄m qz sunt in mā: sint contraria mutuo se expellētia: s̄m tñ qz sunt in intellectu: non h̄t cōtrarietatem sed sunt simul: quimo vñ eorum cognoscit̄ p̄ aliud: forme autē vel q̄litates diuersē q̄ vidēt̄ eē i corporibus celestibus nullo mō sunt nate eē in eodē: nec sicut in p̄mo nec sicut in p̄io subiecto. **I**dem. n. corpus stelle est natū reduci ad dispositionē ceterarū p̄tius sperere celestis: s̄ nec eodē modo: s̄ s̄t autē oīs dicere formas s̄ q̄litates cōtrarias q̄ sunt in inferiorib⁹ eē aliq̄ i corporib⁹ celestib⁹ nō qd̄ vniuoce s̄ sicut in causis vniuersalibus p̄ quādā similitudinē ad modū quo forme q̄ sūt particulariter in materia sensibili: sunt vniuersaliter in intellectu. Et id̄ sicut nō in intellectu. ita nec in corporibus celestibus sunt sub ratione cōtrarietatis: vnde z plato dicit qz in corporibus celestibus sūt excellētē seu sublimitates elementōz quasi primordiales eorum actiua p̄cipia. Cōparantur. n. corpora celestia ad elementaria sicut actiua ad passiva. Et id̄ e contrario accidit in corporibus celestibus z elementaribus. nā corpora elementaria q̄to magis cōgregantur p̄ spissationē: tāto sūt magis materialia z passiva z min⁹ habentia de luce: sicut patet in terra que ē dominatur in corporibus mixtis: sed in corporibus celestibus quāto est maior cōgregatio per modū in spissationis: tāto magis multiplicat̄ luminositas. z virtus actiua: sicut patet in ipsis corporib⁹ stellarū. **C** Sic igit̄ p̄ qz talis diuersitas que in corporibus celestib⁹ apparet: nō vñ habere rationem cōtrarietatis. Unde non legit̄ qz sunt susceptiua corruptionis: sequeret̄ autem hoc: si ibi esset vera cōtrarietas sicut in primo Arist. ostendit. **C** Secunda dubitatio est: qz cū in corpore celesti appareat diuersitas inter stellas z reliquas partes sperarum: videt̄ qz non sint simplicia corpora. **C** Sed dicendum est qz ita tantum dicuntur corpora simplicia: in quātū non sunt composita ex contrariis naturis. Est tamē in eis aliqua diuersitas s̄m naturam speciei: licz conueniant in natura generis sicut conueniunt in cōi ratione motus quia circulariter mouentur. **S**ecunda sibi (Sicut enī ignea zc). ostendit hoc etiam esse consonū aliquid dicitis aliorum. Dicimus enī qz sicut illi qui dicūt stellas eē igneas: propterea hoc dicunt: qz celeste corp⁹ existimāt ignē esse: quasi rationabile sit qz vnumquodqz astrum cōstet ex natura illarū sperarū in quib⁹ ē. Ita et nos dicimus qz stelle sunt de nā alia a nā quatuor elementōz: pp̄ h̄: qz supra probauimus celos tales esse. **C** Deinde cū dicit.

Calor autem ab ipsis z lumen generatur attrito aere ab illoz latitudo. **N**atus est enim motus ignire z ligna z lapides z ferrum. **R**ationabilis igitur propinquius igni: pp̄inquitur autem aer: velut z i latis sagittis: **D**e qd̄ ipse enī igniuntur sic: vt liquecant plūbee. **E**t qm̄ igniuntur iste: necesse z cum qui in circuitu ipsarum aerem hoc ipsum pati.

C Excludit obiectionem qua quidā opinabatur stellas esse de natura ignis sic argumentantes. **E**sse calidum z luminosum videt̄ esse proprium ignis: sed stelle calefaciunt z illumināt. ergo videtur qz sint de natura ignis. **E**t circa hoc tria facit. primo soluit hanc obiectionē p̄ quoddam exemplum. scdo ostendit differētā exempli ad propositum sibi (De quidem ipse zc). tertio respōdet ta cite questionē sibi (In hac maxime zc). Dicit ergo qz calor z lumen generatur a stellis per quandam cōtritionē suę confricationem aeris ex motu eorum: non propter hoc qz sunt ignea. **V**idemus enim qz motus natus ē ignire z ligna z lapides z ferrum. vnde multo magis rationabile est: qz per motum possit igniri corpus qd̄ est propinquius igni q̄ predicta corpora: qz eorum que sunt sibi propinquiora: facilius est transmutatio inuicem: aer autem propinquius se habet ad ignē: q̄ corpora predicta. vnde aer magis pōt igniri ex motu q̄ predicta corpora. **E**t ponit exemplum de sagittis que cū sint plūbee q̄tū ad aliquā sui partē: ex vehementia motus sic calefiunt vt quādoqz liquecat plumbum. **E**t qz iste sagitte igniunt̄ ex motu: necesse est: qz multo magis aer qui ē i circuitu sagittarū ignit̄. **N**ec hoc est intelligendum qz calefactio sagittarū sit cā calefactionis aeris: sicut simplicius itellerit: sed magis est intelligendū qz calefactio aeris p̄ motum: sit causa calefactionis sagittarū vt exposuit alexander. **A**ristoteles enim vult pbare p̄ locū a minorē qz si sagitte calefiunt: necesse est qz aer circumstantis calefiat qui est propinquior nāe ignis: vt supra dixit: non autē per locū a cā vt itellerit simplicius. **D**einde cū dicit.

De quidē ipse incalescunt p̄pter i aere ferri: qd̄ pp̄ plagā motus sit ignis. **E**orum at̄ q̄ sursum vnumquodqz in spera fertur: vt ipsa quidē nō igniāt aerem autem sub circularis corporis spera existentem: necesse est lata illa incalescere.

Ostendit differētā exempli inducti ad propositum: z dicit qz ipse sagitte calefiunt: sed hoc non accidit i stellis: quia vnaqueqz stellarum non fertur per aerem: sed i propria spa separata ab aere. **E**t id̄ ipse stelle non igniuntur nec calefiunt. **T**um quia sunt lōge ab aere qui igniuntur per motum. **T**ū etiā quia non sunt susceptiue peregrine impressionis: sed aer qui existit sub spera corporis circularis necesse est qz calefiat per motū sperere celestis: quia. s. ex ipso motu sperere celestis mouet̄ nō solū ignis: sed etiā aer vsqz. s. ad istum aerē qui infra mōtes cōtinet̄ vt apparet ex motu comatarū stellarum: vt dicit: in primo methauroz. **C** Deinde cum dicit.

Et hac maxime cui sol extat infirius: propter que approximante ipso z oriente z super nos existente generatur calor. **Q**uod quidem igit̄

L5.
42.Zcc.
2.

tur neq; ignea sunt. neq; in igne feruntur: tãtũ nobis dictum sit de ipsis.

Respondet tacite obiectioni. si. n. per motum speræ celestis aer inferior ignitur: cum spera celestis continue moveatur: videtur esse consequens q; semper debeat esse equis calor in aere. s. estate et hyeme: nocte et die: cuius rursus videmus. Sed ad hoc ipse respondet q; maxime calor ignitur per motem illius speræ cui sol est infusus: et id generatur calor: propter propinquitatem solis ad nos. Et hoc dupli. vno modo s; q; per suum ortum ascendit ad nostrum hemispherium superius. Alio modo in quantum accedit ad summitatem capitum nostrorum: sicut. n. e. maior calor in die q; in nocte: ita et est maior calor in meridie q; in mane. ultimo autem concludit epilogando tñ dictum esse de stellis q; neq; ipse sunt ignee nature: neq; etiam feruntur in corpore igneo: s; supra speram ignis i speris celestibus. **E**st at; hic prior dubium: cū Arist. proponat q; ex motu stellarum generetur calor et lumen: vñ hoc i sufficienter manifestare cum non manifestet de lumine: s; solum de calore. Et ad hoc respondet alexander q; id qd pertinet ad lumen reservat ad determinandum ad libit de aia: in cuius. secundo dicit lumen non est proprium ignis: sed est aliquid cõe sibi et supremo corpori. Sed cū Arist. hic dicat q; utrumq; eorum generat ex contritione aeris: melius est vt dicamus: q; utrumq; Arist. hic manifestat: per hoc: q; ostendit ex motu superiorum igni inferiora corpora: in igne autem invenitur calor et lumen. **S**ed adhuc dubium est ex qua natura contingat q; motus habeat virtutem igniendi siue calefaciendi. Ad quod respondet averroys in suo commento. q; proprium e calidi esse mobile et ideo cum aliquid actu movetur fit etiam actu calidum. **S**ed hoc non vñ vñ: primo quidem q; moveri non est proprium calidi sed cuiuslibet corporis naturalis. Nam ea q; moventur motu recto: in suis locis quiescunt: moventur autem existentia extra sua loca. corpora autem celestia moventur circulariter in suis locis. que neq; sunt calida neq; frigida. secundo quia posterius non est causa prioris: si ergo moveri sit proprium calidi: magis erit calor a causa motus q; econverso. Et ideo dicendum est q; sicut probatur in. viij. phycor: motus localis est primus motus in quolibet aut genere: id qd est primus est causa eorum que sunt post i eodem genere: vnde motus localis est causa alterationis q; est prima inter alios motus: et precipue est causa alterationis: q; est calefactio. Alteratio at; s; omnes alias qualitates causat ex alteratione primarum quattuor qualitatum. inter quas due active. s. calidum et frigidum: sunt priores passivis. s. humido et sicco. Calidum autem est prius frigido: sicut forma privatione vt patet ex supra dictis. vnde motus localis ex virtute motus celestis: qui est prius localium motuum est causa caloris. **D**ubitat autem ulterius cum sol immediate non tangat aerem neq; ignem quomodo ex motu solis causat calor i aere et igne. **R**es. n. media corpora celestia. s. speræ venis mercurij. et lune ex motu solis calefiunt. **A**d qd respondet alexander: q; nihil prohibet ab aliquo agente aliquid alterari per medium: ita tñ q; illud medium non alteret: sicut piscis qui dicitur stupor: stupefacit manus piscatoris mediante rhete: qd tñ non stupefcit: recipit tñ aliquid impressionem piscis s; suum modum: alio tñ modo q; man? Ita et sol imprimat aliquid i corpora celestia media non tñ calefactione: sed impressio solis puenit ad corpora inferiora: p modum calefactionis s; eorum conditione. **S**ed contra hanc responsionem videtur esse q; Arist. dicit q; calor causatur in aere trito vel compresso p motum stellarum: hoc at; non est possibile: q; contritio vel compressio a motu solis perveniat ad aerem nisi media corpora celestia coterantur: qd est impossibile. Et id averroys in commento dicit q; totum corpus celeste movetur motu diurno q; vñ aial totum: motus at; planetarum proprii sunt q; motus partium aialis. Causat at; calor in aere precipue ex motu totius celi q; est motus diurnus:

Xcc.
14.

vnde et Arist. dicit q; approximante sole: et oriente: et super nos existente: generat calor: qd quidem fit per motum diurnum. Manifestum est at; q; corpus alterans non alterat solum s; extremam superficiem qua tangit corpus alteratum: sed s; suam totam profunditatem vel grossitiam. Et huius signum est q; corpus tenue: non est ita efficax ad alterandum sicut corpus huius profunditatem: vel grossitiam supposita identitate nature. Et ita totum celum calefacit. non solum s; infimam speram sed s; totam grossitiam celi q; vna alteratione. Et id alteratio sequitur in istis inferioribus: non solum s; orbem lune qui immediate contingit inferiora corpora: sed etiam s; virtutem stellarum: in quibus est magis adunata: et quasi commistata virtus activa celestis corporis: et precipue s; virtutem solis: q; excedit corpora alia virtute et magnitudine. Quia igitur totum celum agitur q; vñ corpus s; motu diurno: non est intelligendum q; deorsum vna spera imprimat in aliam s; q; totum celum vna impressione alteret inferiorem aerem virtute solis et aliarum stellarum quando nobis appropinquat. Sed et hoc ratio non videtur esse sufficiens: vt simplicius dicit. primo quidem q; si s; contritionem vel ipsionem aeris ex motu celestis corporis parte sole causaret calor aeris. primo quidem sequeret q; loca q; sunt inferiora minus calefieret: tãq; magis remota a motu calefaciente. nunc autem videmus contrarium. Nam i planitie est maior calor q; in montibus. Secundo q; cū spera terre se habeat p modum puncti ad speram solis sol supra terram existens vñ ex omni parte quasi equaliter est nobis propinquus: et ita non deberet esse tanta differentia calefactionis ex sole quanta apparet inter mane et meridiem et inter hyemes et estatem. Tertio q; nulla ratio esset quare minor esset calor in locis umbratis q; in locis in quibus radii solis pueniunt. Et eisdem rationibus probatur q; sol non calefacit q; ignee nature existens. Et id simplicius dicit: q; a solis corpore egrediuntur radii: quos dicit esse corporales: q; p celestia corpora q; sunt infra solem q; sunt imalia sine contritione penetrare possunt. p aerem at; penetrant p aeris poros: s; a corporibus solidis. s. terra et aqua reflectunt ad equales angulos: q; vt probant prospectivi: omnis reflectio fit ad equales angulos. Quia si ergo radii solaris puenit terram diametraliter radii reflectitur in seipsum: et sic fit maxima ipsissatio. q; cat maximam calorem: et h; q; sol est directe super summitatem capitum ipsorum: q; tunc autem sol est magis distans: tãto generat minor calor: et inde est q; in hyeme et apud ortum solis vel occasum fit minor calor in aere: q; radii solares pcutiunt terram s; angulos magis obtusos. vnde radii infusi magis distat a radiis post obiecta: q; p hoc Arist. signanter non simpliciter dicit q; sole magis appropinquante generat maior calor: sed addidit oriente: et super nos existente: vt intelligatur approximatio per respectum ad summitatem capitum nostrorum. non autem s; quantitate linearum a sole ad nos ductarum: q; fere ex omni parte sunt equales. Et siquidem intelligat simplicius in his verbis radios esse corpora contritionem aeris: et ipsissantia: q; p hunc modum calefacientia: expresse falsum dicit: probatur enim Arist. in secundo de aia q; radius neq; e corpus neq; defusus corporis alicuius. si vero dicat esse corporales: q; ad modum corporum se habent: in quantum directe pueniunt et reflectuntur a corpore ipso: q; radii penetrare non possunt: sic verum dicit. Tales. n. reflexiones per contra resistantiam corporum: non solum competunt corporibus sed etiam qualitatibus. nam et calor reflectitur cum invenit obstaculum: et similiter huiusmodi. Si quis autem diligenter consideret omnia q; dicta sunt aliquid vera sunt: vñ cit. n. Ari. q; a stellis generat calor et lumen trito aere ab illorum latione: quod non videtur sic intelligendum q; calor et lumen generentur per aeris contritionem ex motu celestium corporum. Non. n. agitur hic de lumine ignis generati ex motu: vt prius dicebat: sed de lumine quod causat ab his stellis in quantum sunt entia lucida in actu: Duplex est ergo causa caloris ex corporibus celestibus in his inferioribus generati. vna quidem causa est motus: alia causa est lumen. Quare

men. dicitur tio ve sed sol causat motu larum poru quidem tas act tatem p qualita rime pe porum lis virt faciend id quoc plenill ad supc dare: v non est vnde re gldatio roys. J producti cu eoz tem. et h per acci inferior ex eoz v demeto tumodi munē v pias vi soli calo corpora luminis dia corp pora infatur in i corpa p circunf lumine q; in sup Et inde te radio: plican ma suo videt se gibiles e defacili q; illa q; calidū et Tñ tãg qualit peribus est enim tus que ue sed lo aut et de spissiora rentia q; nem vir

men. Quare autem motus causa sit calefactionis supra dictum est. Non est autem intelligendum quod mutua contritio vel confricatio corporis celestis et aeris sit causa caloris sed solum motus aeris ex superiori motu celestis corporis causatus: mouetur autem aer superior et similiter ignis secundum motum diurnum celi totius secundum veritatem solis et omnium stellarum ut Averroes dicit. Secunda autem causa calefactionis corporum inferiorum ab astris et precipue a sole est lumen: quod quidem habet virtutem calefaciendi in quantum est qualitatis actiui primi alterantis scilicet celi: et directe causat qualitatem primam inferiorum corporum que est calor. Et quod hec qualitas. scilicet lumen magis abundat in sole inde est quod est maxime potens ad calefaciendum. Reliqua autem celestium corporum: in quantum participant de lumine: que est vniuersalis virtus actiua celestium corporum: habent virtutem calefaciendi. intantum: quod etiam lumen lune est calefactiuum secundum id quod philosophus dicit in libro de partibus animalium: quod noctes plenilunii sunt calidiores: unde quidam pisces mouentur ad superficiem aque. Quod autem quedam astra dicantur infrigidare: vel humectare: Averroes in commento dicit hoc non esse per se: sed in quantum agunt calorem proportionatum unde reprehendit Auicennam: qui dicit quod stelle faciunt infrigidationem et calefactionem. Sed in hoc non recte dicit Averroes. Illud enim videtur esse per accidens: quod non per se producitur ab agente. Corpora enim celestia sunt actiua respectu eorum que sunt hic. Si igitur non per se agerent frigiditatem et humiditatem et alia huiusmodi: sequeretur quod ista essent per accessum in vniuerso. Item cum omnes forme substantiales inferiorum corporum sint ex virtute celestium corporum: quod est quod eorum virtute sint etiam qualitates sequentes species seu formas demetorum: que sunt calidum frigidum humidum et siccum: et alia huiusmodi. Dicendum est ergo quod omnia corpora celestia secundum communitatem virtutem luminis habent calefacere: scilicet secundum alias proprias virtutes singulis corporibus attributas habent: non solum calefacere et infrigidare. sed etiam omnes alios effectus corporales efficere in istis inferioribus. Et secundum influentiam luminis et harum virtutum: verum est quod Alexander dicit media corpora celestia recipere impressionem solis alio modo quam corpora inferiora. Est igitur considerandum quod secundum quod calor causatur in inferioribus corporibus ex motu astrorum et totius celi: corpora propinquiora celo. scilicet ignis. et superior aeris pars que circumferuntur secundum motum celi sunt calidiora. secundum autem quod ex lumine stellarum causatur calor: sunt calidiora ea que sunt infima: que in superioribus reflexiones radioy magis dispergunt. Et inde est etiam quod circa terram plures species rerum generantur ex virtute radioy solis: et stellarum que per reflexionem circa terram multiplicantur. Adouet autem questionem alexander si corpora celestia suo motu coterunt aerem: videtur sequi quod sint tangibilia: et videtur sequi quod sint calida et frigida: hec enim sunt prime tangibiles qualitates: ut dicitur in secundo de generatione. Sed ad hoc de facili patet responsio per id quod philosophus dicit in primo de generatione quod illa que sunt nata agere et pati ad inuicem: talium qualitates sunt calidum et frigidum: corpora autem celestia agunt. et non patiuntur. Unde tangunt et non tanguntur: vnde in corporibus celestibus non sunt qualitates tangibiles per modum quo sunt in inferioribus corporibus: sed per modum eminentiore sicut in causa actiua: non est enim ibi calidum. vel frigidum humidum vel siccum: sed virtus que est horum causatiua: similiter non est ibi graue et leue sed loco horum est ibi aptitudo ad motum circulari. Ratione autem densum inuenitur in corporibus celestibus secundum quod astra sunt spissiora: et magis commassata quam sphaere eorum: non tamen sunt differentia strarictatis: sed solum secundum additionem et diminutionem virtutis: et secundum maiorem et minorem aggregationem partium.

Quoniam autem videtur et astra translata et totum celum necessarium: aut quiescentibus vtriusque fieri translationem: aut motum: aut hoc quidem quiescentem: hoc autem motum. Lec. 11.

Respondet philosophus ostendit quod sit natura stellarum: hic determinat de motu earum: et primo ostendit quod stelle moueantur. sed ostendit vtrum ex eorum motu sonus causetur ibi. (Manifestum autem ex his etc.). Circa primum ostendit stellas non per se moueri: sed deferri eas motu orbium tribus rationibus: quarum prima sumitur per comparationem stellarum ad orbem: in qua quodam ratione vnum presupponit ex eo quod apparet secundum sensum: videmus enim totum celum et stellas moueri. Necessarium est autem hoc contingere tribus modis. vno quodam modo: ita quod vtriusque quiescat. scilicet et stella et orbis. Alio quidem modo: ita quod vtriusque moueat. 3° vero modo ita quod vnum quiescat et alterum moueat. hac autem diuisione posita: prosequitur tria membra supra dicta. Et primo sequitur primum cum dicit.

Utriusque quidem igitur quiescere impossibile quiescente et terra. Neque enim vtriusque fierent que videntur. Terra autem supponatur quiescere. Relinquitur autem aut vtriusque moueri: aut hoc quidem moueri: hoc autem quiescere. Lec. 44.

Circa quod dicit quod impossibile est dicere quod vtriusque quiescat scilicet stella et orbis: si supponatur quod etiam terra quiescat. Ad cuius posset saluari apparet motus stellarum: si et stelle que videntur moueri quiescerent: et omnes qui videntur. Quod etiam motus appareat: causatur ex motu visibilis vel ex motu videntis. et ideo quidam ponentes stellas: et totum celum quiescere: posuerunt terram in qua nos habitamus moueri ab occidente circa polos equinoctiales quolibet die sel. et ita per motum nostrum videtur nobis quod stelle in contrariam moueantur: quod quidem dicitur posuisse crastinus ponticus: et aristarcus. supponit autem Aristoteles ad primum quod terra quiescat: quod postmodum probabit. Unde relinquitur remoto primo membro: quo ponebatur celum et stellas quiescere: alterum duorum membrorum verificari: scilicet vel quod vtriusque moueat scilicet stella et orbis: vel quod vnum eorum moueat: et alterum quiescat. Deinde cum dicit.

Siquidem igitur ambo mouebuntur: irrationabile easdem velocitates astrorum esse et circuloz: vnumquodque enim eque velox erit circulo secundum quem fertur: videtur enim simul circulis constantia iterum in idem: accidit igitur simul astrumque pertransiisse circulum: et circulum allatum esse eorum ipsius latitudine pertransiisse ea que ipsius periferia.

Destruit alterum membrum scilicet quod tam stella quam orbis moueatur: et dicit quod si ambo mouentur. videtur sequi quoddam quod est irrationabile scilicet quod sit eadem velocitas stelle et circuli deferentis ipsam: bene vtriusque mouetur: oportet dicere quod velocitas vniuscuiusque stelle sit equalis velocitati circuli in quo fertur. Apparet enim stelle si cum circulis redeunt iterum in idem a quo inceperant moueri: et hoc quidem manifeste apparet si loquatur de stellis fixis. que sunt in sphaera octaua. nam omnes huiusmodi stelle si cum tota sphaera videntur vno motu moueri: ita quod stella que est in circulo equinoctiali: que est circulus maximus diuidens sphaeram per medium: in eodem tempore circuit totum circulum suum magnum: in quo tempore alia stella que est in minori circulo: versus alterum polorum: circuit circulum suum paruum. Et sic cum illud sit velocius quod in equali tempore mouetur per maius spatium: ut patet in sex philosophorum: sequitur quod stella quanto est in maiori circulo: tanto sit velocioris motus. Et si quodammodo circulus est maior: tanto motus eius erit velocior. Et potest etiam hoc intelligi ut Alexander dicit adaptando ad circulos planetarum. Nam secundum quod mouentur motu diurno: si reuoluuntur cum suprema sphaera: nisi in quantum per motum proprios planete in suis circulis per aliquod spatium retrocedunt. Et quod circulus superioris planete est maior: sequitur quod superior planeta sit velocior quantum ad motum diurnum: quod in eodem tempore per maiorem circulum reuoluitur. Sic igitur tam in stellis fixis quam in planetis: aliqualiter accidit:

q̄ simul stella pertransiit totum circulus: & q̄ circulus est motus proprio motu pertrāscendo propriam periferiam. i. circūferentiā: quod quidem intelligit̄ in q̄stā ali quod punctum signatum in circulo redit ad pristinum statum. Sic igit̄ ostenso q̄ accidat ex dicta positione easde esse velocitates astrorum: & circuloꝝ ostendit hoc esse irrationabile vt supposuerat. Deinde cum dicit.

Non est aut̄ rationabile: eandem rōnem habere velocitates astrorum & magnitudines circuloꝝ. Circulos quidem eni nihil inconueniens: sed necessarium analogice habere velocitates magnitudinibus. Astrorum aut̄ vnūq̄q̄ quodā in his non valde rationabile: siue enim ex necessitate maiori circulo latū velocius erit: palam q̄: & si transponantur astra in eos qui inuicēz circulos. Hoc quidē erit velocius: hoc aut̄ tardius. Sic aut̄ non vtiq̄z habebunt propriū motum: sed ferent̄ vtq̄z a circulis: siue a casu cōtingit. **N**eq̄z sic rationabile vt i omnib⁹ simul: circulus q̄dem sit maior: & latio velocior ei⁹ q̄ in ipso astra: vnū quidem. n. aut̄ duo hunc modum habere nihil inconueniens: omnia aut̄ sistr̄ fictioni assimilant̄. Simul aut̄ & non est in his q̄ natura quod vt contingit neq̄z vbiq̄z & in omnibus existens quod a fortuna.

Et primo quidem proponit q̄ non est rōnabile q̄ sit eadem velocitas astrorum & magnitudinis circuloꝝ: vt sc̄z tāto aliq̄d astrū sit veloci⁹ q̄to mouet̄ in maiori circulo. sc̄do aut̄ ostendit non esse inconueniens hoc dicere circa ipsos circulos: imo magis videt̄ necessarium q̄ eoz velocitates: analogice. i. p̄portionabiliter se habeāt ad eoz magnitudines: q̄ ita videmus in omnibus corporibus naturalib⁹: q̄ q̄to aliq̄d fuerit maius: tanto velocius mouet̄ motu proprio. Et sic si nō est rōnabile: q̄ velocitas stellaz p̄portionet̄ magnitudinē circuloꝝ. Est aut̄ rōnabile q̄ velocitas circuloꝝ p̄portionet̄ magnitudinē p̄prie: cōsequēs est irrationabile esse equales velocitates astrorum & circuloꝝ. **Q**uā aut̄ nō sit rōnabile q̄ motus cuiuslibet stelle p̄portionet̄ in velocitate magnitudinē sui circuli: sic ostendit. Quia aut̄ hoc cōtingeret ex necessitate naturali: aut a casu. si autem contingat ex naturali necessitate q̄ stella sit velocior: que mouetur in maiori circulo: sequit̄ q̄ si transponantur stelle in alios circulos: vt. s. stella que prius erat in maiori circulo. postea ponat̄ in minori: sequet̄ q̄ stella que pri⁹ erat tardior: sit velocior: & conuerso. Et ita videbit̄ q̄ stelle non habebūt p̄prium motum: sed mouebuntur a circulis: & ex quo stella nō cōseruat velocitatem aliquā p̄prie in suo motu: sed velocitas eius consequit̄ solā magnitudinē circuli. Si aut̄ dicat̄ q̄ hoc contingit a casu q̄ stella que est in maiori circulo veloci⁹ moueat̄: hoc improbat̄ dupliciter. primo quidē q̄ si hoc esset a casu: nō eēt rationabile in omnibus circulis & stellis hoc iueniri: sicut esse maiore circuli magnitudinē & maiorem velocitatem motus stelle. **Q**uā enim hoc contingeret i vno vel in duobus: non videret̄ esse inconueniens: sed q̄ hoc cōtingat in omnibus: & a casu: videt̄ esse quoddā ficticiū. Earenī que sunt a casu non eodē modo se habent in oibus aut̄ i pluribus: s̄ in paucioribus. sc̄do ostendit q̄ hoc nō potest esse a casu per hoc q̄ casus nō contingit in his q̄ sunt a natura: sed ea que casualiter fiunt: sunt preter nature ordinem. Unde ea que a casu vel fortuna fiūt non similiter se habent in oibus: sicut ea que sunt a natura. Cū igit̄ in motib⁹ celestīū corporum nihil sit preter naturam

vt supra habitum est: non pōt esse: q̄ hoc quod dicitur ē a casu accidat. Et ita patet nō esse verum q̄ simul circulus & stella moueatur & equali velocitate. **P**otest etiam ad hoc improbandum alia ratio induci: q̄ vt Alexander dicit: sequeretur q̄ alter motuum esset superfluus: q̄ nō contingit in his que sunt a natura. Deinde cū dicit.

Sed adhuc iterum siquidem circuli manent: astra autem mouentur eadem: & similiter erunt irrationabilia. Accidet enim velocius moueri que extra: & velocitates esse s̄m magnitudines circuloꝝ.

Inquit de tertio mēbro: & primo ostendit: q̄ non est possibile q̄ stella moueatur: & circulus quiescat. & dicit: q̄ si dicatur circulos manere in eodem situ: & stellas moueri: sequent̄ eadem irrationabilia que & prius. Accidet enim q̄ stella velocius moueatur que est extra: & si hoc referamus ad stellas fixas: dicit̄ stella esse extra que est extra polos propinquior equinoctiali. si aut̄ referamus ad planetas: dicitur esse extra stella: que est in circulo cōtinenti: cōtenti enim est infra cōtinens. vtrōq̄z eni modo circulus qui est extra est maior: & ita sequetur q̄ velocitates stellarum sint p̄portionabiles magnitudinē circuloꝝ. Secundo cum dicit.

Quoniam quidem igitur neq̄z vtraq̄z moueri rationabile: neq̄z astrum solum: relinquitur circulos quidem moueri: astra autem quiescere: & infra circulis ferri. Solum enim vtq̄z sic nullum irrationabile accidit: celeriozem. n. esse maioris circuli velocitatem rationabile eozum que circa idem centrum collocatoꝝ: sicut enim in alijs maior corpus velocius fertur p̄prie latio ne: sic & in circularibus: maior enim ablatorum ab his que ex centro maioris circuli decisio.

Itaq̄z rationabiliter in equali tempore maior circūferet̄ circulus: & non diuelli celū p̄pter hoc accidet. Et q̄ oīsum est p̄tinuū ens totum.

Verificat vltimum membrum diuisionis dicens: q̄ neq̄z rationabile est q̄ vtrūq̄z scilicet tam stella q̄ circulus moueatur neq̄z etiam rationabile est q̄ solum stella moueatur relinquit̄ q̄ circuli. i. s̄pere moucantur: sed altera s̄m se quidem quiescant: quasi nō per se mota: sed mouentur ad motum sperarū: quibus sunt ifixe: nō sicut alterius nature existentes: sicut clauus ferreus infigitur rote linee: sed sicut eiusdem nature existentes: ac si stella sit nobilior pars s̄pere: in qua congregatur lumen & virtus actiua: & hoc quidem rationabile est dicere: q̄ hoc posito: nihil irrationabile sequitur. primo enim nō est irrationabile q̄ sit maior velocitas maioris circuli: inter circulos tamen collocatos circa idem centrum hoc proprie accipiatur: oportet hoc referri ad diuersos circulos planetarum: qui s̄m intentionem Aristo. omnes sunt circa idem centrum quod est terra. Non enim astrologi sui temporis ponebāt ecētricos neq̄z epicyclos. **N**ō aut̄ poterit hoc referri ad diuersos motus: quos describunt stelle fixe in suo motu. Non enim omnium eozum circuloꝝ est idem centrū. Sed si ad stellas fixas referre velimus oportet q̄ hic nomine cētri: polus significet̄: eo q̄ sicut se habet centrū ad circulum in superficie plana: ita se habet aliquāter polus ad circulum in superficie s̄perica. Cum autem in eadem s̄pera designant̄ diuersi circuli circa eoz polos: tanto aliquis circulus est minor: & tardioris motus: q̄to est polo propinquior: sicut & inter circulos ad inuicem positos: tanto aliq̄s circulus ē minor: & tardior: q̄to est p̄pinquior centro. Cū centrum & polus sunt

25.
45.

poli
hoc
uent
to ve
motu
dius
culi
to mo
tro d
supre
is: cri
dem
omme
ctaru
niat a
circul
hoc
ius s̄
q̄ ma
temp
cidet
quod
& prec
inferi
bes q̄
profu
diuell
mouer
inferi
spaciu
spaciu
corpo
aque p
est imp
si pon
orbim
ad stell
aliter e
bauer
tatem
nō a
maior
ueretur
tinua
nori ci
minor
tōe eq̄

A

igitur
uebu
rata
non
cunt
dem
fol h
pter
fns.
firm
tulle

polus sunt indivisibilia et penitus immobilia: imo autem hoc dicitur esse rationale: quia et in alijs corporibus quae moventur motu recto: quanto aliquod corpus est maius: tanto velocius movetur deorsum. Contrario autem se habet in motu violento: in quo corpus: quanto est maius: tanto tardius movetur. unde et in corporibus quae moventur motu circulari: cum motus eorum sit regularis rationale est: quia quanto circulus fuerit maior: tanto velocius moveatur. Et quod motus maioris circuli sit velocior: patet ex hoc quod si a centro ducantur due linee recte per omnes circulos usque ad supremum: portio illa que abscinditur ab his duabus lineis: erit maior in circulo maiori: et minor in minori. Et eadem ratio est si ducantur due linee circulares a polo per omnes circulos usque ad maximum eorum. Cum ergo una dicitur duarum linearum circularium tota simul perveniat ad locum in quo erat alia: manifestum est quod in maiori circulo pertransibit maiorem portionem in eodem tempore: et hoc est velocius moveri. scilicet. 6. pertransire maius spacium in equali tempore. Sic ergo rationale erit quod maior circulus pertransibit maius spacium in equali tempore: et ita motus erit velocior. Secundo autem non accidit hoc inconueniens: quod celum diuellatur. id est. scindatur quod oportebit dicere si stelle mouentur et orbis quiescant: et precipue: quia ostensum est quod totum celum est continuus: ita quod inferiora spera tangit superiorem secundum totum. Si igitur orbis quiescerent et stelle mouerentur: si quidem stelle essent profundate in corporibus sperarum: sequeretur quod suo motu diuellerent siue diruperent ipsam speram subam. Si autem mouerentur in superficie sperae superioris: oporteret quod inferiora spera scinderent a motu stelle: vel quod esset aliquod spacium medium inter duas speras secundum quantitate stelle: et hoc spacium oporteret vel esse vacuum vel esse plenum aliquo corpore passibili quod dirrueretur ad modum aeris vel aque per motum corporis transeuntis. Utriusque autem horum est impossibile. Sed hec omnia inconuenientia evitatur si ponamus stellas non moveri per se: sed solum per motum orbium. Hec autem expositio que dicta est conuenit tam quantum ad stellas fixas quam quantum ad planetas. Potest autem aliter exponi secundum quod refert solum ad stellas fixas: quia enim probauerat quod motus maioris circuli est velocior per quantitatem portionum intersectarum a duabus lineis procedentibus a centro vel a polo: probat hoc iterum alia ratione: quia nisi maior circulus in spera stellarum fixarum velocius moueretur: sequeretur quod spera stellarum tota non esset continua sed diuelleretur per partes cum stella que est in minori circulo: si haberet motum eque velocem: oporteret quod in minori tempore suum circulum perageret: hoc enim est de ratione eque velocis quod in minori tempore minus spacium pertransit.

Adhuc autem quoniam sperica astra: quemadmodum et alij dicunt et nobis concessum dicere ex illo corpore generantibus. Spherici autem duo sunt per se: volutatio et circumgiratio: siquidem igitur mouentur astra per seipsa: altero utique mouebuntur horum: sed neutro videntur. Circumgirata quidem enim utique manerent in eodem: et non transferrentur quod et videtur: et omnes dicunt. Adhuc autem omnia quidem rationale eodem motu moveri: solus autem videtur astrozum sol hoc operari oriens et occidens: et iste non propter ipsum: sed propter elongationem nostri visus. visus enim distans longe nutat propter infirmitatem: que causa forte et eius quod est scintille videri stellas fixas: planetas autem non scintil-

lare. Planete quidem enim prope sunt. Quare potens existens ad ipsos pertingit visus: ad manentes autem tremunt propter longitudinem porrectus longe valde. Tremor autem ipsius astri facit videri esse motum. Nihil enim differt moveri visum: aut quod videtur. Sed adhuc quod neque voluantur astra manifestum. quod enim voluitur: verti necesse est. Lune autem semper paries est: quod vocatur facies. itaque quoniam mota quidem per seipsa proprijs moveri motibus rationale. His autem non videtur mota: palam quia non utique mouebuntur per seipsa. **Lec. xij.**

Remissa prima ratione ad ostendendum quod astra mouentur per motum circularium que sumebatur ex comparatione stellarum ad circulos seu orbis hic ponit rationem secundam que sumitur ex figura stellarum que talis est. Stelle sunt spherice figure. unde si mouerentur: oporteret eas moveri motu qui est proprius corpori spherico: qui est duplex. scilicet volutatio et circumgiratio. Intra autem istorum duorum motuum stelle mouentur: ergo non mouentur secundum seipsas: sed hoc quod apparet de motu earum est quod mouentur secundum motum circulares. Primo ergo proponit stellas esse spherice figure: quod quidem manifestat dupliciter. Uno modo quia omnes alij ita dicunt quod stellas esse sphericas. et ita hoc est tamquam probabile accipiendum. Alio modo secundum rationem: que sumitur ex determinatis: dictum est enim quod stelle sunt facte ex natura celestium corporum. unde oportet consistere quod habeant eandem figuram quam hoc celum. Ostensum est autem supra celum esse spherice figure. unde omnes stellas spherice figure esse: deinde ostendit differentiam motuum circularium que sunt proprie spherici corporis. et dicit quod duo sunt motus spherici corporis qui conueniunt ei per se. id est secundum rationem proprie figure. scilicet reuolutio et circumgiratio. Differunt autem hi duo motus secundum diuersitatem aris et polorum super quos intelligitur corpus sphericum moveri. et hoc per comparationem ad nos. Si enim intelligatur corpus stelle moveri super duos polos. quorum unus sit in superficie que est versus nos: et alius in superficie opposita: ita quod intelligamus arces esse lineas transeuntem per profunditatem stelle: sic stella mouetur motu circumgirationis conseruans eandem superficiem versus nos ad modum: quo mouetur mola molendini. Si vero intelligatur corpus stelle moveri super duos polos: quorum uterque accipit in quacumque parte qua coniungitur corpori sperae: sic in suo motu non semper seruabit eandem superficiem versus nos. et erit motus volutationis. Quia igitur isti duo motus sunt proprie corporis spherici: oportet si stelle mouentur per seipsas quod altero horum motuum moueantur: deinde ostendit quod neutro horum motuum cause motus: quia in eis videtur. et primo ostendit quod motus qui in stellis videtur: non sit motus circumgirationis: et hoc idem probat dupliciter. Primo quidem. quia si corpus stellarum moueretur motu circumgirationis: oporteret quod quelibet partes stelle mutarent loca sua nisi tota stella maneret in eodem loco secundum subiectum. diuersificato solum secundum rationem. sic patet ex his que probantur in 6. peribicorum. Talis est dispositio motus spherici: eo quod est circa centrum. et polos que non mouentur: sed hoc non possumus dicere in stellis quia huiusmodi appet sensu. videmus. nam quod stellas in oriente quod in occidente: sicut etiam hoc ab omnibus dicitur quod sperae et stelle non semper manent in eodem loco: sed de vno loco transferuntur in alium: non ergo motus que appet in eis est motus circumgirationis. Alio modo ostendit idem: quia si motus circumgirationis pueniret stellis rationale esset quod omnes tali motu mouerentur: eo quod omnes sunt unius nature. scilicet de natura celestis corporis: ut supra ostensum est. sed talis motus non appet in omnibus stellis: sed solum in sole: nec etiam in quacumque parte celi sit: sed solum quod orientem: et quod occidit. et hoc ipsum non accidit proprie ipsum sole quod circumgiret: sed proprie elongationem visus nostri a

sole. visus. n. n. q. lōge distat a sole nutat. i. tremit ppter infirmitatem suaz in q̄tum superuincit a supercellenti claritate solis. Et ista et forte est cā q. stelle fixe videntur sintillare ppter maximā distantia eaz a nobis: eo q. sūt in sphaera octaua. planete aut nō videntur sintillare: ppter b. q. sunt ppingores nobis. Et ideo visus noster potēs est in suo vigore pringere ad ipos: sed respiciens ad stellas manētes. i. fixas visus noster tremit quasi porrectus valde i longinquū pp elongationē illaz stellaz a nobis. Tremor aut q. accidit i visu nō: facit videri q. asty moueat vel b. sintillationē: sicut stella fixa. vel et fm circūgirationē sicut sol eo q. nihil differt q̄tum ad b. q. aliqd videat moueri: vtz moueat visus: vel res q. videt sic p. de illis q. nauigāt circa littora: q. q. ipsi sunt i motu: videt eis q. mōtes et terre moueant. Est aut circa ea q. hic dicunt considerandū q. pbs dicit hic q. visus n. tremit porrectus lōge valde respiciens ad stellas fixas: nō q. visus fiat extramittēdo. qd̄ improbat i libro de sensu et sensato: s. q. in huiusmodi eadē rō ē siue visus fiat extra mittēdo siue intus suscipiēdo. Conat enim visus ad videndū rē a remotis: nō solū si oporteat eum radiū visualem emittere vsq. ad corp. distans: sed etiā si oporteat eū suscipere spēm a corpe distate proueniētem q. corpis distantis debilitat ē impressio: et ideo difficilior est eā sentire. vti tur aut modo loqundi ac si visus fiat extra mittēdo: quia mathematici itavtunt in suis demonstrationib. et plures hoies ita loquunt. Moibus aut vtēdum ē vt plures: sic ipē dicit in 2. topicor. Itē considerandū est q. stellas q̄sdā vocat fixas vel manētes: nō q. oino nō moueant s. motum sue spere: sic et planete q. dicunt erratici: sed q. semp a se invicē pseruant eandē distantia et elongationē: qd̄ de planetis nō accidit. Itē q. dicit planetas nō sintillas sic simplicius dicit: intelligendū ē vt in plurib. Nam mercurius sintillat. vñ et in greco noiat stibon a sintillādo: sol etiā et sintillat et circūgirari videt: sed sintillatio qdem videt esse ex eo: q. visus nō pot̄ perfecte apprehendere rez visam: qd̄ quidē in stellis fixis accidit ppter eaz distantiam. in solo aut ppter excellentiā claritatis. Circūgirationis aut videt ex eo q. res visa potēs est ad emittendū visum in tñ q. circūuoluto spiritu visibili: videat ipē sol circūuolui. Et inde est q. maxie videt circūgirari in ortu: et b. qñ visus noster magis pot̄ deſigi in ipm: q. nō tāta vñs ē claritatis ei. ppter vapores terrenos: cū aut eleuatus fuerit ppter excellentiā claritatis nō pot̄ oculus i tātu deſigi in ipm q. sufficiat ad apparentiā circūuolutionis s. eū videt sintillatē. Alexander aut dicit q. ideo sol i ortu et occasu videt circūgirari: q. sentit duplex mot. eius scz diurnus: et mot. ppius ex cōparatione ad qetē terre: sed b. nō est credibile q. mot. solis p̄cipue quo mouetur motu ppiio possit in tā breui spacio p̄cipi: cū vñ etiā in multis dieb. sentiat. Arist. etiā dicit in littera q. ista circūgirationis appet nō ppter ipm solē: sed ppter elongationē visus nostri. Et est sciēdum q. plato posuit stellas preter hoc q. mouentur motu orbium: moueri motu circūgirationis: quod quidē simplici. nitē ondere esse verum multipliciter: primo q. cuz stelle sint corpora nālia: o. q. haboāt aliqū motū nālē: et q. sunt de nā celi: oportet q. fm seipās moueantur motu circulari q. ē circūgirationis. Secundo q. stelle s. plures sūt corpora animata: et ita op. q. per se moueant. Et q̄uis sint quodāmodo pres orbium: hñt tñ fm seipās ppiā integritatē et circūgirationem. 3. q. cū figura spherica sit aptissima ad motū circularē: sicut est ineptissima ad alios motus. videt q. stelle moueantur circulariter motu circūgirationis fm seipās. et fm b. plato posuit q. stelle fixe mouentur duob. motibus. scz motu circūgirationis fm seipās: et motu orbis: q. videntur moueri ab oriente in occidentē: stelle aut erraticē mouentur fm ipm tribus motib. scz motu circūgirationis. et motu ppiis orbis. et motu supremi orbis: qui ē motus diurnus. Dicit enim simplicius q. Arist. hanc pōnē non intēdit nunc in

probare. Non. n. offit q. stelle nullo modo circūgirat: sed q. iste motus qui sensibiliter appet in stellis nō est circūgirationis: q. circūgirata manēt in eodē loco fm motus: stelle aut fm motū qui est in eis videt q. nō maneat in eodē loco. q. circūgirationis videt in sole apertius in ortu et occasu: ppter hoc ondit q. id quod i eo videt de huiusmodi motu nō est ppter seipm: sed ppter passionē visus nostri. Sed q. ppositū Arist. fuit nō recedere ab eis q. ad sensū apparēt. q. talis circūgirationis nō sensibilis a pparēt in stellis: id nō asseruit hunc motū in stellis esse: licet non directe iprobauerit simul etiā q. mot. celestium corporum causant motus inferiorum corporum in q̄tum appropinquant vel elongant a nobis: fm autem huiusmodi stellarum circūgirationē nullus defectus deprehendit in istis inferioribus: nec fm hūc motū stelle appropinquant vel elongant a nobis. Et ideo Arist. nō curauit hunc motū attribuere stellis. Deinde ondit q. stelle nō mouentur motu volutationis. Illud. n. quod reuoluit: necesse est q. reuoluat ita: scz q. nō semp eadē superficies ei. appareat: sed videmus q. in aliquo astro: scz in luna semp eadē superficies nobis appet: scz illa superficies q. vocat facies: eo q. appet in ea qdā distinctio. sicut in facie hois qdā distinctio s. qdā lineationē videt. Et sic p. q. luna nō mouetur motu volutationis. Et eadē rōne nec stelle alie: qm cū sit eadē nā oium stellarum: eadē rō videt eē de vna et de alijs. et ita cōcludit q. q. stelle si p se mouerent rōnabile esset eas moueri ppiis motib. qui sunt regiratio et volutatio. his at motib. nō mouentur vt ondit: p̄s est q. stelle per seipās nō moueant. Considerandū est et q. cū illius diuersitatis q. in superficie lune appet a diuersis diuersimode assignat. Quidā. n. dicit. q. cā illi. diuersitatis ē aliquod corp. interpositū inter nos et lunā: quod prohibet nos ne videam. totali claritate lune: vñ ex illa parte qua inter visum n. et lunā interponunt huiusmodi corpora: videt eē quedā obscuritas: ex eo q. claritatem habere in illa pte nō videm. Sed b. nō pot̄ eē: q. illud corpus interpositū inter nos et lunā: nō eodem mō interponit inter lunā et visū hois in q̄cūq. pte mundi. et ita nō videt filis dispō in luna ex oī pte mundi. Sic igit nō videt filis dispō eclipsis solaris ex oib. p̄tib. mundi ex interpositione lune inter solē et visū n. q. circa p̄dictā diuersitate lune nō accidit: nā filis videt ex oibus p̄tib. terre siue orientibus siue occidentalibus: siue australibus: siue borealibus. Alij vō dicunt q. huiusmodi obscuritas apparēt i luna est quedā similitudo alicui. corpis: puta terre aut maris. aut montū q. resultat i luna ad modū q. resultat forma i speculo. Et b. et tollit per eandē rōnem. q. si huiusmodi forma in speculo viderentur ex quadā reflexione visualium radiorum vel etiā formarum visualium nō ex omni parte terre filis diuersitas apparēt in luna. sicut nec forma in speculo apparēt fm eandē dispōnē vndiq. aspiciēt. q. reflexio fit ad loca determinata fm p̄portionez corporum ad q. fit reflexio. et p̄pterea fm b. ratio Arist. nō valeret. q. posset dici q. semp talis diuersitas apparēt nobis in luna. nō q. semp eadē eius superficies sit ad nos p̄uersa. s. q. q̄libet eius superficies ex p̄dictis causis recipit in se hūmōi appariētā qñ ad nos p̄uertunt. Et id alij dicunt meli. q. rō quare talis diuersitas videt in luna est ppter dispōnē sue substantie. nō at ppter interpositionē alicuius corpis vel quācūq. reflexionē. Et hor. est duplex opinio. quidā enim dixerunt: q. forme effectuum sūt quodāmodo i suis causis: ita tñ q. q̄to aliqua causa est superior: tanto diuerse forme effectuum sūt in ea magis vniiformiter: q̄to vō est inferior: tanto forme effectuum sūt in ea magis distincte. Corpora aut celestia sunt causa inferiorum corporum inter corpora celestia infinitū est luna: et ideo in luna fm inferiorem superficiem eius cōiunctur quasi exemplaris diuersitas corporum generabilium. et ista fuit sententia iambici. Alij vō dicunt q. licet corpora celestia sint alterius nāe a quor. elementis: p̄existit tñ i corpib. celestib. sicut in

Sec.
5.

sicut in causis proprietates elementorum: non tamen eodem modo sicut in elementis: sed quodammodo excellentiori modo: et inter elementa supremum est ignis: qui plurimum habet de luce. Infimum autem terra: que minimum habet de luce. Et ideo luna que est infima inter corpora celestium: proportionatur terre et assimilatur quodammodo nature ipsi. Et ideo non totaliter est illustrabilis a sole. Unde ex illa parte qua perfecte illustratur ab eo: videtur in ea esse quendam obscuritatem que quidem obscuritas semper appetit eam eandem dispositionem in luna: quod non esset si luna reuolueret: quod paulatim imutaretur aspectus talis obscuritatis.

A hoc autem irrationabile nullum organum ipsis dedisse naturam ad motum: nihil enim ut contingit facit natura. Neque de animalibus curasse: sic autem preciosa desperasse sed videtur quemadmodum studiose factum exauferre oia: per que contingebat procedere per seipsa: et quod plurimum distant ab habentibus organa ad motum.

Propter quod et rationabiliter utique videbitur totum celum sphericum esse: et unumquodque astro. Ad eum enim quidem qui in ipso motu sphaera figurarum marie utilis: sic enim utique et velocissime mouebitur et maxime retinebit sui ipsius locum. Ad eum autem qui in anterieus locum ineptissima. Nequaquam enim simul motiuis per seipsa: nihil enim depressum habet neque eminens: sicut rectilineum: sed plurimum distat a figura processuorum corporum. Quonia igitur oportet celum quidem moueri eo qui in ipso motu: alia autem astra non procedere per seipsa: rationabiliter utrunque erit sphericum: sic enim utique maxime hoc quidem mouebitur: hoc autem quiescet. *Lec. xiiij.*

Remissis duabus rationibus ad ostendendum quod corpora stellarum non mouentur secundum seipsa: sed feruntur per motum circularum siue sphaerarum: hic ponit ad idem tertiam rationem quam sumit ex figura stellarum: et dicit quod si stelle mouerentur motu progressiuo quasi circulos suos pambulantes: irrationabile videtur quod non dedisset eis instrumenta convenientia ad motum localem. Nam enim non facit suos effectus qualitercumque contingit. et sic precipue obseruat in nobilioribus effectibus: et ideo non est rationabile quod non curauerit de animalibus terrestribus attribuens eis instrumenta convenientia motui progressiuo. et quod despererit sic preciosa corpora: scilicet stellas ut non dederit eis instrumenta apta ad motum progressiuum: sed videtur quasi studiose factum a natura: quod non mouerentur stelle per seipsas: et hoc quod abstulit eis oia instrumenta quibus possent progressiuo motu moueri secundum seipsas: et est quod plus est: quod stelle maxime distant a figura animalium huiusmodi instrumenta ad motum progressiuum apta. Nam huiusmodi animalia quanto sunt perfectiora: tanto habent maiorem diuersitatem in partibus: stelle autem habent maximam uniformitatem vniuersam: eo quod sunt sphericæ figure. Et rationabiliter videtur esse factum. quod totum celum sit sphericum et vnaqueque stella. Nam spherica figura videtur esse maxime utilis ad motum circulaarem: quo sphericum corpus mouetur in seipso. id est non mutat locum secundum totum nisi ratione: sed solum secundum partes. ut patet in. 6. philosophorum. propter hoc enim quod corpus circulariter motus est sphericum: velocissime mouetur. Tunc quod linea circularis est minima inter omnes figuras continentes equale spacium. Tunc etiam quod corpora rectilinea non habent uniformem mo-

tum ex omni parte quod magis figuratur ex illa parte quam habet superficiem planam quam ex parte angulorum. unde cum spherica figura ex nulla parte habeat planitiam sed ex omni parte stet in vno puncto. id est in angulo: quod constat corpus sphericum velocissime moueretur motu circulari: similiter etiam maxime retinebit proprium locum quod scilicet nulla pars eius incipiet esse nisi vbi alia fuit: quod in corporibus rectilineis non contingit: propter precipue minentiam angulorum: sed figura spherica est maxime inepta ad motum quo proceditur in anterieus. In nullo. nam. similatur corporibus animalium que mouentur per seipsa. In corpore enim spherico nihil est depressum vel supereminens. si inuenitur in corpore rectilineo. sed figura spherica plus distat a figura corporum animalium que mouentur motu progressiuo: sed quandoque elevationem et depressionem. unde et membra animalium in suis iuncturis sunt flexibilia ut sunt apta ad motum progressiuum: quod ergo oportebat quod totum celum et ipsa sphaera moueretur motu circulari: et quod stelle non mouerentur motu progressiuo rationabiliter factum fuit quod utrumque esset sphericum: scilicet sphaera et stella: quod propter hoc quod celum est sphericum est aptum ad motum circularem: propter hoc autem quod stelle sunt sphericæ: sunt inepte ad motum progressiuum. unde non mouentur in circularibus: sed manent delate per motum circularum. Et potest autem hic esse dubitatio cum corpora sphaerica non precipiant visu: eo quod sunt dyaphana. et posset dici quod stelle mouentur quasi in aere quare hoc Aristoteles permittit inquirere. Sed dicendum quod multipliciter appetit ex his que Aristoteles docet: esse in celo non solum corpora stellarum distincta. sed etiam sphaeram. primo quidem ex hoc ipso quod ostendit stellas non per se moueri hoc motu qui in eis appetit. Secundo ex ratione quam supra premisit: quod nulla esset ratio quare stella quam peragitur minorem circulum velociter moueretur: quod tamen haberet rationem supposito motu circularum quod maior circulus realiter proprio motu velocius mouetur. Tertio quia Aristoteles in principio huius libri probauit esse aliquid corpus quod circulariter mouetur. motus autem stelle si per se moueretur absque orbe: esset processiuus et non circularis: quia non moueretur in eodem loco. Quarto apparet quod illud spacium in quo stelle mouentur non potest esse vacuum: eo quod impossibile est esse vacuum in natura: ut in quarto philosophorum probatum est: si vero sit plenum aliquo alio corpore quod non precipiat ad naturam stellarum: puta igne vel aere: manifeste est inconueniens duplici ratione. primo quod non esset conueniens. ut idem esset locus corporum generabilium et corruptibilium: scilicet ignis et aeris: et corporum incorruptibilium: scilicet stellarum: cum diuersa corpora habeant diuersa loca naturis eorum proportionata. et quod non est rationabile quod corpora inferiora sint continua et corpora celestia sint adinuicem discontinuata: Relinquitur ergo quod totum illud spacium in quo stelle videntur moueri: est plenum celestis corpore: quod pertinet ad ipsam substantiam sphaerarum. Quinto etiam appetit ex hoc: quod sol et luna mouentur super circulos seinuicem intersecantes: quod appetit ex hoc: quod luna quoniam est australior quoniam borealior respectu circuli in quo sol mouetur. Manifestum est autem quod intersectioes duorum circularum qui dicuntur nodi siue caput et cauda non semper sunt idem punctus: alioquin semper in eisdem punctis fieret eclipsis solis et lune: que non possunt contingere nisi luna in iunctione vel oppositione exite: circa aliquem nodum predictorum. Si autem hec diuersitas accideret solummodo per motum lune sequeretur quod luna non moueretur circulariter sed secundum elicam figuram: quod est contra naturam celestium corporum. Sic ergo patet quod iste circulus lune habet suum motum: et eadem ratione circulus solis et aliarum stellarum. Est autem considerandum quod cum Aristoteles dicit non esse rationabile quod non curauerit de animalibus. et quod corpora sic preciosa reliquit stellas non vocat animalia: quod ut Alexander dicit sensituum constituit animalia. In celestibus autem corporibus si sunt animalia non est virtus anime sensitivæ sicut etiam neque nutritiva. unde non dicuntur animalia nisi equiuoce: ex eo: scilicet quod habent animam intellectualem. Sed hoc simpliciter in commento suo nititur probare: quod omne quod est honorabile magis est attribuendum celestibus corporibus quam terrenis. cum ergo sentire pertineat ad dignitates

Lec.
4. p.
libriLec.
4.
Lec.
17.
17.
7. 14.

Lec. 6.
Lec. 21.
Lec. 17.

corporis: videt q̄ multo magis celestia corpora sentiant q̄ terrena. C. D. Cum corpora celestia se invicem tangant inconueniens videt q̄ etiam se invicem non sentiant. Concedit igitur q̄ in corporibus celestibus sunt tres sensus: scilicet visus auditus et tactus. excludit autem ab eis duos alios sensus maiiores: scilicet olfactum et gustum. Est igitur videndum quod horum sit finis secundum Aristotelem. qui videt sentire quod in corporibus celestibus non sit alia de partibus anime nisi intellectiva: dicit enim in. 12. methaph. q̄ primum mouens mouet celum: sicut desideratum: non quod desiderio sensus: sed desiderio intellectus: et in secundo de anima dicit: quibus inest rationatio communis puntur his et reliqua omnia: quasi hoc non sit verum in corporibus incorruptibilibus quibus opinatur intellectum vel rationem inesse absque alijs potentijs anime. C. Sed dubium videt facere quod dicitur in tertio de anima. non potest inquit corpus habere animam et intellectum discretiuum: sensum autem non habere: non mansura nisi maneant semper in eodem loco: sicut plante et animalia immobilia: genera sunt generabilia et corruptibilia: sicut patet in hominibus et in alijs hominibus animalibus. Subdit autem. Aut vero neque ingenerabile: per quod videt significare quod neque etiam corpus aliquid sit ingenerabile et incorruptibile: sic sunt celestia corpora: quod scilicet habeant intellectum sine sensu. et ad hoc perbandum subdit. Quare. n. non habeant: scilicet sensum cum habeant intellectum. Aut. n. melius anime aut corpori: quasi dicat: aut si quod non habet sensum: est propter bonum anime aut propter bonum corporis: et subdit. Nunc autem neutrum est: hoc quidem enim scilicet anima magis intelliget sine sensu. hoc autem scilicet corpus nihil magis erit id est non erit durabilius propter id scilicet propter hoc quod non habet sensum. Unde concludit. nullum ergo habet animam corpus non manens sine sensu. Ex quo videt sentire quod si corpora celestia sunt animata anima rationali et intellectiva quod etiam habeant sensum. Sed huic sententie obuiat quod statim subdit. At vero si sensum habet: necesse est aut corpus esse: aut simplex aut mixtum: impossibile est autem simplex tactum enim non haberet: est autem necesse hunc habere: ergo corpora celestia cum sint simplicia impossibile est quod habeant sensum. Unde predicta verba Aristotelem sic exponunt et per thomam mistum: et auerroem in suis commentis: ut hoc quod dicit. at vero quod est ingenerabile: sic intelligat: at vero neque incorruptibile: scilicet corpus celeste habet sensum: quare enim non haberet: quasi diceret: ista est causa quare non habet. aut. n. anime melius aut corpori et si haberet sensum corpus celeste: aut hoc esset propter bonum anime: aut propter bonum corporis: nunc autem neutrum est: hoc quidem enim. s. anima celestis corporis non magis intelligit per sensum. Ad. n. habet intellectum a sensibus accipi entem: sicut anima intellectiva humana: sed intelligit talis anima per modum substantie separate: cui immediate continuatur in ordine rerum. hoc autem scilicet corpus nihil magis erit propter id scilicet. i. si non preseruabitur in esse per sensum: sicut accidit in corporibus terrestriis animalium que preseruant a corruptionibus per sensum: sicut patet ex his que premiserat. Et hec quidem expositio videt esse puenientior quam ad differentiam rationis. Ad hoc. n. quod aliquid non sit frustra: magis oportet querere propter quod aliquid sit quam propter quod aliquid non sit. Unde ad hoc quod celum non habeat sensum sufficit ostendere quod ex sensu nihil ei melius proueniat. quod ponit secundum expositionem secundam. Nec oportet propter hoc ostendere quod melius sit ei non habere sensum. quod inquirunt secundum primam expositionem: quod hoc ipsum est sufficiens ratio non habendi sensum si per sensum nihil ei melius adueniat. Conclusio quam infert non videt huic sententie adaptari: sed magis priori. Concludit enim sequenter. nullum ergo habet animam corpus non manens sine sensu: quoduis possit dici quod hec ratio non referat ad immediate precedentia: scilicet ad id quod supra dixerat de corporibus generabilibus. Quia tamen finis videt aliquatenus esse extorta: videt potius dicendum quod hoc quod dicit. at vero neque ingenerabile est continuandum cum precedentibus. ut sit sensus: quod sicut corpus generabile non habet animam intellectiuam sine sensu: ita nec corpus ingenerabile: sed corpus ingenerabile non accipitur hoc celum. Quod patet

et hoc quod celum est mansuum. et in eodem loco secundum totum. ipse autem loquitur de corpore non mansuo. Unde videtur hic loqui de quibusdam corporibus animatis: quod platonici demones nominabant dicentes eos esse animalia corpore aerea: tpe eterna: sicut apuleus platonici dicit in libro de deo socratis. ponebant autem huiusmodi corpora moueri motu progressiuo: et non mansua in eodem loco. Sed et si quis consideret ordinem corporum celestium inter corpora naturalia: manifestum erit quod non contingit ei habere potentiam sensitivam que est passiva. C. Secundo quod huiusmodi corpora sunt uniformia: utpote spherica existentia: oportet autem corpus habens animam sensitivam habere diuersitatem organorum. quod cum sensus sit vis cognoscitiua particularium: oportet quod corpus sensitivum habeat diuersas potentias sensitivas: si perfecte sentiat: quibus cognoscat diuersa sensibilia: diuersis autem sensibus adaptantur diuersa organa. Unde uniformitas spherici corporis repugnat dispositioni anime sensitive. C. Tertio quod corpora celestia sunt quasi naturales cause inferiorum effectuum: et ita effectus sensibiles sunt in corporibus celestibus: non secundum particularem: sed secundum vniuersalem rationem: sicut in causis vniuersalibus. Adulto igitur magis rationes rerum sensibilibus sunt in animalibus celestium corporum si sunt animata: non secundum rationem particularem: sed secundum rationem vniuersalem que pertinet ad intellectum. Corpora autem celestia si sunt animata: habent intellectum sine sensu: sed sic intellectus substantiarum separatarum cognoscit non solum vniuersalia: sed etiam particularia: habet enim per vnam virtutem cognoscitiuam quod nos habemus per plures: et ita est de animalibus celestibus que suo intellectu cognoscunt non solum vniuersalia: sed etiam particularia. Ita est etiam in omnibus que perfectiones que attribuuntur inferiori per multa: superioribus attribuuntur per vnum. Sicut imaginatio vna est virtus omnium sensibilibus: que tamen sensus participat per diuersas virtutes. C. Et ex hoc excluditur obiectio Aui. qui in sua metaphysica ostendit quod oportet animam celestis corporis habere vim imaginatiuam per quam apprehendat particulares situs qui renouantur in celo secundum motum eius: sicut intellectus noster practicus non mouet secundum vniuersalem apprehensionem sine particulari. ut dicitur in tertio de anima. Secundum enim predicta substantia que mouet celum: siue sit substantia separata: siue sit anima. potest apprehendere particulares situs per intellectum sine sensu: ut dictum est. Quod autem simpliciter obicit quod sentire pertinet ad nobilitatem inferioris corporis: unde magis natum est conuenire corpori celesti dupliciter soluitur. primo quidem cum anima non sit propter corpus: sed e conuerso: non est considerandum principalem in potentijs anime id quod pertinet ad nobilitatem corporis: sed id quod pertinet ad rationem anime. secundo quod id quod habent corpora inferiora. i. cognoscere sensibilia inferiori modo: scilicet per sensum: habent corpora celestia superiori modo: scilicet per animam intellectiuam eis vnitam.

Manifestum autem ex his quoniam et dicere fieri laterum armoniam tanquam consonantibus factis sonis: leuiter quidem dictum est: et superflue a dicentibus. Non etiam sic habet veritas. Lec. xiiij.

Postquam philosophus determinauit de motu stellarum hic determinat de sono earum qui est effectus motus localis. ut dicitur in. 2. de anima. Et circa hoc duo facit. primo excludit opinionem aliorum. secundo determinat veritatem ibi. (Sed rationaliter neque audimus etc.). Circa primum tria facit. primo proponit quod intendit. secundo inducit rationem aliter sentientium ibi. (Videtur autem quibusdam). tertio ostendit quo modo dubitationi satisfacere nituntur ibi. (Quonia autem irrationale etc.). Dicit ergo manifestum esse ex his que dicta sunt. scilicet quod stelle non moueantur quod si quis dicat quod ex motu earum accidit armonia. i. sonus armoniatus

mus armoniatus tanq̄ soni stellarum sibi inuicem con-
sonet leuiter loquitur. i. sine ratione sufficienti. z super-
flue z hoc dicit quasi nulla utilitate ex hmoi sono sequen-
te. sed magis maximo nocumēto vt patebit. z etiam non
ita se habet veritas fm q̄ ex pmissis demonstrationibus
apparet. ¶ Deinde cū dicit.

Videtur autem quibusdam necessarium esse
tantis latis corporibus fieri sonum. quoniam z
his que apud nos neq̄ moles habētibus equa-
les neq̄ simili velocitate latis solis z lune. Ad-
huc autem tantorum multitudinem astroz z
magnitudinē: latozuz velocitate tali latione: im-
possibile non sonum difficilem quandam ma-
gnitudinem.

Inducit rationem pythagoricorum quorum erat predi-
cta sententia. z primo ostendit quomodo probabant q̄
corpora celestia suo motu faciunt magnum sonum. Tria
enim sunt propter que corpora que apud nos mouentur
magnum sonum facere videntur. s. propter magnitudi-
nem corporum que mouentur. z propter velocitates mo-
tus ipsorum. z propter multitudinem ipsorum. corpora
autem que apud nos iuncta faciunt sonum. neq̄ habent
tantam magnitudinis molem. neq̄ tam velocem motuz
sicut sol z luna z alie stelle. Quod patet partim ex his q̄
sensu appēt. nā sol z luna qlibet die totum mundū circu-
unt. partim ex his que in astrologia monstrantur de ma-
gnitudinibus eozuz z velocitate motus. Adhuc autem
ad hoc facit multitudo stellarum. multo igitur magis vi-
detur q̄ sol z luna z alie stelle suis motibus faciant ma-
rinos sonos. ¶ Secūdo euz dicit.

Supponentes autem hec z velocitates. ex elō
gationibus habere consonantiarum rationes
armonicam fieri vocē latoz in circuitu astroz.

Ostendit quomodo probabant q̄ sonus eozum esset ar-
moniacus. manifestum est enim ex his que in musica
traduntur q̄ velocitas motus facit sonum suauem. tar-
ditas motus facit sonū grauē. determinata autē ppor-
tio fm certos numeros acuti z grauīs est causa armonic
in sonis. sicut pportio duozum ad vnum facit dyapason
pportio trium ad duo que dicitur serquialtera facit
dyapason. z sic de alijs. Ostensum est autem in premis-
sis q̄ quanto stella mouetur in maiori circulo. tanto ve-
locius mouetur. Tanto autēz est maior circulus in quo
mouetur stella quanto in spera stellarum fixarum ma-
gis distat a polo. in planetis antēz quanto magis distat
a centro. Et ideo fm pportionem elongationum stel-
larum abinuicem. siue etiam a centro: vel a polis com-
prehendebant fieri diuersitatem velocitatum in motib⁹
stellarum. z per consequens acuitatis z grauitatis in so-
nis earum. Inueniebant autem elongationem siue di-
stantiam esse fm pportiones numerales. que faciunt
musicales consonantias. Et ideo vicebāt q̄ sonus astro-
rum que mouentur in circuitu: est armonicus. quem vo-
cabant vocem propter hoc q̄ ponebant corpora celestia
esse animata. ¶ Deinde cū dicit.

Quoniam autem irrationabile videtur nō eo
audire nos vocem hanc.

Ostendit quomodo obuiabant cuidam dubitationi. pri-
mo enim ponit dubitationem. Cum. n. nos habeamus
auditum quo nos sonū percipimus. videtur nō esse ra-
tionabile q̄ nō audiremus taz magnam vocem si ex mo-
tu astroz pueniret. ¶ Secūdo ibi.

Causam huius dicunt esse genitis confestim
existere sonum. quare non permanent esse ad
contrarium silentium adinuicem enim vocis z

silentij esse dijudicationem. Itaq̄ quemad-
modum eris malleatoribus propter consuetu-
dinē nihil vidēt differre. z hoibus idē accidere.

Ostendit quomodo huic dubitationi obuiabant. Dice-
bant enim hanc esse causam. quare hanc vocem non au-
dimus. quia statim cum nascimur coexistit nobis iste so-
nus z ideo non potest nobis manifestari propter suum
oppositum. quod est silentium. hec enim duo scilicet vor
z silentium seipsis inuicem dijudicantur z discernuntur
vnde accidit hominibus de sono celestium corpoz. sicut
accidit malleatoribus eris qui ppter consuetudinē qua-
si nō sentiunt differentiam soni z silentij. eo q̄ aures eo-
rum sunt implete huiusmodi sono. ¶ Tertio ibi.

Hoc autem quemadmodū dictum est prius:
allicienter quidez dicūt z musice. impossibile au-
tem hunc habere modum.

Non enim solum nihil audire inconueniens: Lc. 53.
de quo soluendū assumunt causam. sed z nihil
pati sine sensu. excellentes enim soni destruunt
etiam inanimatoz corporum moles. puta qui
tonitruī dissipat lapides z durabiliora corpozū:
tantis autem latis z sono pertranseunte ad eaz
que fertur magnitudinez. multo magis necessa-
rium pertingere huc. z valitudinem intolerabi-
lem esse violentie.

Improbat dictam responsonem dicens. q̄ sicut etiam
prius diximus. hoc dicitur ab eis allicienter. i. fm quā-
dam probabilem rationem que allicit aures hominum
z musice. i. fm musicas rationes. sed non fm veritatem
Impossibile enim est q̄ hec hoc modo se habeant. quia
si corpora celestia facerent sonos tam magnos. non so-
lum est inconueniens q̄ nihil eozum audiat. quod ipi
soluere nituntur. sed etiam inconueniens est q̄ corpora
inferiora nihil patiantur ab illis sonis. etiam si eos nō
sentiant. Videmus enim q̄ soni excellentes destruunt:
non solum auditum animalium. sed etiam quedam cor-
pora inanimata. sicut sonus tonitruī frangit lapides. z
etiam alia corpora durabiliora sicut ferrum z edificia: z
alia huiusmodi. Quod quidem contingit non ita q̄ cor-
pora inanimata patiantur a sono in quantum est quod-
dam sensibile per auditum. sed in quantum simul cum
sono fit vehemens percussio aeris z motus ipsius. sicut
philosophus dicit in secundo de anima. Cum igitur cor-
pora celestia que mouentur sint tam maxime quantita-
tis. z sonus eozum si sit: oportet q̄ transcendat fm exces-
sum sonum tonitruī. z quemlibet alium sonum fm pro-
portionem magnitudinis corporum celestium. multo
magis necessarium est q̄ sonus celestium corpozuz vsq̄
huc pertingeret. z q̄ esset intolerabilis fortitudo violentie
illius. quam infert in inferioribus corporibus. Etiaz
alio modo apparet q̄ eozum solutio non est sufficiens.
quia consuetudo audiendi magnos sonos non solum au-
fert distinctionem illorum sonorum. sed etiam aliorum:
sicut malleatores eris non possunt percipere alios so-
nos mininos. Unde si propter consuetudinem non pos-
sumus audire sonos celestium corporum pari ratione
nec alios sonos audire possemus. Videtur autem vt sim-
plicius dicit in commento sustineri posse pythagore
positio contra ea que hic Aristo. dicit. primo quidem qz
potest dici q̄ sonus celestium corporum nō sunt corru-
ptiui. s. magis conseruatiui z viuificatiui sicut z motus
celi. vt vita quedam omnibus existentibus. vt dicitur in
octauo phisicorum. similiter autem q̄ nos non audim⁹
sonos celestium corporum. hoc non contingit propter
cōsuetudinez. sicut hic dicitur. quia pythagorici dicunt Lc. 16.

pithagoram talem armoniam quandoq; audisse. qui co-
 suctus fuit eam audire sicut et alij. sed hoc dicunt accide-
 re. q; non omnia sensibilia sunt proportionata omnibus
 sensibus ut ab eis percipi possint. sicut multos odores
 percipiunt canes. quos homines percipere non possunt. Et
 similiter potest dici q; soni illi non sunt perceptibiles huano
 auditui nisi aliquis habeat sensum eleuatum. et depura-
 tum. sicut habuit pithagoras: quibus dici possit q; pitha-
 goras non audiuit huiusmodi sonum per species audi-
 tus. scilicet cognoscendo proportionem ex quibus illa armo-
 nia constituitur. Sed non videntur b; veritate habere. pri-
 mo quidem q; videmus q; haec corpora caelestia sunt cause
 vite. et precipue sol. tamen fulgor eius corrumpit visum no-
 strum. propter hoc q; eius proportio excedit. et eadem ratio-
 ne sonus qui ex motu illorum corporum proveniret pro-
 pter sui excessum nostrum auditum corrumpere. **Secun-**
do q; sicut intellectus est perceptivus omnium intelli-
 gibilium. ita sensus est perceptivus omnium sensibilibus. visus
 enim omnium visibilium. et auditus omnium audibilium.
Unde dicitur in tertio de anima. q; anima quodammodo
 est omnia secundum sensum et secundum intellectum. Unde si esset aliquis
 auditus qui non esset perceptivus cuiuslibet soni: aut oportet
 illi sonum equivoce dici: aut etiam talem auditum.
 Potest quidem contingere q; aliquod animal delectetur
 in aliqua specie sensibilibus secundum aliquem sensum secundum quem
 non delectatur in ipso aliud animal. sicut homo delectatur
 secundum olfactum in odoribus rosarum et liliorum. non autem
 alia animalia. et huiusmodi odores sunt convenientes
 hominibus secundum seipsos. alijs autem animalibus non con-
 veniunt. nec odores delectant canes nisi causa alimentum.
 sicut nec colores. potest etiam contingere q; aliquod animal non
 cognoscat secundum aliquem sensum differentiam alicuius sen-
 sibilis propter sensus debilitatem et sensibilibus puritatem. sicut
 homo qui est debilis olfactus. non potest cognoscere dif-
 ferentiam aliquorum odorum. puta animalium transcur-
 rum quos cognoscunt canes. si tamen odores fuerint vehe-
 mentes: etiam boves eos discernunt. similiter etiam que-
 dam animalia secundum visum solis claritate inspicunt. quam
 oculi noctuarum ferre non possunt propter excellentiam
 eius: sed vitant eam. sicut visus excellens coloratus tamquam
 visus corruptivus. Unde impossibile esset ex motibus ce-
 lestium corporum provenire sonos tam vehementes. et tamen
 non perciperentur ab hominibus. vel corrumpere-
 eorum auditum nisi forte dicatur q; soni illi equivoce di-
 cerentur. Quod videtur consonare positioni simplicij:
 qui videtur arguere Alexandrum dicentem. q; colores et si
 qua existunt caelestibus corporibus tanquam accidentia et ex-
 trinsecus adveniunt eis insunt. contra quod ipse dicit. q;
 accidentia et extrinsecus assequuntur in corporibus ce-
 lestibus dicere inconuenientissimum existimat. cum habe-
 ant substantialem et specificam virtutem et videbantur
 enim q; quia corpora caelestia sunt causa formarum sub-
 stantialium in his inferioribus. nullum accidens in eis
 esse possit. et secundum hoc cum sensus non sit cognoscitivus nisi
 si accidentium. sequitur q; nihil illorum corporum sen-
 tire possimus. Unde ipse dicit q; neque astra ipsa videmus
 neque magnitudines ipsorum: aut figuras neque excellen-
 tes pulchritudines. sed neque motum. propter quem est
 sonus. sed velut illustrationem quandam ipsorum vide-
 mus talem. velut etiam solis circa terram lumen. non
 ipse sol videtur. Sed hoc est expressissime falsum. primo
 quidem quia Aristoteles dicit in ij. de anima q; non secundum
 aqua neque secundum aerem dyaphanum est. sed quoniam est
 natura eadem in his utriusque. et in natura superius cor-
 pore. Et eadem ratione lumen quod est actus dyaphani.
 est eiusdem nature in inferioribus corporibus. et in cele-
 sti corpore. si ergo in huiusmodi inferioribus corporibus
 sunt accidentia sensu perceptibilia. pari ratione in corpo-
 ribus caelestibus sunt accidentia perceptibilia sensu. Ad-
 huc figura et magnitudo sunt entia mathematica. quo-

rum rationes sunt indifferentes in quocumque existant. Si
 cut igitur figura et magnitudo inferiorum corporum sunt
 accidentia sensibilia. ita etiam et in caelestibus corpori-
 bus. Item si hoc esset periret omnis certitudo astrolo-
 gice scientie que procedit ex apparentibus secundum sensum cir-
 ca corpora caelestia. quomodo etiam esset possibile q; mo-
 tus caelestium corporum esset eorum substantia. cum sit
 quid imperfectissimum. sequeretur etiam q; idem esset
 in sole figura. lumen et motus. cum vnius rei non sit nisi
 vna substantia. Unde patet omnino impossibile esse quod
 dicit. Nihil autem prohibet corpora caelestia specificas vir-
 tutes habere. et tamen quedam accidentia in eis esse. nam
 in inferioribus corporibus sunt quedam accidentalia li-
 cet in eis sit virtus ad generandum sibi simile in specie.
Deinde cum dicit.

Sed rationabiliter neque audimus. neque pa-
 tientia videntur corpora violentam nullam pas-
 sionem: propter non sonare. Similiter autem
 erit et causa horum manifesta. et testimonium di-
 ctorum nobis sermonum q; sunt veri. Dubita-
 tum enim et faciens pithagoricos dicere fieri sym-
 phoniam latoz nobis erit argumentum.

Determinat veritatem. et primo proponit quod inten-
 dit. secundo manifestat propositum ibi. (Quocumque qui-
 dem etc.). Dicit ergo primo q; rationale est. q; non au-
 dinus sonum caelestium corporum. et q; inferiora corpo-
 ra nullam molestam passionem ab eis patiantur pro-
 pter hoc q; nullum sonum faciunt. Similiter autem et
 perfecte manifestabitur causa horum scilicet q; non au-
 dinus sonos caelestium corporum neque ab eis violentiam
 patimur si testimonium acciperemus secundum veritatem pri-
 morum sermonum. scilicet q; stelle non moventur per seipsas.
 Illud enim q; erat dubium circa sermones pithagorico-
 rum dicentium symphoniam. id est consonantiam musicalem
 et motu caelestium corporum fieri crit nobis argumentum q;
 stelle non per se moventur. **Deinde** cum dicit.

Quocumque quidem enim secundum seipsa feruntur
 faciunt sonum et plagam. Quocumque autem in
 lato infra sunt: aut existunt. quemadmodum in
 navi partes non possibile est sonare. Neque rur-
 sus navis si feratur in flumine.

Quamvis eisdem rationibus utique habebit
 dicere q; inconueniens. si non qui fertur ma-
 lus et pupis facit sonum multum tante navis. aut
 iterum ipsa navis mota. Quod autem in non
 lato fertur facit sonum. In lato autem continue
 et non facienti plagam impossibile sonare.

Quare hic dicendum. q; si quidem fereban-
 tur corpora horum. siue in aeris multitudine
 expansa per totum siue ignis quemadmodum
 omnes necessarium facere super naturales ma-
 gnitudinem sonum. Hoc autem factum. et huc p-
 tingere et perimere. Itaque quoniam non vide-
 tur hoc accidens. neque utique animata. neque vio-
 lenta feretur latione nullum ipsorum.

Manifestat propositum. et primo ex ratione sumpta ex
 causa effectiva soni. scilicet ex causa finali ibi. (Velut futurum).
 Dicit ergo primo q; quocumque corpora in his inferioribus
 secundum seipsa localiter moventur. faciunt sonum inquam faci-
 unt plagam. id est aeris percussuram. sed quocumque corpora
 non moventur secundum seipsa. sed sunt infra: aut qualiter-
 cumque existunt in corpore quod localiter fertur. talia non
 est possibile

Lec.
13.Lec.
14.

est possibile sonare. sicut homines qui sedent in nauis non sonant nauis motu. neque partes nauis que sunt nauis fortiter infire sonant ad motum nauis nisi propter debilitatem coniunctionis. et cum nauis conquassatur. neque etiam videmus quod nauis sonum faciat. si fertur in fluuio currenti. ita tamen quod motus nauis non fit per seipsum: sed solum per motum aque. Si vero sit velocior motus nauis quam motus aque: tunc in quantum diuidit aquam sonabit. Et tamen secundum easdem rationes quibus pithagorici asserbant celestia corpora sonum facere. poterit aliquis dicere inconueniens esse. si malus. id est arbor nauis et puppis cum habeat tantam magnitudinem non faciant sonum. vel etiam ipsa nauis cum mouetur in fluuio moto. Intellegendum tamen est quod hic excluditur sonus qui contingit ex diuisione aque. non autem sonus si quis sit ex diuisione aeris quantum ad partem nauis que aque superuenit quod precipue apparet. quando aer contra resistit per impulsum venti. sed illud quod mouetur localiter per se seipsum. non in aliquo corpore quod fertur. ita quod non faciat aliquam percussuram: impossibile est sonare. Et dicendum est ergo quod si corpora stellarum per se mouentur: siue in aeris multitudine: siue intelligamus aerem per totum mundum diffusum: siue etiam in multitudine ignis. sicut omnes dicunt assignantes supremum locum iter corpora igni: necesse est quod faciant stelle suo motu sonum super omnem magnitudinem naturalis soni. Quod quidem si fieret sequeretur quod sonus ille usque huc pertingeret. et non solum audiretur a nobis. sed etiam corrumperet corpora que sunt hic. Sed quod hoc non videmus contingere. consequens est quod nulla stellarum moueat per seipsam. neque motu uolento. neque motu qui fit ab anima. Non enim possent moueri stelle per seipsas. nisi facerent diuisionem vel ipsarum sperarum celestium: vel aliquorum corporum celestium intermediorum. Ipse autem sphaere mouetur per seipsas. nec tamen aliquod corpus diuidunt. Unde etiam ex eorum motu nullus prouenit sonus. Patet etiam quod per hoc quod philosophus hic dicit. Excludit imaginationem quorundam existimantium quod stelle non mouentur in sphaeris. sed in quibusdam corporibus medijs. puta aere vel igne: aut aliquo humido. Et deinde cum dicit.

Ut futurum prouidente natura. quoniam non hoc modo se habent motu. nihil utique erit circa hunc locum similiter habens. Quod igitur sperica sunt astra. et quod non mouentur per seipsa dictum est.

Ostendit idem ex causa finali. Ideo enim natura non dedit stellis motum per se et per consequens nec sonos. ac si prouidisset quod nisi ita se haberet motus stellarum quod non mouerentur per se. sed solum per motum sperarum. sequeretur hoc inconueniens quod nihil in his inferioribus esset similiter se habens quasi per aliquod tempus in suo esse conseruatum. Datur autem per hoc intelligi. sicut Alexander notat quod Aristoteles hic sentit quod deus habet prouidentiam de his que sunt hic inferioribus. non enim potest nature attribui prouidentia secundum quod est quedam uirtus in corporibus. sed solum per comparisonem ad intellectum instruente naturam. Ultimo autem epilogo do concludit dictum esse quod stelle sunt sperice figure. et quod non mouentur per seipsas.

In ordine autem ipsorum quo quidem modo singula ponuntur: et hec quidem esse priora. hec autem posteriora. et quomodo se habent adinuicem elongationibus. ex his que circa astrologiam considerantur: dicitur enim sufficienter.

Lectio.

.xv.

Ostendit philosophus determinauit de natura et motu stellarum hic determinat de ordine et situ earum et maxime quantum ad planetas. Nam de stellis fixis manifestum est quod omnes sunt in suprema sphaera situate. Et circa hoc duo facit. primo ostendit quod circa hoc naturalis a mathematico supponere debeat. secundo ostendit quid circa hoc proprie ad considerationem naturalis pertinebat ibi. (Accidit autem etc). Ostendit ergo primo quod de ordine stellarum quo modo singule sint disposite. ita quod quedam sint priores: et quedam posteriores. id est superiores et inferiores: et quo modo se habeant adinuicem secundum elongationes id est quantum una distat ab alia. considerandum est ex his que dicuntur in astrologia ubi de his sufficienter determinatur. hec enim non possunt cognosci per principia naturalis philosophie. sed per principia mathematice. id est per proportionem magnitudinum. dicitur autem Anaximander primo inuenisse rationem in magnitudinibus stellarum: et distantijs earum adinuicem et a terra. ordinem autem planetarum dicunt primo pithagorici deprehendisse. quibus cum maiori diligentia. et perfectiori sit considerata per pappum et ptholomeum. Deinde cum dicit.

Accidit autem secundum rationem fieri uniuscuiusque motus elongationibus propter hoc quidem esse velociores: hos autem tardiores. Quonia enim supponitur extremam celi circulationem simplicem esse et velocissimam: aliorum autem tardiores et plures. unumquodque enim contra fertur celo secundum sui ipsius circulum. rationabile iam propinquissimo quidem simplici et prime circulationi in plurimo tempore pertransire sui ipsius circulum maxime autem distanti in minimo. aliorum autem semper in pluri. Distantius autem in minori. propinquissimo enim maxime preualet. Distanti autem maxime omnium minime propter distantiam. In media autem secundum rationem tam distantie sicut etiam ostendunt mathematici.

Ostendit quid circa hoc pertineat ad considerationem naturalis scilicet velocitas et tarditas in motibus eorum dicit ergo quod rationabiliter accidit quod motus quarumlibet stellarum secundum proportionem elongationis earum a prima sphaera et a terra sunt velociores et tardiores. supponimus enim tanquam sensu apparens quod suprema celi circulatio sit simplex. id est non composita pluribus motibus quia in ea nulla irregularitas apparet. et etiam velocissima: utpote que in breuissimo tempore scilicet spacio unius diei circuit maximum circulum continentem totum. circulationes autem planetarum sunt tardiores: et plures non solum. quia diuersorum planetarum diuersi sunt motus. sed etiam quia motus uniuscuiusque planete ex diuersis motibus constituitur. uniuscuiusque enim planetarum secundum proprium motum in suo circulo fertur in contrarium motus primi celi large accipiendo contrarietatem. Non enim in motibus circularibus est proprie contrarietas. sicut in primo habitum est. quoniam. n. motus primi celi fit ab oriente in occidentem. motus planetarum in proprijs circulis sunt ab occidente in orientem. unde rationabile est quod planeta que est propinquissima simplici et prime circulationi que fertur in suo circulo in plurimo tempore pertransit proprium circulum sicut saturnus in 30. annis sui circulum pergit. planeta autem maxime distans a suprema sphaera. scilicet luna in minori tempore pergit cursum suum. scilicet in spacio unius mensis vel minori. Inter alios autem planetas propinquior supreme sphaere semper in maiori tempore circulum suum pertransit sicut iuppiter in 12. annis. Mars in duobus. uenus: mercurius: et sol fere in anno. Et sic id quod magis di-

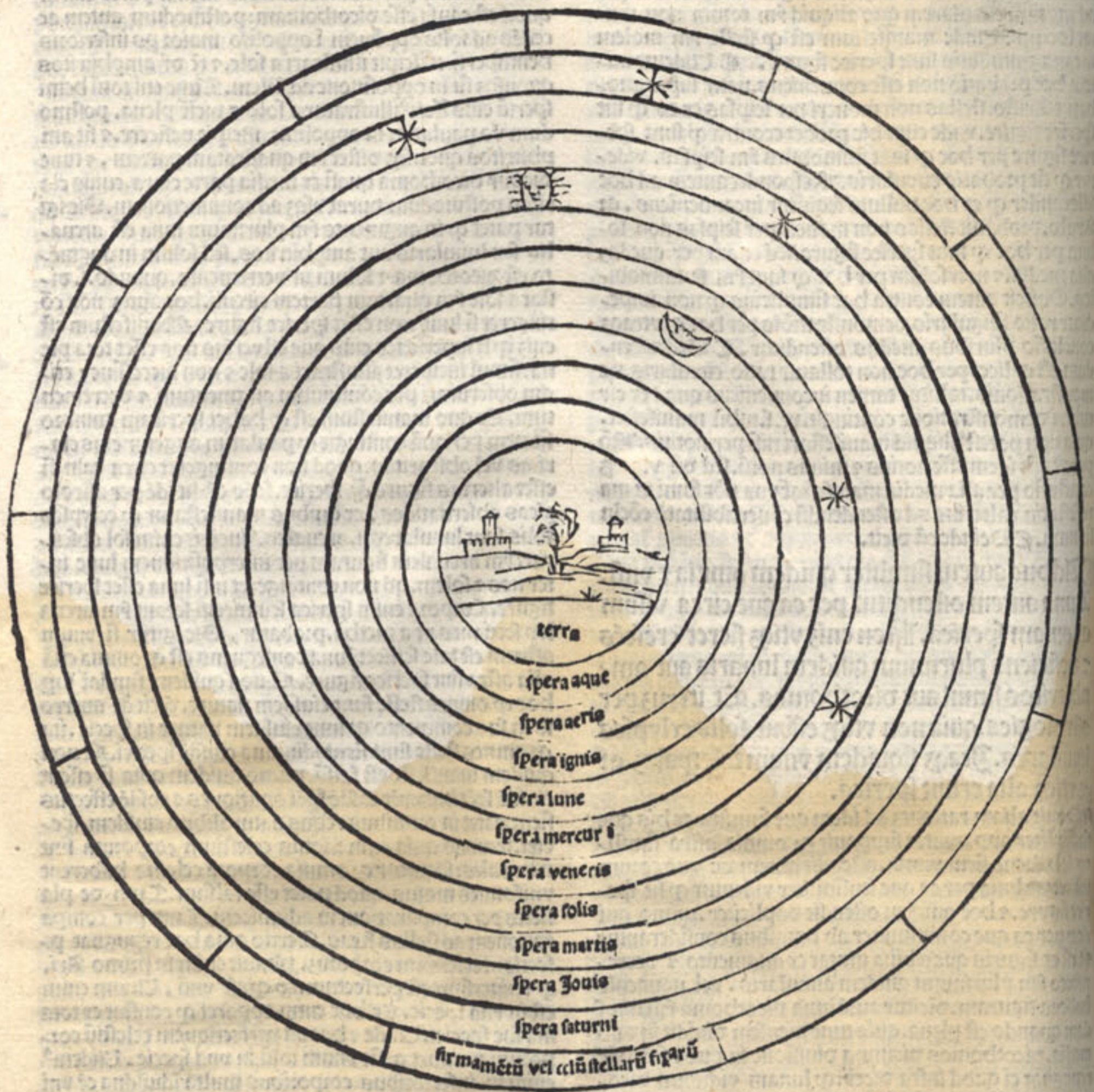
25.
58.

ca propter hoc quod nullum habet organum deseruiens ad motum progressiuum licet talis figura sit maxime apta ad motum circulaem quo aliquid secundum totum non mutat locum. Unde manifestum est quod stelle secundum molem sue magnitudinis sunt sphericę figure. **C** Videtur autem hoc probatio non esse conueniens. nam supra probauit Aristoteles stellas non moueri per seipsas ex eo quod sunt sphericę figure. unde cum hic probet econtra quod sunt sphericę figure per hoc quod sunt immobiles secundum seipsas. videtur quod sit probatio circularis. Respondet autem ad hoc Alexander quod ex hoc nullum sequitur inconueniens. quod Aristoteles probauit stellas non moueri per seipsas non solum per hoc quod sunt sphericę figure. sed etiam per quedam alia media. et non solum per hoc quod sunt secundum se immobiles. Obijcit autem contra hoc simpliciter quod non impeditur ratio singularis demonstrationis per hoc quod utraq; conclusio pluribus medijs ostenditur. **C** Sed dicendum est quod licet per hoc non tollatur ratio circularis demonstrationis. tollitur tamen inconueniens quod ex circulari demonstratione contingit. ut scilicet nihil manifestet. quia non potest aliquid manifestari nisi per notius. Ad hoc potest autem idem esse notius et minus notum. sed dum utraq; conclusio per alia media manifestatur una potest sumi ut manifestatiua alterius ad ostendendum conuertibilitatem conclusionum. **C** Deinde cum dicit.

C Adhuc autem similiter quidem omnia et unum. Luna autem ostenditur per ea que circa visum quoniam spherica. Non enim utique fieret crescens et deficiens plurimum quidem lunaris aut amphitritos simul aut dicotomos. Et iterum per astrologica. quia non utique essent solis eclipses lunulares. Itaque siquidem unum tale: palam quod et utique alia erunt spherica.

C Nonit aliam rationem ad idem que sumitur ex his que sensibilibus apparent. et supponit quod omnia astra similiter se habent. sicut unum. ostendit autem de vno eorum scilicet de luna per ea que sensibilibus videntur quod sit sphericę figure. et hoc quidem ostendit dupliciter. primo quidem per ea que communiter ab omnibus considerantur id est ex figuris quas luna mutat ex augmento et decremento secundum plurimum quidem annularis. vel nouacule habens figuram. dicitur autem luna dicotoma secundum quosdam quando est plena. quia tunc mensuram diuidit in duas media. dicotomos dicitur a diuisione in duo. sed hoc repugnat ei quod infra dicitur. quod lunam vidimus dicotomam existentem subintrantem martem. et occultantem secundum nigrum ipsius. ex eadem autem secundum clarum et lucidum. Et ex hoc patet quod dicotoma dicitur luna quando superficies eius que est versus nos in duas partes diuiditur. ita quod media pars eius est obscura: media clara. et sic etiam accipitur hoc nomen in libro sintbasos ptholomei translato de greco. Est ergo considerandus quod Aristoteles non facit hic mentionem de figura lune quam habet in principio: aut termino augmenti seu decrementi. sed solum de ea quam habet cum crescit: aut diminuitur. Semper enim cum luna sit sphericę figure: unum eius hemispherium illuminatur a sole et aliud remanet obumbratum. quando ergo luna est in coniunctione ad solem totum superius hemispherium quod directe a sole respicitur illuminatur a sole. ita quod inferius hemispherium remanet occultatum. et tunc videtur luna nobis obumbrata et obscurata. paulatim autem luna recedente a sole superius hemispherium ab una parte sua qua magis distat a sole desinit illustrari. et secundum eandem quantitatem incipit illustrari hemispherium inferius et tunc videtur luna figura annularis. id est arcuosa. et hoc procedit quousque distat a sole secundum quadraturam circuli. id est secundum quartam par-

tem circuli. et tunc videtur superficies eius que est versus nos ex media parte obscurata. et ex media parte clara: quod est causa esse dicotomam: postmodum autem accedens ad solis oppositionem in opposito maior pars inferioris hemispherij eius incipit illustrari a sole. et tunc dicitur amphitritos quousque sit in oppositione ad solem. Tunc enim totum hemispherium eius inferius illustratur a sole et dicitur plena. postmodum vero paulatim in oppositum incipit deficere. et sit amphitritos quousque distet secundum quadratam partem. et tunc dicitur dicotoma quasi ex media parte clara. cuius claritas postmodum durat usque ad coniunctionem. Sic igitur patet quod in augmento secundum plurimum luna est arcualis seu lunularis aut amphitritos. sed solum in augmento est dicotoma et solum in decremento. quando scilicet distat a sole secundum quartam partem circuli. hoc autem non contingeret si luna non esset sphericę figure. Manifestum est enim quod si superficies eius que est versus nos esset tota plena: simul inciperet illustrari a sole et non successiue: etiam obscurari per continuum augmentum et decrementum. Et quo manifestum est quod habet sphericam tumorescitatem per quam contingit quod paulatim augetur eius claritas vel obscuritas. quod non contingeret circa eam si esset alterius figure quam sphericę. Secundo ostendit idem per astrologicas obseruationes. ex quibus manifestatur quod eclipses solis sunt lunulares. id est arcuales. Incipit enim sol obscurari secundum arcualem figuram per interpositionem lune inter nos et solem. quod non contingeret nisi luna esset sphericę figure. Corpora enim spherica seinuicem secant secundum arcuales sectiones ut a metha. probatur. Sic igitur si unum astrum est tale scilicet luna consequens est quod omnia etiam alia astra sunt sphericę figure. Quod quidem fundat super hoc quod omnes stelle sunt eiusdem nature. dicit autem auerrois in suo commento quod sunt eiusdem nature in specie. ita quod omnes stelle sunt sicut individua eiusdem speciei. Quod quidem manifeste est falsum. primo quidem quia si essent eiusdem speciei haberent easdem speciei operationes et eosdem effectus sicut patet in omnibus rebus naturalibus eiusdem speciei. secundo quia cum motus celestium corporum sint naturales: sequitur quod omnia corpora celestia haberent uniformes motus. quod patet esse falsum. Tum de planetis per comparisonem adiuicem. Tum per comparisonem ad stellas fixas. Tertio quia hoc repugnat perfectioni celestium corporum. probauit enim in primo Aristoteles quod vniuersum est perfectum. eo quod est unum. Unum enim est in una specie. Et hoc enim apparet quod constat ex tota mensura sue speciei. Unde et hoc ad perfectionem celestium corporum pertinet quod sit unum solum in una specie. Videmus enim in inferioribus corporibus multa individua esse unius speciei propter aliquam ipotentiam. Vel quod unum individuum non potest semper durare. Unde oportet quod species conseruentur per successionem individuorum in eadem specie. Tum etiam quod unum non suscipit perfectam operationem speciei. sicut maxime patet in hominibus. quorum unus inuatur ab alio in sua operatione. pertinet etiam magis ad perfectionem vniuersumque multiplicatio specierum cuius sit formalis quam multiplicatio individuorum cum sit materialis. Id est et ratione quam inducit esse ridiculosam. Dicit enim quod si essent diuersa corpora celestia diuersę speciei unius generis sequeretur quod corpora celestia essent materialia. hoc. n. multo magis sequitur si ponamus sicut ipse vult diuersa corpora celestia esse sicut diuersa individua unius speciei. quia multiplicatio individuorum in una specie fit per diuisionem materie. quousque non oporteat a corporibus celestibus totaliter materiam excludere. Non sequitur etiam si corpora celestia habeant materiam quod sint generabilia et corruptibilia. ut in primo habitum est. Sic igitur dicendum est quod corpora celestia sunt unius nature secundum genus. diuersarum autem naturarum secundum speciem. figura autem spherica sequitur in eis naturam generis. sicut et motus circularis.

28.
60.

Dubius autem dubitationibus entibus de quibus merito utique quilibet dubitabit tentandum dicere quod videtur dignum esse reputantes promptitudinem magis imputari verecundie quam audacie. si quis propter philosophiam stare et parvas insufficientias diligit. de quibus maximas habemus dubitationes. **Lectio. xvij.**

Rostri determinavit philosophus de stellis ostendens earum naturam: motum: ordinem: et figuram hic soluit quasdam dubitationes circa predicta. Et circa hoc duo facit. primo ponit questiones. secundo soluit eas ibi. (Sed nos ut de corporibus etc.). Circa primum tria facit. primo excusat se a presumptione tractandi has difficiles questiones. secundo movet eas ibi. (Adhuc autem etc.). tertio ostendit quoniam difficultatem ibi. (De

his quod etc.). Dicit ergo primo cum circa stellas sint dubitationes. id quod nobis videtur. ita scilicet quod nos dignum esse omnem quod promptitudo hominis consideratis hominum rationes magis debeat imputari verecundie. id est honestati vel modestie quam audacie. id est presumptioni. sed debet ille qui hominum dubitationes considerat diligere parvas sufficientias. id est parvas sufficientes rationes ad inveniendum de illis rebus de quibus habemus maximas dubitationes. et hoc propter desiderium. quod quis habet ad philosophiam. ut scilicet principia stent. id est sic permaneat. **¶** Deinde cum dicit. **¶** Adhuc autem multis existentibus talibus. non minime mirabile. propterquam quidem causas non semper plus distantia a prima latitudine moventur pluribus motibus. sed intermedia plurimis. **¶** Rationabile utique videbitur esse primo corpore una latitudine latitudinis propinquissimum in minus moveri motibus. puta duobus. habitu autem tribus aut aliquo alio tali ordine. **¶** Nunc autem

aut a
mon
quam
corpo
C. ad
(Et
ne. z
da re)
huius
tur affi
astrolo
fuerit i
mercur
tonis r
tes cu
positio
coverti
moder
circa m
parent
quod st
ee conc
pu' pla
posuit
educere
mi astro
pones o
suppon
pones e
ho' b' p
tur hinc
no' s' fide
laritati
apparet
s' solu
est has i
ciores m
planetar
dat quat
stru in u
ad orien
corp' ste
mot' l' o
midinis
borealio
te in 30d
vtrors
q' planet
polos 30
ra q' mou
polos 30
spera: sed
tres spera
netay. 7
sic expoli
format. 7
las mini
stant a m
termedia
fitione cu
ee v' q' p
pinquissim
biti ar. i.
ordine p
fin que s
bus q' q
quis qu
appropi
sol 7 lun.

aut accidit contrariū: paucioribus enī sol z luna mouentur motib⁹ q̄ erraticoꝝ astroꝝ quedā quāuis longius a medio z propinquius primo corpori super ipsis.

Conuet dubitationes duas. quarū secunda incipit ibi. (Et hoc itaqz ꝛc). Circa primū duo facit. p̄ mouet qd̄ nē. z p̄bat quod supposuerat ibi. (Palā aut de q̄bus dā ꝛc). Circa primū tria p̄cōsiderāda sunt ad intellectū hui⁹ dubitatiois: quoz primū ē q̄ Ari. aliū ordinē vide tur assignare planetaz q̄ astrologi n̄rī t̄p̄is. N̄rī enim astrologi sup̄mū planetaz dicit eē saturnū p̄ quē po fuerit iouē. 3. loco martē: q̄rto solē: q̄nto venerē: sexto mercuriū: septimo lunā. Astrologi aut q̄ fuerit t̄p̄e pla tonis z Arist. mutauerūt hūc ordinē q̄ntū ad solē ponentes eū immediatū supra lunā sub venerē z mercurio: quā positionē b̄ Arist. seq̄t: sed p̄tholome⁹ postea hūc ordinē conuertit ofidēs veri⁹ eē qd̄ anaxagoras inducit: quē etiā moderni astrologi sequuntur. **C**Secūdo p̄siderādū est q̄ circa mot⁹ plāctaz qd̄ā anormale. i. irregularitates ap parent put. s. planete q̄nqz velociores q̄nqz tardiores: q̄nqz stationarij: q̄nqz retrogradī vidēt. Qd̄ qd̄ nōvr eē cōueniēs celestib⁹ motib⁹. vt in supra dictis p̄. z ideo p̄r plato hāc dubitationē eudoro sui t̄p̄is astrologo p̄ posuit q̄ h̄mōi irregularitates conat⁹ ē ad rectū ordinē dūcere ad signādos diuersos mot⁹ plāctis: qd̄ ēt postre mi astrologi diuersimode facere cōati sunt: illoꝝ at sup pōnes q̄s adinuenerūt nō est necariū eē v̄as: s. n. talib⁹ sup̄pōmb⁹ factis appareāt solvere: si t̄n̄ oꝝ dicē has sup pōnes eē v̄as. q̄ forte s̄m̄ aliq̄c̄ aliū modū nōdum ab h̄oib⁹ p̄phēsijs apparētia circa stellas saluat: Aꝝ. t̄n̄ v̄i tur h̄mōi sup̄pōib⁹ ad q̄litate motū tāqz veris. **C**Ter tio p̄siderādū ē q̄ circa solē z lunā nō apparēt tot irregu laritātū ḡna sic circa alios plāctas. Nā i sole z lunā nūqz apparet statio seu retrogradatio sicut in alijs planetis s̄ solū velocitas z tarditas. z ēt eudor⁹: qui p̄rio conat⁹ est has irregularitates dirigere ad instātiā platōis: pau ciores mot⁹ assignauit soli z lune: quos dicit eē ifimos planetas: q̄z sup̄iorib⁹ planetis: quoz vnicuiqz assigna bat quattuor mot⁹. s. s̄ speras reuoluētes corp⁹ stelle in frū in infima eaz: ita. s. q̄ prima spa mouet corp⁹ stelle ab oriente in occidentē s̄m̄ motū diurnū. secunda mouet corp⁹ stelle ecōuerso ab occidentē in orientē i zodiaco: q̄ d̄r mot⁹ lōgitudis. 3. at spera mouet corp⁹ stelle motu lati tudinis s̄z qd̄ p̄tingit q̄ stella q̄nqz est australior: q̄nqz borealior i zodiaco: p̄ponebat at polos hui⁹ tertie spere eē in zodiaco. T̄n̄ seq̄bat q̄ circū maiorē c̄q̄ distās ab vtroqz polo trāfiret p̄ polos zodiaci: ex quo ita videbat q̄ planete s̄m̄ latitudinis motū q̄nqz puenirent vsqz ad polos zodiaci. qd̄ t̄n̄ nūqz apparet. v̄n̄ ponebat q̄rtā spe rā q̄ moueret stellā i h̄mōi motu. ita q̄ nūqz puenit ad polos zodiaci: soli at z lune nō attribuit motū hui⁹ q̄rte spere: sed apperentiā eoz conat⁹ ē saluare solū ponēdo tres speras p̄portionales primis quibuslibet speris pla netaz. Ita t̄n̄ q̄ luna h̄z maiorē motū latitudis q̄z sol: sic expositū ē in. xij. met. s̄z hanc qd̄ rōnē b̄ Arist. q̄nē format. z dicit q̄ cū mltā sint talia dubitabilia circa stel las minime v̄r mirabile p̄p̄ quā cāz n̄ sp̄ astra q̄ plus di stant a motu prime spere mouent pl̄ urib⁹ motib⁹: s̄z in termedia mouentur plurimis. s. quinqz planete q̄ s̄z po sitionē eudori mouētur q̄tuor motib⁹. rōnabile v̄tiqz ei eē v̄r q̄ prima spera moueāt vno solo motu: q̄ astr̄ ei p̄ pingissimū moueāt paucissimis motib⁹: puta duob⁹ ha bitū at. i. p̄sequēter se h̄ns moueāt tribus: v̄r q̄cūqz tali ordine p̄grediat. Sed nūc accidit h̄m̄ s̄m̄ pōnē eudori s̄m̄ quē sol z luna mouētur pauciorib⁹ motib⁹. i. sol tri bus q̄z qd̄ā stellaz errātū q̄s ponebat h̄rē q̄tuor mot⁹: quāuis quqz planete lōgī distent a medio mūdi. i. terre z appropinquātes sunt primo corpori. i. s̄m̄ spe ipsi. i. sol z luna: s̄z op̄inione q̄ habebat t̄p̄e Arist. z platonis

CEst aut v̄steri⁹ sciēdū. q̄ s̄m̄ suppositiones eudori non poterat ois apparētia circa stellas saluari. qd̄ at astro logus Calip⁹ noie ad instātiā Arist. conuertit eudori sup positiones: addēs qd̄ē marti z mercurio vnicuiqz vnā spe rā. z vnū motū. soli aut z lune vnicuiqz duos. z sic satur no z ioui assignauit q̄tuor mot⁹. vnicuiqz aut inferiorū plāctaz q̄nqz. z sic nō haberet locū dubitatio quā b̄ mo uet Arist. q̄ superiores planete s̄m̄ hūc modū paucio rib⁹ motib⁹ mouēt q̄z inferiores. p̄cebat aut vnicuiqz pla netaz q̄sdā alias speras reuoluētes: vt expositū ē in. xij. metha. s̄m̄ hanc positionē p̄cebat oia apparētia de stel lis saluari p̄cipue q̄ntū ad p̄p̄inquitatē z remotionē stel laz a nobis deprehēdit: ex hoc q̄ planete eadē disposi tione aeris existēte q̄nqz minores vident: s̄le ēt iconue niens videbat q̄ tāta multitudo speraz ad motū plane taz p̄curreret. z p̄cipue videbat sup̄flūū q̄ cuiuslibet pla nete attribueret vna spa q̄ ip̄z reuolueret ab oriente i oc cidētē motu diurno: cū b̄ casu possit sup̄rema spera totū celū hoc motu reuoluere. Nūc ypareus z p̄tholomeus posuerūt vnicuiqz planete solā sperā: quā posuerūt etiā eē sup̄reme spere ecētricaz: z h̄rē aliud cētz p̄ter terraz. ita q̄ cū planeta est in ipsa spera magis distante a nob: corpus planete minus v̄r z tardioris mot⁹. Cū aut est i opposita parte v̄r magis z velocioris mot⁹: p̄p̄ b̄ posue rūt quosdā paruos circulos: quos epicyclos dicit q̄ mo uentur super h̄mōi speris. ita q̄ corpora planetaz i hu iusmodi epicyclis mouent nō tāqz fixa in h̄mōi circū: sed quasi motu p̄p̄inquisimo eos regulans. Si igi p̄r motū diurnū quē in celo attribuūt ex motu prime spere q̄tuor planetis. s. saturno: ioui: marti: z veneri at tribuūt tres mot⁹: quoz vn⁹ ē s̄m̄ quē corp⁹ stelle circūit epicyclū. secūduus est s̄z quē centrū epicycli circūit sperā. tertius aut est s̄m̄ quē ipsa spera mouet ab occidentē in orientē quibuslibet cētū ānis gradu vno s̄m̄ motū stel laz fixaz qd̄ā d̄r mot⁹ in gradu vno s̄m̄ motū stellarū fixaz: q̄ qd̄ d̄r mot⁹ augis v̄r appagiri. i. maxime distā tie in circulo ecētrico: sup̄ aut tres mot⁹ addunt quartū motū mercurio: quo dicit cētz spere ipsi⁹ moueri in q̄ dā circulo paruo. circa cētz mūdi: quos ēt quattuor mo tus attribuūt lune sup̄addētes ei quintū. Cū enī circūl⁹ spere lunaris sup̄ quē intelligit moueri cētz epicycli cuz declinet a zodiaco ad meridiē: z septētrionē: necesse ē q̄ h̄mōi circūl⁹ secet zodiacū in duob⁹ punctis: q̄ dicuntur nodi siue caput z cauda: in q̄b⁹ t̄n̄ locis luna existēte p̄t̄ p̄ringere eclipses lunares z solares: q̄ nō semp̄ p̄tingūt in eadē parte circuli. z iō ex hoc q̄ntū motū in luna s̄z quē p̄dicti nodi mouent q̄ dicit mot⁹ capitis z caude. corp⁹ aut solis nō dicit moueri in aliquo epicyclo: s̄z i suo ecē trico. T̄n̄ attribuūt soli nisi duos mot⁹. vnū. s. q̄ corpus solis mouet in ecētrico. z ali⁹ ē mot⁹ augis quē attribu unt spere solis sic attribuūt speris alioꝝ planetaz: z sic p̄z q̄ v̄r s̄m̄ hāc positionē p̄cedit dubitatio quā b̄ Arist. mouet. nā s̄z hāc positionē mercuri⁹ z luna cui sunt infi mi planetarum habent plures motus: sol aut quez po nunt mediū habet paucissimos. alij v̄o planete medio modo se habent. **C**Deinde cum dicit.

CPalā aut hoc de quibusdā ēt visu factū est. Lunā enī videmus dicothomā quidē existen tē: subintrantē autem astroꝝ martē: z occultatū quidē s̄m̄ nigrum ipsius: excurrentem autem s̄z cla rum z lucidum.

CProbat quoddā qd̄ supposuerat. i. ordinē plāctaz eē q̄lē dixerat. z primo quidē p̄bat hoc q̄ntū ad aliqd̄ p̄ id quod ipse viderat. z dicit q̄ ordo quorūndā planetarum manifestus est etiā visu: dicit enim se vidisse q̄ luna di cothoma existēs id est ex media parte illuminata subin trauit stellā martis. nam ipsa est velocioris mot⁹ q̄z est mars. z luna s̄m̄ nigz situm: id est s̄m̄ illam partē ex q̄

erat obscura occultavit martē: et q̄ mars exiit sub luna
pertranscunte ipsum s̄m partem lune claram et lucidam
Secūda cum dicit.

Sicut at̄ et de alijs astris dicit: qui dudū obser-
uauerūt ex plurib⁹ anis egyptij et babilonij a qui-
bus multas crudelitates habem⁹ de vnoquoqz
astrozum.

Manifestat ordinē planetarū q̄tū ad alia p̄ ea q̄ alijs
viderūt: et dicit q̄ sicut de ordine planetarū aliorū dicit
vidisse illi qui a multis temporib⁹ retro talia obseruauit
runt per multos annos. s. egyptij et babilonij: quoz stu-
dium maxime fuit circa astrologiā: ex quoz dicitis ha-
bemus multas crudelitates de vnaquaqz stellaz. s. ob-
seruationes eoz. **D**einde cum dicit.

Et hoc itaqz merito dubitauit utiqz alijs: et p̄-
pter quā cāz in prima qdē latione tāta ē astrozū
multitudo: ut arithmeticoz esse videat̄ ois or-
do. In alijs at̄ vnū solū singulare. Duo at̄ aut
plura non videntur in eadem infra latione.

Adouet secūda dubitationē. et dicit q̄ merito pōt ali-
qs dubitare q̄re in prima sphaera q̄ mouet̄ p̄io motu: ē i
certa tāta multitudo astrozū ut ois ordo eoz videat̄ arith-
meticoz eē. i. innumerabiliū. Nō enī pōt numer⁹ eoz
prehēdi a nobis. In alijs aut̄ inferiorib⁹ orbib⁹ iuenit̄
singulariter vna sola stella: in qb⁹ nō vident̄ due v̄ plu-
res de stellis erraticis infire eē vni sphaere mobili. Est at̄
hic p̄siderandū q̄ tpe Aristō. nōdū erat deprehēsus mo-
tus stellaz fixarū quas p̄tholomeus ponit moueri ab
occidente in orientes super polos zodiaci quibuslibet cē-
tus annis gradu vno: ita q̄ tota reuolutio eaz cōpleat̄
in. xxxvi. milib⁹ annozum. Et iō antiqui ponebant spe-
ram stellaz fixarū esse p̄imum mobile. et eius esse tū
vnū motū qui est motus diurnus. s. supposito motu stel-
laz fixarū: et motu diurno qui est motus sphaere supreme
q̄ est sine stellis. **D**einde cum dicit.

De his quidē igitur querere bene se habet: et
ad eam que ad plus intelligentiam: et quidē mo-
dicas habentes causas et tanta elongatione di-
stantes ab his que circa ipsa accidentibus tamē
ex his contemplantib⁹ nihil irrationabile utiqz
videbitur esse: qd̄ nunc dubitatur.

Ondit difficultates harū q̄stionū et dicit bonū esse ingre-
re de his dubitationib⁹. subdit aut̄. (Et ad eā que ad pl⁹
intelligētā et). Quā quidem litteraz Alexander dicit eē
defectiua. et est subintelligendū: q̄ ea que circa hoc exce-
dunt nostraz intelligētiam ois magis suscipere q̄ ampli-
us querere per nosipos. Non aut̄ est cōsuetudo Aristō.
q̄uis sit breuiloquus defectiuis locutionib⁹ uti ut sim-
plicius dicit. et iō ipse sic exponit: q̄ de his bene se habz
querere: sed hoc nō ad quoslibet pertinet s̄ solū ad eos
qui plus intelligunt: Auerrois aut̄ in suo cōmento expo-
nit: sed hec ut intelligam⁹ q̄ inquirere de his q̄stioni-
bus. et in se bonū est et etiam ad hoc est vtile q̄ homo ma-
gis ac magis intelligat: qui enim se exercitat circa intel-
lectū difficilius. magis potest intelligere alia. ut dicitur
in tertio de anima. Ista autem que inquirenda sunt dif-
ficultatem habent. Quia modicū de causis eoz perci-
pere possumus: et accidentia eoz magis sunt remota a
cognitione nostra: q̄ etiam ipsa corpora elongentur a
nobis s̄m corporalem situm. Et tamen si ex his que vi-
dentur contemplantib⁹ nihil irrationabile: id quod inquiren-
do dubitabile videbatur.

Sed nos ut de corporib⁹ ipsis solis
et solitarijs: ordinē quidez h̄ntib⁹: i
animatis autem oino perquirimus
oportet autē tāq̄ participatibus
existimare actione et vitā: sic enī ni-
hil videtur preter rationem esse accidens.

Lectio.

lviii.

Remissis duabus dubitationib⁹: b̄ ad
earū solutiones accedit. et primo soluit
p̄mā q̄nē. secūdo secūda ibi. (De du-
bitatione aut̄ et). Circa p̄mū duo fa-
cit. primo ostendit quid oporteat sup-
ponere ad hoc ut de facili soluat̄ que-
stio p̄mo mota. et ponit solutionem
ibi. (Uniuersaliter aut̄ et). Dicit ergo primo q̄ iō p̄-
ma qd̄ difficilis videt̄: q̄ nōs inquirim⁹ de corporibus
celestibus ac si essent sola corpora: habētia quēdā ordi-
nē. absqz hoc q̄ sint aiata: et sic v̄ nobis q̄ debeat i eis
esse ordo motuū: s̄m ordinē numeroz. et s̄m situm corpo-
rum. S̄ ad hoc q̄ predicta soluat̄ dubitatio ois opinio-
nem habere de eis: q̄ participet: nō solū vitā quācūqz:
sed et actionē: qd̄ est p̄p̄iū h̄ntibus aiā rōnalem: que
agūt p̄pter finē: tanqz habentia dominiū sui act⁹: et non
agunt ex solo nature impetu: sic omnia irrōnalia. hoc
aut̄ suppositū nō videtur accidere: si multitudo motuū
nō p̄cedat s̄m eoz sitū: q̄ magis est accipiēda diuer-
sitas motuū: et multitudo eoz: s̄m habitudines ad bonū
finale: quod est p̄ncipiū i oib⁹ agibilib⁹: ut p̄ per p̄b̄
in septimo ethicoz. et. ij. phi. Et est attēdēdū q̄ q̄stus ad
b̄ nō refert: vtz ponam⁹ corpora celestia moueri a sub-
stātijs intellectualib⁹ p̄iūctis p̄ modū aie: v̄ et sepatis.
Nō at̄ eēt via soluendi: si mouerent̄ p̄ solū nature ipenū
sicut corpora graua et leuia. **D**einde cū dicit.

Aut̄ optime quidē habēti existere: q̄ bene
sine actione: p̄p̄inquissimo aut̄ p̄ paucā et vnā:
his at̄ q̄ longi⁹ p̄ plures quēadmodū in corpore
hoc quidem neqz exercitatū bene habere. hoc
autem modicum deambulans: hoc autē et cur-
su indiget et lucta et pugna.

Ponit solutionē et duo facit: q̄ primo p̄mittit p̄nci-
pia quib⁹ manifestat̄ solutio: secūdo p̄ncipia applicat
ad p̄positū ibi. (Hoc igit̄ h̄z et). Circa p̄mū duo facit
primo proponit p̄ncipia ex quibus assignat̄ rō: quare
superiores planete mouēt̄ plurib⁹ motib⁹. p̄mū aut̄ mo-
bile vno solo motu. et ponit p̄ncipia ex qb⁹ assignat̄ rō
q̄re superiores planete mouēt̄ plurib⁹ motib⁹: inferiores at̄
pauciorib⁹ s̄z suppositionē eudori ibi. (Itēz aut̄ alteri
et). Circa p̄mū duo facit. primo pōit p̄ncipiū. et ma-
nifestat p̄ exēplū ibi. (Quēadmodū in corpore et). Di-
cit ergo p̄io q̄ in corpib⁹ v̄ illud corp⁹ optime eē dispo-
sitū: qd̄ nō indiget aliq̄ exercitatione ad bonā habitudi-
nē q̄ d̄ euchia. In scdo at̄ gradu ē corp⁹ qd̄ p̄ modicaz
deambulationez p̄sequit̄ bonā habitudinē. In tertio aut̄
gradu est corp⁹ qd̄ ad bonā habitudinē p̄sequendaz in-
diget multis exercitijs: puta cursu lucta et pugna. **D**e-
inde cum dicit.

Item aut̄ aliq̄ neqz quātūcūqz laboranti hoc
utiqz adhuc existet bonū: sed alterz aliqd̄.

Ponit p̄ncipia p̄ q̄ soluit̄ secūda ps q̄nōis: q̄re. s. i. se-
riores planete pauciorib⁹ motibus mouēt̄ q̄ superiores.
et primo pōit p̄ncipia. secūdo adhibet exēplū ibi. (p̄p̄
qd̄ ois putare et). Circa p̄mū tria facit. p̄io pōit eē quē-
dā gradū inferiorē trib⁹ p̄ncipijs iā dicitis: et dicit q̄ h̄c
uitur in quarto gradu aliqd̄ qd̄ q̄buscūqz laborib⁹ n̄ p̄
ptigere ad b̄: q̄ edipiscat̄ bonū p̄fectū: sed pōt p̄seq̄ qd̄-
dam

lō.
61.

ad aliud bonum minus perfectio bono: puta si aliquod corpus per nullum exercitium posset consequi perfecte bonam habitum dicitur sed per aliqua exercitia consequitur aliquantulum meliorem dispositionem quam prius habebat secundo ibi.

Est autem dirigere difficile aut multa aut multotiens: puta mirias astragalos cubos iacere difficile: sed unum aut duo facile.

Id est certificare aut multa aut multotiens: difficile. n. est rectum se habere in multis quam in paucis. multitudo accipi potest vel secundum diversitatem agentium: vel secundum diversitatem actionum ordinatarum ad aliquod unum: ad quorum primum pertinet quod dicitur multa: ad secundum pertinet quod dicitur multotiens: maxime si actiones non sic fuerint. Et quo apparet quod maioris virtutis est quod per multa fit: et ita non sequitur illud bonum. Tertio cum dicitur. Puta mirias: ponit exemplum de eo quod nunc dicitur esse. et primo quantum ad hoc quod dicitur multa: dicitur quod difficile est iacere. id est. proijcere mirias astragalos. id est. decem milia astragalorum que sunt que dicitur grana instrumentorum: alia scilicet habet cubos: que est aliqua insula grecie: in qua similiter sunt magni astrologi: facile est autem quod aliquis iaciat unum ex his vel duo. Tertio ibi.

Et iterum quando hoc quidem indiguerit huius gratia operari: hoc autem alteri: et hoc alteri: immo quidem aut duobus facile adipisci. Quanto autem utique per plura: difficilius.

Exemplificat quantum ad id quod dixerat multotiens: et dicit quod quicquid oportet operari aliquid huius gratia. et alteri gratia. et illud ad hoc alteri gratia. id est. quod ad unum finem oportet pervenire per multas actiones ordinatas ad invicem. facile est hunc finem adipisci: quoniam per unam vel duas actiones potest aliquid consequi finem: puta si aliquis emit equum ad hoc quod egerit et equitudo perveniat ad locum aliquem si quoniam oportet ad finem pervenire per plures actiones: tunc hoc est difficile: puta si non habeat pecuniam in promptu unum emit equum unum oportet eam acquirere per operationem alicuius artificij: manifestus est igitur quod maior virtus requiritur et ex parte intellectus ordinantis et ex parte potentie crequentis per plures actiones pervenire in finem: quam per unam vel pauciores actiones. Deinde cum dicitur.

Propter quod oportet putare astrorum actionem esse tales qualis quidem animalium et plantarum. Etenim hic omnes plurime operationes: multorum enim eorum que bene possunt adipisci: ut et multa operantur: et aliorum gratia. Quod autem est ut optime habens nihil indiget actione: et tamen ipsi quod cuius gratia. Actio autem semper est in duobus cum et cuius gratia sit: et quod huius gratia. Aliorum autem animalium pauciores: plantarum autem parva quedam: et una forte: aut enim unum aliquid est: quo sortitur utique quemadmodum et homo: aut et multa omnia preuia sunt ad optimum.

Ponit exemplum a premissis principij. et dicit quod propter premissa: oportet estimare quod actio stellarum secundum multitudinem vel paucitatem motuum eorum: sit similis actioni animalium. et plantarum. videmus. n. quod in istis inferioribus: homo habens perfectam animam virtutem: habet multas operationes: quod potest multa bona adipisci. et multa potest operari non solum absolute: sed et secundum ordinem unum ad aliud: ut puta cum excogitat magnam seriem actionum ordinatarum in unum finem. Nec tamen propter hoc: homo est optimum in universo. id est. quod id quod est optimum in universo. id est. deus nulla indiget actione quo ad adipiscendum proprium bonum. Ad enim habet aliquas finem esse se que oporteat adipisci per aliquam actionem: sed ipse est finis sui ipsi et omnium aliorum. Actio autem que est propter finem sit in duobus consistit: cum oporteat ibi considerari et finem: cuius gratia aliquid agit: et id quod est ad finem: quod agit gratia huius. id est. finis sed animalium propter hoc sunt pauciores actiones preter actiones intellective partis. Tamen quod in actionibus exterioribus habet determinatum modum proprium sibi a natura sicut ymundo

Ipse eodem modo facit naturam: sed plante habent forte unam operationem tantum. id est. nutritivam. et habet parvam. id est. imperfectam respectu operationis sensitive et intellective. Et huius diversitatis ratio est quod finis ad quem pervenit: vel est unum aliquid summum perfectum: puta ad quem pervenit homo. id est. beatitudo: quam homo consequitur per multas operationes: aut sunt multa que erigunt ad perfectum bonum: ad quorum aliquid pertingunt plante et animalia: per unam vel paucas operationes: puta ad beatitudinem pervenit quodammodo conservatio vite: cognitio sensibilium: et ultimo apprehensio veritatis in qua consistit finalis beatitudo: et habet solus homo consequitur. Consideratione autem vite consequitur planta per actum nutritive partem: animalia autem irracionabilia super hoc consequuntur cognitiones singularium. Sic igitur per ex omnibus premissis quicquid est ordinis rerum. Nam in entibus est supremum: quod habet perfectum bonum sine actione. Secundum autem est quod habet perfectum bonum per unum vel paucos motus. Tertium autem est: quod acquirit perfectum bonum per multas operationes: sicut homo. Quartum gradus est: quod non potest recipere perfectum bonum nullo modo: sed acquirit aliquid proprium per paucos motus vel per unum tantum sicut animalia et plante. Relinquit autem in finem esse quod nihil horum potest acquirere: et per hoc non habet participare aliquem motum. Sic igitur quod aliquid omnino careat motu: potest dupliciter contingere. uno modo: quod est perfectissimum. Alio modo: quod est propinquum imperfectissimo. Quod autem aliquid habeat multas actiones vel motus contingit ex eo quod medio modo se habet. Deinde cum dicitur.

Hoc quidem igitur habet: et participat optimo. Hoc autem attingit prope per paucos motus: hoc autem per multos: hoc autem neque participat: sed sufficiens ad prope extremo venire: puta si sanitas finis: hoc quidem utique semper sanum est: hoc quidem extenuatum: hoc autem currens et extenuatum: hoc autem et aliud aliquid operans currere gratia: quare plures motus. Alter autem non potest ad sanari pervenire: sed ad currere solum aut extenuari: et horum alter finis ipsis. Maxime quidem. n. illo sortiri fine optimo omnibus. Si autem non semper: melius erit: quanto utique propinquum sit optimo. Et propter hoc terra quidem totaliter non movetur: propinqua autem paucis motibus. Non enim attingunt ad extremum. sed usquequo possunt sortiri divinisimo principio. primum autem celum confestim sortitur per unum motum. Que autem in medio primi et extremorum. Attingunt quidem: per plures autem attingunt motus.

Ad aptat predicta principia ad propositum: et dicit quod in ordine rerum: id quod supremum est: habet et participat optimo absque omni motu: quod quidem contingit in substantijs separatis que sunt omnino immobiles. dicit enim optio prope supremam causam que est deus altissimus qui est ipsa essentia bonitatis. dicit autem participat etc. propter inferiores substantias separatas que esse et bonum habent ex alio. nam participare nihil aliud est quam ab alio partialiter accipere: hic est igitur primus et supremus ordo entium. Secundum ordinem distinguit dicitur quod est aliquid quod de propinquo attingit id optimum per paucos motus sicut suprema sphaera: que in tantum dicitur propinquare ad illud optimum: in quantum pertingit ad hoc: quod sit causa universalis corporaliu: et causa permanente ipsorum. Deinde ponit tertium gradum dicitur. Quod aliquid propinquat ad bonum optimum per multos motus: sicut superiores planete que etiam sunt cause universales effectuum in mundo et permanente et fixationis rerum. Deinde ponit quartum gradum dicitur: quod aliquid est quod non potest participare illud perfectum bonum: sed sufficit qualitercumque appropinquet. Et ad eorum manifestationem subiungit exemplum dicitur: quod si ponam sanitatem vite finem: invenimur quantum

65.
66.

b z

ad hoc aliqd esse optimū: qđ semp̄ est sanū. In secundō aut gradu est: quod fit sanū per solā extenuationē. i. subtractionē superfluoꝝ. In tertio aut gradu est qđ sanitate qđdem adipiscat̄ et per extenuationē. sed ad hoc qđ extenuet̄: indiget cursu. et ad hoc qđ currat: requirit̄ qđ aliqd aliud agat sit aptum ad cursu: et sic h̄ ad plures motus qđ peruenit ad finē sanitatis. Quartus aut gradus est: qđ nō pōt peruenire ad hoc qđ sanet̄ h̄ puenit ad aliqd eoz que sunt p̄cua sanitatis: puta ad hoc qđ solum currat. vel etiam vlt̄erius qđ extenuet̄: quoz neutꝝ est finis: sed eoz est aliqs finis. i. sanitas vt dictū est. Et hoc rōnē assignat dicēs qđ maxime optimū est in oibus finē sortiri qualitercūq;. i. siue sine motu: siue per paucos: siue per multos motus. Si vō nō contingat adipisci finem: semper tanto aliquid erit melius: q̄to magis appropinquat ad optimū: puta quod pertingit ad extenuationē: que est p̄p̄inquissima sanitati: est meli⁹ qđ pertingit ad cursu. Et quo ēt patet: qđ in vnoquoq; hoz ordine possunt ēē multi gradus. Et qđ terra maxime distat a summo ordine rez: id totali nō mouet̄: qđ nō valens appropinquare ad optimū: per hūc modum qđ sit cā alioꝝ. Illa vō que sunt p̄p̄inqua terre: que sunt in quarto ordine: paucis motib⁹ mouentur: qđ nō attingunt ad alioꝝ extremū: vt sint vles cause permanentie rez: sed in tātū mouentur: in q̄tū possunt sortiri aliqd de similitudine primi. et diuiniissimi principij: in hoc. i. qđ ipsa sint alioꝝ principia. Sed primum celū statim sortitur hāc similitudinē p̄ vnū motū qđ p̄t̄ ad scđm gradū. illa vō qđ sunt intermedia iter primū celū: et extrema corpora qđ sunt in tertio ordine attingūt similitudinē primi principij in cāndo p̄ plures motus. In his aut qđ dca sunt tria expressit. i. principij qđ h̄z et participat optimo: hoc enī exposuit esse diuiniissimū principium. Sicut ēt fm ordine: qđ per paucos motus attingit p̄fectū bonū attribuit primo celo. quintū ēt ordinē qđ p̄p̄ imp̄fectionē oī caret motu attribuit terre. Remanet aut dubitatio de alijs duob⁹ ordinib⁹ qđ sunt attribuendi. Nā si tertij ordinē attribuam⁹ superiorib⁹ planetis: eo qđ per plures motus sequuntur p̄fectū bonū et durū: videbit̄ attribuire q̄tū ordinē soli et lune: vt dicam⁹ qđ nō attingūt ad p̄fectū bonū quod videt̄ in cōueniens p̄sertim cū sol videatur ēē nobilissimus planetaz: et tā ipse qđ luna videat̄ h̄re maximā efficaciam in inferioribus corporibus. Et id auerſo dicit in cōmēto suo: qđ quart⁹ ordo eoz. i. qđ nō attingunt p̄fectum bonū: sed appropinquant ad ipsū per paucos motus attribuitur trib⁹ elemētis. i. aq̄ et aeri et igni: que quidez mouent̄ duplici motu. i. motu p̄prio fm naturas grauitatis et leuitatis: et motu que cōsequuntur ex celestib⁹ corporib⁹: sicut ignis et superior pars aeris mouet̄ circulariter fm motū celi: et mare fluit et refluit fm motū lune. Tertij aut ordinem attribuit oib⁹ planetis: qui cōsequuntur p̄fectū bonū: id est causalitates vniuersales super hec inferiora: per plures motus. Sed fm hunc intellectū dubitatio quā mouit Arist. remanet insoluta: et ideo fm intentionem Arist. dicere oꝝ qđ q̄rt⁹ gradus attribuatur soli et lune qui fm ipsum sunt ihmi planetaz: et fm principia Arist. eoz ordo in dignitate est fm ordinē situs eoz: eo qđ supior spera p̄tinet inferiorē. p̄tinēs aut est nobilior et formalior cōtento: sicut dicit̄ in quarto p̄bicoꝝ: et sicut postea dicit̄ in caplo de terra. Scđm hoc ergo intelligendū est: qđ optimū in rebus est permanentia: que quidem in substantijs separatis ē absq; omni motu: et quicquid permanentie est in inferioribus reb⁹: illinc deriuatur. Et inde est etiam qđ supremum celum qđ est p̄p̄inquissimū substantijs separatis: suo motu diurno: est cā sempiternitatis et permanentie rez. Et ideo maxime attingit ad similitudinē primi principij. Superiores aut planetæ sunt magis cā p̄manētie et durationis: qđ inferiores. vñ saturno attribuitur res

fixe. Et inde est etiā qđ h̄z p̄tholomeū in q̄drupartito: qđ ea que sunt iouis attribuuntur ad vniuersalia loca terre. ea aut que iouis ad loca annualiū tempoꝝ. Ea vō qđ sunt solis et martis et veneris et mercurij: ad loca mēsiū: trā situs vō lune ad loca diurna: cōiunctiōes et supioꝝ planetaz coaptatur effectib⁹ magis vniuersalibus et p̄manentib⁹ fm astrologos sol aut et luna qui sunt inferiores planete h̄z Arist. h̄nt maiorē efficaciam ad cāndū trā mutatiōes in istis inferiorib⁹ corporib⁹: qđ qđē nō ē optimū: sed aliqd ordinatū ad optimū et p̄cūū ei. Nā corpora inferiora p̄ trāsmutationē ḡnitionis et corruptionis cōsequuntur p̄p̄tuitatē in spē quā in indiuiduo habere nō pōt. simplici aut dicit in cōmēto. qđ nō existimat ordinē nobilitatis ēē in corporib⁹ celestib⁹ h̄z ordinē sit⁹: sed fm qđ vnūquodq; corpōꝝ celestij siue nobilior siue min⁹ nobile ibi ponit̄ vbi optimū est ipsū ponit̄ et id luminaria mūdi. i. sol et luna. fm Arist. p̄p̄inquissime situant̄ inferiorib⁹ corporib⁹ qđ indiget illuminari ab eis. Id tñ qđ p̄t̄ dca est: magis vey ēē vñ fm cōuenientiam principioꝝ nāliū. Secūdu vō suppositiones modernoz astrologoz: satis cōuenienter videt̄ disposit⁹ numeꝝ celestij corpōꝝ: h̄z nō fm rōnem quā Ari. hic assignat. nā sicut dca est. et sic Ari. dicit in. rii. mctha. oꝝ in celestib⁹ motib⁹ aliquid ēē qđ est cā p̄p̄tuitatis et duratiōis rez et oꝝ aliqd ēē qđ pertinet ad cām trāsmutatiōis: et in vno quoq; ordine oꝝ ēē aliqd sūmū. Sicut igit̄ in ordie causalitatis permanentie rez post primū motū qđ reuoluit totū p̄ceminētia obtinet decem spera: ita ēt in ordine causalitatis trāsmutatiōis rez sūmū locū optinet spera solis: quodāmodo p̄portionalit̄ r̄idet in hoc ordine spera stellaz. Ita. i. qđ sicut spera stellaz fixaz p̄eminet in stellarū multitudinē: qđ p̄gruit vniuersalitati causalitatis ei⁹ p̄ diuersas effectū spē: ita ēt spera solis supabūdat in magnitudine solaris corpōꝝ. et luminositatis ei⁹ p̄ efficaciam trāsmutandi inferiora corpora. Tñ sic spera stellarū fixaz attribuuntur duo mot⁹. i. mot⁹ p̄prio. et motus supioꝝ speræ: ita ēt soli attribuitur duplex mot⁹. i. vn⁹ p̄prio quo mouet̄ in suo circulo: et alius quo mouet̄ spera ei⁹ h̄z motū speræ stellaz fixaz: vtriq; aut speræ qđ deseruiunt tres inferiores speræ. Ita. i. qđ speræ stellarū fixaz intelligantur deseruire ad cāndū permanentiam in rebus et ad vles effect⁹. Saturn⁹ iuppiter et mars p̄ qđ vniformes habent motus fm numerū: nā sicut dictū ē: vnicuiq; attribuunt̄ tres mot⁹. soli aut intelliguntur deseruire tres inferiores planete ad causandāz trāsmutationem in rebus. et ideo diuersificantur in numero motū: ita. i. qđ soli attribuuntur duo mot⁹. veneri attribuantur tres. mercurio quattuor: lune quinq;. Est etiā sciendū: qđ qđ Ari. hic terram ponit̄ nō participare aliquē motū: Alexander dicit cam esse aiata: sequitur enim in b̄ errore gentiliū qđ cultū diuinitatis terre attribuēbant quod Arist. reprobat in tertio de anima: ostendēs qđ nullum corpus simplex est animatū: quod etiam euidenti signo apparet: qđ que in aialib⁹ sunt magis terrea: sicut ossa: insensibilia sunt. Si aut corpus celeste existēs simplex est aiatū: nō impedit hanc rōnem: qđ corpus celeste nō subiacet d̄rietati sicut simplicia elementoz corpora: nititur autem probare corpus terre esse animatū: qđ in eternū durat. et ex eo qđ alique partes terre sunt animate: nō attendens qđ ad corpora aiata: terra et alia elemēta h̄nt habitudinem materie: corpus autem celeste habitudinē agētis: agens aut nobilior est facto. sed factum nobili⁹ mā: vnde et si celū habet nobiliorē formā qđ corpora animata. elementa habent formas minus nobilē. sicut at nitit̄ ostēdere qđ nō repugnat actioni terre qđ non moueat̄. vno qđē mō: qđ ēt planete sūt aiata: qđ tñ nō mouent̄ fm locū. Sed in b̄ fallitur: qđ q̄uis nō moueant̄ motu locali: mouentur tñ motu augmētī et decrementi. Alio mō: qđ cū etiā ea que intelligūt dicat Arist. viuere nihil